

รูปที่ 12 เครื่องแต่งกายและการลักข่ายไทยภาคเหนือ จากภาพฝาผนังศตวรรษที่ 19 วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ทรงผมหญิงคล้ายแบบพม่ามากกว่าไทยภาคกลาง

ผม

ชาวເຂົ້າເຊີ່ຍຕະວັນອອກເຈີ່ຍໃຕ້ ມີສອງແນວຄິດທີ່ເດີນຫັດເກື່ອງກັບສ່ວນຂອງຮ່າງກາຍທີ່ແປປເປີ່ຍນ
ນາກທີ່ສຸດ ຜຶ້ງໄດ້ແກ່ຜມ ຄວາມແຕກຕ່າງຮ່າງວ່າງທຽບມາຍແລະຫຼັງມີນ້ອຍມາກ (ຮູບທີ່ 13) ແລະທັງ

หลงและชายถือว่าผู้เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญยิ่งและมีกำหนดมาจากตนเอง เส้นผมใช้กันมากในทางไสยาสต์ เพราะมีพลังของผู้เป็นเจ้าของ เมื่อ kazatiriy Jeripura เกษ้า ส่วนที่ขลิบօอกมาจะเก็บรักษาไว้อย่างดี เพราะมีพลังแห่งพระราชน้ำใจติดอยู่ด้วยเล็กน้อย ผู้มักจะได้รับการดูแลรักษาอย่างดีเพื่อให้กดคำเป็นเงาและมีกลิ่นหอมอยู่เสมอ ราอด์ (1653: 157) ได้ตั้งข้อสังเกตด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าชาวเวียดนามรักผู้ของตน “ท่าฯ กับศีรษะ” ที่เดียว และอาจเป็นได้ว่าในเชียงตะวันออกเฉียงใต้ ผู้เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อในความสำคัญยิ่งของศีรษะที่จะละเอียดมีได้ ในภาษาไทยคำสำหรับผู้ได้กล้ายมาเป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งที่ใช้กันมากที่สุดด้วยเหตุนี้รูปแบบที่คงอยู่จนถึงยุคการค้า ดูเหมือนจะเป็นว่าทั้งสองเพศดูแลผู้ให้กดและย่างที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าที่พม่า (Shway Yoe 1882: 72) พลิปปินส์ (Alcina 1668A: 18) และที่อื่นๆด้วย ถือเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะเสริมให้ผู้ดูดด้วยการใช้ช่องผู้ “ทั้งชายและหญิงโดยทั่วไปเชื่อว่าผู้ใดจะดูดช่องท้องและบำรุงรักษาอย่างดี เพื่อบรรลุผลดังกล่าวได้มีการใช้น้ำยาทำจากเปลือกไม้และน้ำมัน” (Colin 1663: 60; cf. Raffles 1817: 89 – 90; Valentijn 1726 III: 308)

การตัดผู้จึงมีได้เป็นเครื่องแสดงการระงับยังเจื่องเพศหรือการตอบเช่นที่เคยซึ่งกัน (Berg 1951; Leach 1958) เพราะเป็นการสละตัวเอง อัลชีนา (1668A: 18) กล่าวถึงหญิงพลิปปินส์ว่า “ความเจ็บปวดที่สุดสำหรับพวกเชื้อคือถูกเอาผูมไปหรือถูกตัดผูม ดังนั้นการตัดผูมเป็นการแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้ง . . . เป็นการแสดงว่ากำลังเคราะห์คือที่สูญเสียบิดามารดาหรือสามีขึ้นเป็นที่รักยิ่ง . . . เพื่อเหตุผลทางศาสนาหรือข้ามโลก” พิธีตัดผูมที่ยาวของ อาวุ่ง ปะลก กะใน ค.ศ. 1672 หลังจากที่ชันนะมะกัสชาาร์ (Andaya 1981: 148; Matthes 1875: 67) และพิธีของชูชูหันน ปากบูวนะ ที่ 1 (Susuhunan Pakubuwana I) ใน ค.ศ. 1715 (Ricklefs 1978: 195) อาจอธิบายได้ในแง่ของการบูบนบานว่า จะเสียสละเช่นนั้นเป็นการตอบแทนเมื่อพระเจ้าทรงเมตตาประชาชนตัดหัวโภกผูม โดยเฉพาะผู้หญิงในราชสำนักเมื่อ kazatiriy ที่สันพระชนม์ตามที่มีรายงานในอาเจห์ ปัตตานี สยาม และ ยะอร์ ศตวรรษที่ 17 (Mundy 1667: 131; *Hikayat Patani*: 106; Bowrey 1680: 311; Groeneveldt 1880: 135; Ibrahim 1688: 129) อาจเป็นสัญลักษณ์ของการสังเวยซึ่งในสมัยก่อนศาสนาอิสลามจะกระทำด้วยชีวิตมนุษย์

ก่อนที่จะยอมรับศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนา ความแตกต่างระหว่างทรงผูมชายและหญิงดูเหมือนจะน้อยมากจนไม่มีลักษณะบ่งบอกรส แต่ที่เห็นชัดกว่าคือสถานภาพด้านวัยในบางส่วนบุคคลในเชียงตะวันออกเฉียงใต้ ผู้หญิงยังคงไว้ผูมยาวจนกระทั้งสมัยใหม่ สิ่งสำคัญก็คือผู้เด็กจะต้องตัดสั้นมาก—ครั้งแรกที่ตัดผูมจะมีพิธีสำคัญ (Forth 1981: 157 – 59; Covarrubias 1937: 129- 30; Skeat 1900: 44) ส่วนในเขมรและสยาม เมื่อผู้หญิงรับผูมทรง

รูปที่ 13 ภาพเกษตรกรและภรรยาศตวรรษที่ 18

ใหม่ซึ่งสันน หลงโสดจะเห็นชัดที่ไว้ผนวยยาวประปา (La Loubère 1691: 28; Aymonier 1900: 30)

สำหรับนักประวัติศาสตร์ลังค์คอม การพัฒนาที่สำคัญและน่าสนใจยิ่งคือการเปลี่ยนในศตวรรษที่ 16 และ 17 จากผู้เชื่อมโยงเป็นผู้เชื่อมสันนั่น—สำหรับผู้ชายในโลกของชาวเกาะที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนา และทั้งสองเพศในเขมรและสยาม เมื่อคำนึงถึงการเกี่ยวข้องที่มีมากก่อนระหว่างผู้เชื่อมโยงกับความเป็นผู้ใหญ่และพลังของจิตวิญญาณ ก็อาจมองการเปลี่ยนครั้งนี้ว่าเป็นอาการของท่าที่เปลี่ยนไปต่อการมารมณ์ ให้ความสำคัญมากขึ้นกับอุดมคติในการสะกดกลั้นเรื่องเพศ และความแตกต่างที่เกินจริง (ในพากนุสลิมและคริสต์ศาสนาิกชน) ระหว่างชายและหญิง (cf. Leach 1958: 153; Firth 1973: 262 – 67)

เป็นที่แన่นอนว่าการตัดผมของผู้ชายได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของการยึดมั่นในศาสนาอิสลาม คำชักชวนของอิสลามในชาติที่เก่าที่สุดเท่าที่มีอยู่ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ประมาณผู้เพิ่งเปลี่ยนมาเป็นมุสลิมที่ปฏิเสธคำแนะนำของผู้ทรงความรู้ให้กินศีรษะและใช้ผ้าโงก “แบบทุตสวรรค์ของพระผู้เป็นเจ้า” (“Javanese Code”: 34 – 35) เมื่อทุตอิสลามจากนครเมกะถวายกรรไกรและมีดโกนแก่เจ้าผู้ครองบานหลีในศตวรรษที่ 16 เจ้าชายตระหนักดีว่าเป็นการเชิญชวนให้เปลี่ยนศาสนา พระองค์ทรงตอบโดยทุบของถวายจนแตกกระเบี้ยด (Drewes 1978: 66) ในเมืองชาติพันธุ์ชาวมลายูในเมืองเมืองมาถึงศตวรรษที่ 16 แล้วไม่สามารถแยกจากอิสลามได้ คนพวง

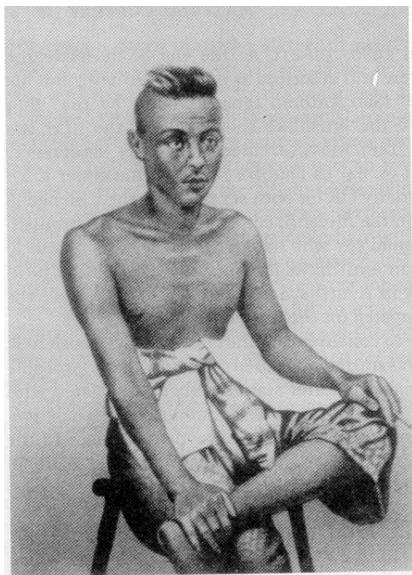
นี้รับผิดชอบสันสำหรับช่วยรวมทั้งผ้าใบศิริยะเป็นทรงผมประจำชาติ และผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามที่อื่นๆ ตามเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับผิดชอบนี้เป็นส่วนหนึ่งที่มากับการเปลี่ยนศาสนา เช่นชาวจีนมุสลิมที่บันเต็นมีจាយาฯ “จีนหัวเกวียน” เพราะพวคนี้ได้เลิกผมยาวทรงหมิง “และถ้าพวกรเข้าตัดผมไปครั้งหนึ่งแล้ว จะไม่มีทางกลับไปประเทศของตนได้อีก” (Scott 1606: 176)

การเปลี่ยนศาสนาของคนจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกัน ตามหลักจากบันลงล่างมีได้มีผล เช่นเดียวกัน ผู้ชายยังคงเป็นมาตรฐานสำหรับชาวชวาบุภูกิส และ มาร์กัสชาร์ มาจนถึงศตวรรษที่ 19 และแม้แต่ในอาเจห์ ที่ถือศาสนาอิสลาม ผู้คนส่วนใหญ่ยังคงเชื่อว่าผมเป็นตัวแทนพลังพิเศษ (*Hikayat Pocut Muhamat*: 233) แต่อย่างไรก็ตามทุกคนแห่งพวกรที่ประสังค์จะแสดงว่ามีเดือนในศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดมากกว่าพวกรอื่นๆ เป็นต้นว่าผู้ศึกษาศาสนา หรือนักรอบในสังคมศาสนาจะถือว่าจำเป็นต้องตัดผม ชาวชวาผู้ต่อต้านชาวออลันดาในศตวรรษที่ 19 ซึ่งได้ไปเนโกร (Diponegoro) ได้สั่งให้ผู้สนับสนุนเข้าแยกตัวเองอย่างชัดเจนจากพวกรชวาที่ “แปรพักตร์” ไปเข้าข้างพวกรออลันดาด้วยวิธีนี้ (Carey 1981: 254; cf. Lennon 1796: 296)

แม้ว่าผู้ชายในยุโรปกลับมานิยมไว้ผมยาวในศตวรรษที่ 17 เต้นรำสอนศาสนาคริสต์ก็ค่อยๆ บีบให้ชายชาวพิลิปปินส์และจีนที่เปลี่ยนศาสนาปฏิบัติตามในเรื่องไว้ผมสั้น (*Alcina* 1668A: 18 – 19; Chirino 1606: 307, 324) ความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกับทั้งสองเพศในสยามและเขมร เป็นเรื่องลึกซึ้งมากกว่า ทรงผมลักษณะเหมือน “แปรง” ซึ่งยังเป็นที่นิยมในประเทศไทยทั้งสองในศตวรรษที่ 19 เกิดจากการตัดผมทรงกลางศิริยะให้ยาวประมาณ 3 เซ็นติเมตรและโกนด้านข้าง ถูกถ่างว่าเป็นเพราะอิทธิพลของเขมรในสยามและอิทธิพลของสยามในเขมร (Terwiel 1980: 40; Aymonier 1900: 30) เป็นที่แన่อนว่าทรงผมในทั้งสองประเทศนี้มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่ไม่มีช่วงใดที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างญี่ปุ่นและชาวยิว ในสมัยครุฑ์และในราชอาณาจักรไทยก่อนสมัยอยุธยา ทรงผมที่เด่นในกลุ่มผู้ดีมีสกุลดูเหมือนจะเป็นการเกล้าผมเป็นมวยแล้วประดับด้วยวิธีต่างๆ ตามตำแหน่ง (Chou Ta-kuan 1297: 13; Frederic 1981: 247 – 48; Terwiel 1980: 39 – 41) ตอนปลายศตวรรษที่ 16 ยังมีการบรรยายว่าชาวเขมรไว้ผมยาว “แต่ไม่ยาวเท่าคนจีน” (San Antonio 1604: 8) แต่พอถึง ค.ศ. 1647 ดูเหมือนว่าจะได้รับทรงผมสั้นเหมือนแปรงของสองหรือสามศตวรรษต่อมาแล้ว (Pellet 1951: 158) ผู้สังเกตการณ์ในอยุธยาศตวรรษที่ 17 ส่วนใหญ่ (van Vliet 1636: 84; La Loubère 1691: 28; Kaempfer 1727: 69) ให้รายละเอียดทรงผมสั้นตั้งชั้นเหมือนแปรงสำหรับทั้งสองเพศ ส่วนพงศาวดารเชียงใหม่ (115) บรรจุไว้ในศตวรรษที่ 15 (อาจคลาดเคลื่อนเรื่องเวลา) เรื่องให้ชายลับเชียงใหม่ตัดผมให้สั้นมากเพื่อจะได้ไม่เป็นที่สังเกตในอยุธยา แต่ อิบราฮิม (1688: 56) ถึงว่าคนจีนในอยุธยาเท่านั้นที่ “ไม่มีผมเลย” ส่วนพวกรกุนนางที่ร่วมรายแข่งขันกันตัดแต่งทรงผมอย่างประณีตบูรณะที่สุด

จึงมีเหตุผลพอที่จะสรุปได้ว่า ผู้ทรงแปรตัวเดอร์เรียน (ดูรูปที่ 14ก และ 14ข) แต่ต้น กำหนดใช้กับคนเขมร (อาจเป็นพวกราก) และคนไทยให้เป็นเครื่องบ่งบอกสถานภาพที่ด้อยกว่า อาจเกี่ยวไปงกับเชลยเขมรจำนวนมาก รวมทั้งคนไทยที่ถูกเขมรจับเป็นเชลย คนพวกรู้สึกช่วยเข้าไปเพิ่มจำนวน คนในสยามระหว่างศตวรรษ 1590 กษัตริย์ในเวลาต่อมาได้รับทรงผมแบบนี้เป็น “แบบผมประจำชาติ” ดูเหมือนว่าการยอมสั่นกับการเป็นทาสยังคงมีอยู่ในพม่าประมาณ ค.ศ. 1700 (Hamilton 1727: 28) เหตุผลที่แท้จริงจะเป็นเช่นไรไม่ปรากฏ แต่นักเขียนชาวมุสลิมและชาวคริสต์เห็นว่า “ผิดธรรมชาติ” ต้านทานมลายเรื่องหนึ่งอ้างว่าเป็นเพราะกษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่งพิโรธที่เจอผู้มาเส่นหนึ่งในข้าวของพระองค์ (Ricklefs and Voorhoeve 1977: 100) ส่วนอีกเรื่องหนึ่งอ้างว่า ผู้ทรงนี้ได้ใช้หลอกพม่าที่มาโจรตีให้เชื่อว่าพวกรู้สึกชื่นถูกทึ้งให้อยู่ในเมืองที่ถูกล้อมเป็นนักรบชาย (Smith 1946: 80)

ศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนาเป็นปัจจัยหลักแต่ไม่ใช่ปัจจัยเดียวในการค่อยๆ เลิกไว้ผมยาว เลิกสัก และดึงตึงหนูให้ยาวระหว่างศตวรรษที่ 16 และ 17 การไว้เล็บมีอย่างของชนชั้นที่ไม่ใช่แรงงาน ซึ่งศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนาไม่ยอมรับ ก็เริ่มลดน้อยลงไปในระยะเดียวกัน (Drewes 1978: 66; Borri 1633: F) แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้มักจะทำในนามของศาสนาสากล แต่ก็อาจถือได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของการบูนการหันเหลี่ยมทางโลกซึ่งตามธรรมดاجะสัมพันธ์กับการพัฒนาให้

รูปที่ 14ก ทรงผมชายข้าราชการชั้นสูง กลางศตวรรษที่ 19

รูปที่ 14ฯ ทรงผุมหงุ่ง แบบที่ทรงโดยมเหสีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ผุมผุ้หงุ่งต้านข้างจะไม่เกรียนติดศีรษะเหมือนผุ้ชาย แต่จะขลิบให้สันมากเป็นวงรอบ
กระดูกกลางศีรษะ ผุมผุ้หงุ่งนั้นบางครั้งเปรียบว่าเหมือนบัวบาน

เป็นเมืองอย่างรวดเร็ว การมองร่างกายว่าเป็นแหล่งของพลังวิเศษ ที่จะต้องแยกให้เด่นชัดจากโลก
ของสัตว์ตามธรรมชาติก็เริ่มลดน้อยลงไป และมองว่าเป็นสื่อที่เป็นกลางและปราศจากความด่าสำหรับ
จิตวิญญาณที่อยู่เหนือเหตุผลมากขึ้น เช่นเดียวกับการอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงไปสู่ทศนคติ
สมัยใหม่เริ่มในยุคการค้า แต่ต่อมาก็ได้หยุดนิ่งหรือข้างลง เพราะความเสื่อมในชีวิตเมืองในเชียง
ตะวันออกเฉียงใต้

เครื่องแต่งกาย

หลังจากวับประทานอาหารเสร็จ เขาจะนุ่งโสร่งและขยับไปมาสิบกว่าครั้งจนกว่าจะเป็นที่พอใจ
แล้วก็สวมเสื้อและโงกผ้า ขั้นตอนเดียวกันกับโสร่งก็กลับมาข้ออกจนเป็นที่พอใจ สำหรับผ้า
คล้องคอก็เช่นเดียวกัน. . . เขาจะเดินไปจนถึงประตูบ้านแล้วก็หันกลับไปหาภรรยาและสาม
เชื่อว่าเสื้อผ้าเขานี่օราบกพร่องบ้าง

Sejarah Melayu 1612: 127

การทุ่มเทอย่างมากในการดูแลรักษาภรรยาที่บ้านด้วยครอบครัวไปถึงเสื้อผ้า โดยเฉพาะเครื่องประดับ ความมั่งคั่งจะแสดงออกในสองรายการนี้อย่างฟุ่มเฟือย และแม้แต่คนยากจนก็จะพยายามอย่างที่สุดที่จะแต่งตัวให้ดูส่งงานในโอกาสสำคัญๆ (Sangermano 1818: 159; Finlayson 1826: 373) ชาวญี่ปุ่นจะรู้สึกประหลาดใจที่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ดูว่าเป็นคนธรรมชาติเสิร์ฟประดับทองราคาน้ำเงินร้อยดอลลาร์ (Alcina 1668A: 21 – 22; MacMicking 1851: 134) ส่วนกษัตริย์ก็ยังสร้างความประทับใจมากขึ้น เช่นสุลต่าน เทอร์นาเต ทรงต้อนรับเดรากในชุดที่งดงามทอด้วยเส้นทอง ประดับทองรูปพรรณอัญมณี และสร้อยพระศอเส้นใหญ่มากทำด้วย “ทองสุกปลั้ง” (Drake 1580: 70) หรือ สุลต่านแห่งยะโยร์ ใน ค.ศ. 1606 “รอบพระศอ มีสร้อยทองสามเส้นฝังอัญมณี รอบพระกรข้ายามีกำไลทองเส้นหนาสองเส้น และหนึ่งเส้นรอบพระกรขวา ทั้งยังสวมแหนบที่งามมาก และหนึบมีดสั้นสองคมที่ทำอย่างพิสดารเรียกว่ากริช ด้ามและปลองบุ ด้วยทองแท้ฝังเพชร ทับทิม และไพลินจำนวนมาก ซึ่งทำให้ชาวออลันดาตีราคากริชนี้ประมาน 50,000 กิลเดอร์” (Verken 1606, อ้าง Kratz 1981: 70)

ถึงแม้จะฟุ่มเฟือยกันเช่นนั้น ความแตกต่างในเรื่องเสื้อผ้าระหว่างคนรวยและคนจน คนรับใช้และเจ้านาย กษัตริย์และสามัญชนชั้นเด่นน้อยกว่าญี่ปุ่นอยู่ด้วยกันอยู่ในสังคม ในสมัยนั้นฐานะของชาวญี่ปุ่นแต่ละคนและแม้แต่ละอาชีพก็สามารถบอกได้จากแบบเสื้อตามกำหนดกฎหมาย (Sennet 1977) “ในแห่งสาวดี” เพรเดริช (1881: 268) เขียนไว้ว่า “เสื้อผ้าเป็นแบบเดียวกันทั้งพากขุนนางและคนธรรมชาติ ความแตกต่างอย่างเดียวก็คือคุณภาพของเนื้อผ้า” กฎหมายป้องกันความฟุ่มเฟือยมักจะลงโทษแบบสั่งห้ามทางแบบสำหรับขุนนางระดับต่างๆ และยังวางกฎหมาย ขอบเขตของการเสิร์ฟทองรูปพรรณ อัญมณี ข้อห้ามของมลายูเรื่องการใช้สีเหลืองสำหรับสามัญชนเชือกันว่ามาจากการกษัตริย์อิสลามองค์แรกของมัลลากาในต้นศตวรรษที่ 15 (Sejarah Melayu 1612: 54; Pires 1515: 265) แต่ก็แน่นอนว่าเป็นการสืบเนื่องความสัมพันธ์อันเก่าแก่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างทองกับความเป็นกษัตริย์ (Symes 1827 I: 300; Brugière 1829: 192) ส่วนเสื้อผ้านั้นเหมือนกันหมดทุกคน ซึ่งยังความเปลกใจแก่ผู้สังเกตการณ์ชาวตะวันตก (“Relation” 1572: 1666; Mandelslo 1662: 115; Ibrahim 1688: 56)

สำหรับผู้ที่มายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากญี่ปุ่น หรือเอเชียตะวันตก “การเปลี่ยน” ของคนพื้นเมืองทำให้เกิดอาการตื่นตะลึง การเปลี่ยนนี้หมายความว่าชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเดินเท้าเปล่าไม่สวมหมวกเส毋 (นอกจากพากมุสลิมและขุนนางบางคน) และมักจะเปลี่ยนส่วนบนหน้าอิเควา (รูปที่ 15ก และ 15ข) สำหรับพากสเปนแล้ว ดูจะเป็นการนำอับอยอย่างยิ่งที่ “เจ้าแขกไม่รู้ผู้น่าสมเพช ตัวเล็ก ไม่ใส่เสื้อ ไม่ใส่รองเท้า”—สุลต่านแห่งอาเจาะ—ทำให้พากไปรตุเกสประสบความยากลำบากในสมรภูมิ (Sande 1576: 65) ไม่ว่าพากเขามอง “อกที่ขาว

ปานน้ำม” ของหญิงเขมรด้วยลายตากรุ่มกริ่มเหมือน โจร ต้ากวน (1297: 15) หรือพยายามที่จะหาเสื้อผ้าให้ใส่เหมือนบادหลวงสเปนในฟิลิปปินส์ คนภายนอกมักจะเห็นการเปิดเนื้อหันเปล่าเปลือยเห็นนิ้วป้ำเดือนและต่าทราม ผู้สังเกตการณ์ที่รับคอบมากกว่าก็จะซื้อวันที่จริงชา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นคนขี้อยมากที่เดียร—“พิถีพิถันที่สุดในโลก”—เรื่องอวัยวะเพศของตน กลาสีเรือฟรังเศสต้องนุ่งใส่ร่วงก่อนที่พวกคนไทยจะยอมให้ลงว่ายน้ำในแม่น้ำ (La Loubère 1691: 26)

การเย็บเสื้อผ้าที่มีแขนและขาปักภูว่าเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซ้ำ ยกเว้นที่ เวียดนาม เมื่อพวกไปรตุเกสเข้ามา พบว่ามีแต่ชาวมุสลิมเท่านั้นที่สวมเสื้อคลุมแบบมีแขน หรือ คนที่ได้ติดต่ออย่างใกล้ชิดกับคนพวกนี้ (เฉพาะอย่างยิ่งชาวตากาล็อก) และชนชั้นสูงของพม่า นอกจากนั้นก็ไม่ค่อยจะได้เห็น คนที่มีเงินพอที่จะซื้อเสื้อใส่ได้มีประป้ายไม่มากนัก เรื่องนี้อาจมา จากสองสาเหตุ ลนฟ้าอากาศที่ไม่รุนแรง และเทคนิคการเย็บปักถักร้อยที่แพร่หลายอยู่ในวงจำกัด แต่ถึงกระนั้นการยอมรับเสื้อที่ตัดเย็บก็ซ้ำเหมือนกัน เพราะความรู้สึกที่ยังหลงเหลืออยู่ว่าร่างกาย เองก็เป็นงานศิลปะขั้นหนึ่ง เมมหลังจากเสื้อผ้าที่ตัดเย็บได้เข้ามาเป็นเวลานาน จนกระทั่งมีเสื้อเชื้อที่ ที่ทำด้วยเครื่องจักรแล้ว ชาวชวา บาหลี และไทยยังคงเปิดส่วนบนของร่างกายมากที่สุด เท่าที่จะ ทำได้ในโอกาสที่เป็นพิธีการ ชلومผัวด้วยเครื่องสำอางค์ที่มีสีและกลิ่นหอม ครอว์เฟรด (1820 I: 29) ยังสามารถล่าวถึงชาวชวาได้ว่า “เนื้อแต่งตัวเต็มยศ พวกเข้าเปลือยเกือบหมด” เช่นเดียวกัน ในงานแต่งงานที่ชูลาเวชีใต้ในศตวรรษที่ 19 เจ้าบ่าวยังคงไม่สวมเสื้อนอก ส่วนเจ้าสาวและหญิง สาวโสดอื่นๆ สวมเสื้อคลุมที่ปะรุงมากจนไม่ได้ปกปิดอะไรเลย (Valentijn 1723 III: 118; Brooke 1848: 81) ในโอกาสที่มีงานเลี้ยงสนุกสนาน แม้แต่ เกษบายา เสื้อตัวบนที่ดูเหมือนว่าหญิงชาว มลายูจะเขามาจากพวกโปรตุเกส (Winstedt 1935: 98) ก็มักจะทำด้วยผ้าที่ปะรุงแสง

พวกเด็กๆ ถูกปล่อยให้เปลือยในช่วง 6 ถึง 9 ปีแรก นอกจกไส้จับปีงที่ห้อยปิดอวัยวะเพศ หลังจากนั้นเสื้อผ้าหลักสำหรับทั้งหญิงและชายคือผ้าผืนหนึ่งที่ไม่ได้ตัดเย็บพันรอบตัวหนึ่งหรือ หลายรอบ บางครั้งผู้หญิง (โดยเฉพาะหลังอิสลามเข้ามา) จะรังผ้าขึ้นมาจนถึงรักแร้เพื่อปิดหน้าอก ในบางแห่งจะเห็นบีที่เอวซึ่นเดียวกับผู้ชาย ชายไทยและพม่า (ในสมัยต่อมา ก็รวมหญิงไทยด้วย) ดึงชายผ้าขึ้นระหว่างขาและเห็นบีที่เอวแบบเดียวกับผ้านุ่งของชาวอินเดีย หญิงพม่าพันผ้ารอบตัว เพียงครั้งเดียว เวลาเดิน ผ้าจะเปิดเห็นเรียวขาจนถึงขาอ่อน (รูปที่ 13) ผู้สังเกตการณ์จำนวนมาก ในระยะแรกทำเรื่องความอุจุดของการแต่งตัวเข่นนี้เป็นเรื่องใหญ่และอ้างว่าราชินีองค์หนึ่งในสมัย ต้นๆ มีพระประสงค์ที่จะหันเหชายพม่าไปจากความโน้มเอียงที่จะรักกิริมเพศ (Frederici 1581: 269; Sangermano 1818: 157 – 58) เรื่องนี้เข่นเดียวกับนิทานหลายๆ เรื่องในทำนองเดียวกัน บอกเราว่าเกี่ยวกับทัศนคติของชายไทยมากกว่าชาวพม่า

ในช嫣าจนถึงสมัยที่ศาสนາอิสลามเผยแพร่ ในสยามจนถึงศตวรรษที่ 18 และในเขมร บาหลี และ ลอมบ็อก จนเมื่อไม่นานมานี้ สิ่งที่มักจะแต่งเสริมผ้าที่ใช้พันตัวสำหรับผู้หญิงก็คือผ้าพันคอที่จะคล้องไว้หลวມๆ ชายทั้งสองห้อยพาดบ่า (Pigeaud 1962: 26; Zollinger 1847: 334) เมื่อศาสนາอิสลามเข้ามาผู้หญิงในช嫣าดูเหมือนจะใช้เสื้อผ้าอีกแบบหนึ่งที่พับในอินเดียโบราณ เหมือนกัน—ผ้าเป็นแบบไม่กว้างนักรัดแน่นรอบอกทำให้หน้าอกแบน (Verhael 1597: 29; Crawfurd 1820 I: 210; และดูรูปที่ 15)

รูปแบบเสื้อพื้นฐานของเชียงตะวันออกเจียงใต้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลาภาย ระหว่างศตวรรษที่ 15 และ 17 ความต้องการในสิ่งใหม่ๆ ในเรื่องเสื้อผ้า เช่นเดียวกับเรื่องอื่นๆ เป็นลักษณะเด่นของสมัยการค้าและการเดิบโตของเมือง พงศาวดารแหงสาวดีเล่าถึงรัชสมัยของพระนางเชงสอบุ (1453 – 72) ว่าพ่อค้าต่างชาติเข้ามา กันเป็นจำนวนมาก และ “เครื่องนุ่งห่มแปลกๆ มีมากมายและผู้คนมีเสื้อผ้าสวยงาม” (อ้าง Lieberman 1984: 26) บันทึกเหตุการณ์ของมาลูกล่าวว่า สุลต่านมะห์มุด (Mahmud) แห่งมะละกา มีบุพตาทสำคัญในการส่งคนะผู้แทนไปอินเดียเพื่อซื้อหาผ้าห้ายากถึง 40 ชนิดต่างๆ กัน (Sejarah Melayu 1612: 140 – 41) พ่อค้าชาวญี่ปุ่น (เมื่อ กับชาวอินเดียและจีนที่มาก่อน) ถูกยกวิชันในราชสำนักบีบังคับให้หาสิ่งใหม่ๆ ต่อไปอีก “ออกจะแปลกที่ได้เห็นการเลียนแบบอย่างเขาจริงๆ จังๆ ของบรรดาเจ้านาย [บันเต็น] ที่จะเสาะแสวงของห้ายากที่ญี่ปุ่นไม่รู้เพื่อสร้างความประทับใจในความยิ่งใหญ่กับสามัญชน . . . ราคามิ่งกว่าจะสูงเพียงใดไม่เคยยับยั้งได้หากเครื่องประดับเป็นที่พอใจ ได้แก่ แหวน อัญมณี เครื่องใช้ที่เป็นวัตถุโบราณ” (Hawley 1627: 374) ผ้าจากญี่ปุ่นไม่อาจแข่งขันในเรื่องจับตาจับใจกับผ้าจากอินเดีย และจีนได้ แต่เสื้อสำหรับท่อนบนถ้าตัดเย็บอย่างปราณีตบรรจงก็มีตลาด มีบันทึกโดยชาวอังกฤษ ใน ค.ศ. 1633 ว่า “เสื้อกั๊กขายที่บันเต็น” มูลค่า 300 เหรียญสเปน (SP 1630 – 34: 449)

สิ่งแปลกใหม่ที่มักจะคาดกันก็คือเสื้อกั๊กมีลวดลายแบบญี่ปุ่นหรือเชียงตะวันตกกับผ้าราคางเพงที่นุ่งเป็นสองตามประเพณี ผลดูเหมือนจะไม่เข้ากัน ในสายตาคนสังเกตการณ์ เช่น นาราร์เตต (1676 I: 116) ผู้พบเจ้าเมืองมะกัสชาร์สเวน “เสื้อคลุมทำด้วยผ้าญี่ปุ่นผิวนางที่ไม่มีอะไรมากไปกว่า แขนที่เปลือยเปล่า . . . และเปิดหน้าห้องตามความนิยมของพวกเข้า” ไม่นานก็มีการคิดทำเสื้อผ้าตัดเย็บในแบบที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและใส่สถาบันกว่า คงไม่เป็นการเกินจริงไปที่จะพูดว่าเครื่องแต่งกายประจำชาติ ในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่แล้วมาจากการทดลองในศตวรรษที่ 15 จนถึง 17

รูปที่ 15ก เครื่องแต่งกายของชาวบ้านญี่ปุ่นชายชาวชวา (ซ้าย) เดินไปตลาดในบ้านเต็น และพ่อค้าชาวญี่ปุ่นคั่งกว่ากับคนรับใช้ (ขวา) ตามที่ซ่างแกะแม่พิมพ์ชาวญี่ปุ่นได้จำลองจากคำบรรยายในงานของ ลิเดวิคส์ 1598

รูปที่ 15ข เครื่องแต่งกายของหญิงชาวบ้าน และเด็กไทย

สิ่งบ่งบอกถึงการทดลองที่น่าสนใจมากอยู่ในพงศาวดารของราชสำนักบันจาร์มาซินในศตวรรษที่ 17 ที่พยายามจะกำหนดครรภ์เบียบสังคมเชิงอนุรักษ์นิยมแก่ประชาชนที่ไม่ค่อยมีระเบียบบันพื้นฐานที่เชื่อว่าเป็นแบบชาวแท้ๆ ตามพงศาวดารกษัตริย์ผู้ก่อตั้ง (ซึ่งผิดสมัย) กล่าวคำแนะนำดังนี้

ด่อไปนี้

จะอย่าแต่งตัวตามแบบชาวออลันดา หรือชาวจีน หรือชาวสยาม หรือชาวอาเจาะ หรือชาวมะกัสชาร์ หรือชาวบูกิส จะอย่าเลียนแบบพวกรหงิ้งพวกราด เจ้าไม่ควรแม้แต่จะแต่งตัวตามแบบเก่าตอนที่เรายังอยู่ที่กลิงค์ [อินเดียใต้?] เพราะนั่นไม่ใช่ประเทศของเราอีกแล้ว เวลาไหนเราได้ก่อตั้งประเทศของเราเองตามวิถีและแบบอย่างของมหภาคีด ดังนั้นเราทุกคนควรแต่งตัวเช่นเดียวกับพวกราด ตามต้นน้ำของคนเก่าแก่นานมาแล้ว เมื่อใดที่ผู้คนของประเทศหนึ่งตามแบบเสื้อผ้าของอีกประเทศหนึ่ง ความทุกข์ยากจะเกิดขึ้นแก่ประเทศเป็นการแน่นอน (*Hikayat Banjar*: 264)

สำหรับรัฐที่เกิดใหม่ส่วนใหญ่ กระบวนการที่จะกำหนดเครื่องแต่งกายประจำชาติใหม่เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนศาสนา การเข้ามานับถือศาสนาอิสลามหรือคริสต์ศาสนาเห็นได้ชัดเจน เนื้อหาจะเต็มไปจากการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในการแต่งตัว เช่นทรงผมและการตอกแต่งร่างกาย สำหรับประชาชนหลายประเทศ (นอกจากพวกราด) การผ่อนปรนทางวัฒนธรรมของมลายูได้ทำให้เครื่องแต่งกายเป็นที่ยอมรับของศาสนาอิสลาม มีการเพิ่มเสื้อชั้นนอก (บaju หรือ กบากยา) ใส่กับโสร่งที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้หญิง และเสื้ออกหัวมา กับผ้าโพกศีรษะสำหรับผู้ชาย ผ้าคล้องคอของผู้หญิง (เชลีนดัง) ยังคงมีอยู่ให้ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ การเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ผิดปกติเกิดขึ้นที่มะกัสชาร์ในศตวรรษที่ 17 อาจเป็นได้ว่าตอนที่เปลี่ยนนั้น มะกัสชาร์เป็นเมืองที่มีคนหลายชาติหลายภาษา และในแห่งของสังคมการเปลี่ยนแปลงในทิศทางของชนชั้นกลางก็ “เลยกำหนด” มานานแล้ว ชาวออลันดาคนหนึ่งได้เล่าถึงเมืองนี้ใน ค.ศ. 1607 สองปีหลังจากที่ผู้นำได้หันมานับถือศาสนาอิสลาม เขียนทึกว่าการใช้ ลูกกลมติดปลายองคชาติ (ดูบทต่อไป) และการตัดผมผู้หญิงให้สั้นได้ลดลงแล้ว อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและทรงผมแบบมลายุกำลังเข้ามา แต่ท่าสและหญิงในย่านคนจนยังคงปล่อยให้ “ร่างกายท่อนบนพร้อมด้วยหน้าอกเปล่าเปลือย” (van der Hagen 1607: 82) เพียง 40 ปีต่อมา อาศันตุกะที่เมืองนี้อีกคนหนึ่งบันทึกว่า “ผู้หญิงมีผ้าคลุมทั้งตัวจากศีรษะถึงเท้าในแบบที่แม้แต่หน้าก้มมองไม่เห็น” (Rhodes 1653: 206 – 07)

ในพิลิปปินสมมติฐานเหมือนกันว่า การเปลี่ยนศาสนาต้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ชาวสเปนเห็นว่าความนิยมของพวกราด ที่ชายสัก漉ดลายและหญิงแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าไม่มีดีดีน่าตำหนินเป็นพิเศษ แม้แต่เสื้อผ้าของชาวตากาลิปที่ได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลามก็ยังคงหน้าท้องมากเกินกว่าที่ชาวสเปนจะพอใจ ภายในหนึ่งศตวรรษ คอลิน (1663: 63) สามารถรายงานด้วยความพึง

พอใจว่า “เวลาอี้ พากเขารีบสูบเลือดห้าและเครื่องประดับแบบสเปน ได้แก่สายสร้อย สร้อยคอ กระปรง รองเท้า และผ้าใบร่วมศิรษะ หรือ ผ้าคลุมหน้าสีดำ ผู้ชายสวมหมวก เสื้อนอกตัวสั้น กางเกงรัดเข้า และรองเท้า ดังนั้นเครื่องแต่งกายของพากคนพื้นเมืองในท้องที่เหล่านี้จะเป็นแบบสเปนหมดแล้ว”

ชาวเวียดนามดูเหมือนจะเริ่มเร็วกว่าและไปไกลกว่าในแนวการใช้เสื้อผ้าอย่างฟุ่มเฟือย แทนการสักลายบนร่างกาย บริรักษ์ของผู้หญิงของคนพากนี้ว่า “สบเสี่ยมที่สุดในแบบ ขันเดีย” มีเสื้อผ้าหลายชั้น ไม่ปล่อยให้เห็นส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเลย (1633: F) แต่อย่างไร ก็ตามเป็นไปได้ที่จะถือว่าเครื่องแต่งกายของชาวเวียดนามทั้งสองเพศเป็นการแต่งเติมรูปแบบสร้าง พื้นฐาน ก่อนการกำหนดให้ใช้เสื้อและกางเกงแบบจีนโดยจักรพรรดิหอเว่อง (Vo Vuong) ใน ค.ศ.1774 (Huard and Durand 1954: 177 – 78; Woodside 1971: 134)

การผลิตและการค้าสิ่งทอ

ตั้งอยู่ระหว่างแหล่งใหญ่ที่ผลิตผ้าสายงานสองแห่ง—อินเดียสำหรับผ้าฝ้ายและจีนสำหรับ ผ้าไหม—เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงกลายเป็นผู้บริโภคมากกว่าจะเป็นผู้ผลิตสิ่งทอ หากไม่มีความ ต้องการอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะสำหรับฝ้ายอินเดีย ก็คงเป็นไปไม่ได้ที่พ่อค้าอินเดียซึ่งเป็นพวกแรก และต่อนมาพอค้ายุโรปจะมีมั่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ้าทอที่คุชราต ชายฝั่งโคลอมบีเดล และเบงกอล ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเป็นค่าเครื่องเทศและพริกไทยที่หมู่เกาะอินโดนีเซียส่วนมาก ตั่งแต่ ตะวันตก

รูปแบบนี้เป็นไปได้ เพราะความฟุ่มเฟือยของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรื่องเสื้อผ้าและ เครื่องประดับ เนื้อรายการใช้จ่ายอื่นๆ ไม่ใช่เพรากการขาดแคลนด้านการผลิตสิ่งทอในดินแดนใต้ ลม ผ้าเป็นรายการหลักของการผลิตและฝ้ายเป็นผลิตผลเกษตรที่สำคัญต่อจากอาหาร แม้แต่ ชั้นส่วนของผ้าฝ้ายของท้องถิ่นก็ยังใช้แทนเงินในบางพื้นที่ของซูลาเวซี และบูตัน ขณะที่ในชา มะกัสซาร์ และ ลูซอน ลิ้งที่จ้าวอาณานิคมยุโรปเรียกร้องเป็นบรรณาการแต่แรกได้แก่ผ้าทอพื้นเมือง (Cote 1979: 56; Rouffaer 1904: 12 – 13; Riquel 1573: 241; Stavorinus 1798 II: 261) ผ้า อินเดียและจีนนั้นอภิชนที่มั่งคั่งจะซื้อเพรากสีสดใส ลวดลายสวยงาม และสถานภาพในฐานะเป็น สิ่งหายาก แต่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ผ้าท้องถิ่นหรือภูมิภาค

ครอว์ฟิร์ด (1820 I: 176 – 78) อาจจะถูก อย่างน้อยก็สำหรับกลุ่มหมู่เกาะ ที่สรุปว่าการ ทอผ้าได้พัฒนาขึ้นแต่แรกเพื่อผ้าที่ทำด้วยไม้ เนื่องด้วยคำที่ใช้ในเรื่องการทอเป็นคำในภาษา

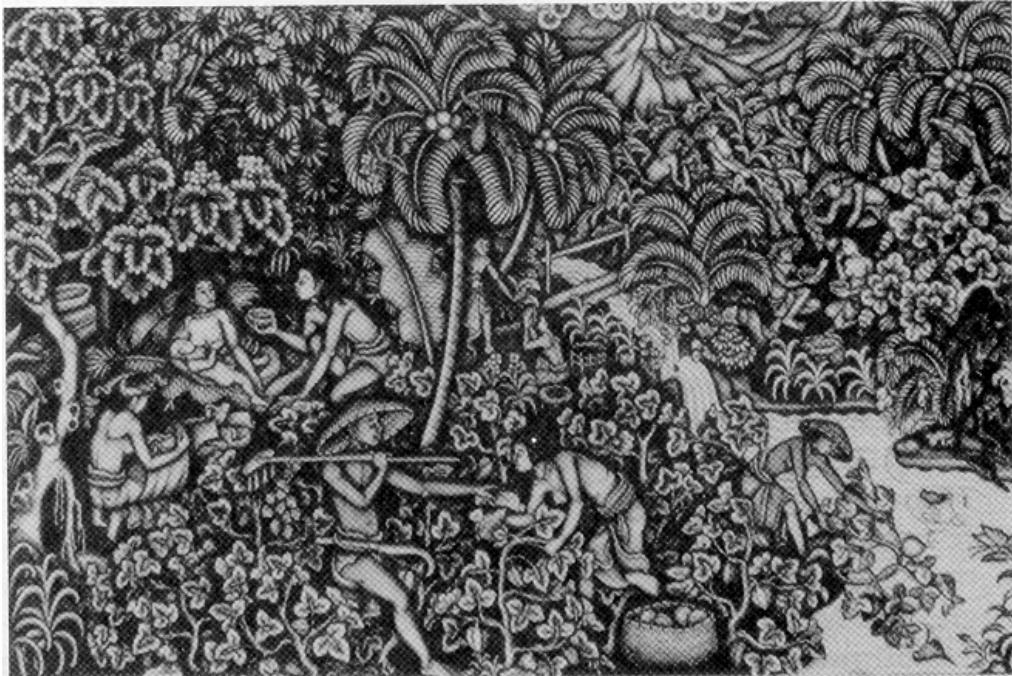
ออกสโตรนีเชียน ขณะที่ศัพท์สำหรับการผลิตผ้ายและไหมเป็นคำจากสันสกฤต แต่ก็เป็นเรื่องในอดีตที่นานมาแล้ว เมื่อมาถึงศตวรรษที่ 16 และ 17 มีการปลูกผ้ายอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และผู้คนส่วนใหญ่สวมผ้าผ้าย ร่องรอยที่หลงเหลือจากระบบที่เก่าแก่กว่า คงอยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่มีระยะเวลาที่แล้งพอที่จะปลูกผ้ายอย่างได้ผล และไม่มีกำลังเงินพอที่จะนำเข้า พื้นที่ส่วนใหญ่ของมาลายู (นอกจากกลันตัน) อยู่ในกรณีแรกแต่ก็ได้นำผ้าเข้ามายากอินเดีย ชวา และ ชูลาเวซี (Eredia 1613: 39) ในพื้นที่ซึ่งโซคดีน้อยกว่าได้แก่สุมาตราใต้ บอร์เนียว ชูลาเวซี และ ไมลูร์ก มีผ้าที่ไม่ทัน ลักษณะคล้ายกับผ้าตาป่า (tapa) ของพวกรโอลีนีเชียน ทำโดยเชี่เบล็อกชั้นในของตันไม่บางชนิดแล้วทุบจนนุ่มและแบน แต่เวลาผ่านตกต้องถูกดองกมิเช่นนั้นแล้วผ้าจะหลุดเป็นชิ้นๆ (Pigafetta 1524: 72; Navarrete 1676: 110; Marsden 1783: 49)

ผ้าเนื้อดีกว่าสามารถทำได้ หากหาเส้นไปจากต้นกล้วยป่า (*Musa textilis*) ได้ ต้นกล้วยชนิดนี้เป็นพืชพื้นเมืองของฟิลิปปินส์ และผู้คนที่เจนู เนโกรส ชามาร์ໄล์ และมินดาเนา รวมทั้งชูลาเวซีเนห์อ ส่วนใหญ่สมควรเสื้อผ้าทำด้วยไยชนิดนี้ ในลุซอนและปาีนี ที่แลงกว่าสามารถปลูกฝ่ายได้และเป็นที่นิยมมากกว่า (Alcina 1668 III: 99; Loarca 1582: 43 – 73; Dampier 1697: 217; Jasper and Pirngadie 1912: 55)

ในເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ມີການປຸກຸາຜ້າຍແລະສົງອອກໄປຈິນເປັນເວລານານມາແລ້ວ ບັນທຶກຂອງຈິນຈາວໃຫ້ຄົດວ່າ ອາຈນີການນຳຕັ້ນຜ້າຍເຂົ້າໄປໃນຈິນຕອນໃຕ້ຈາກເວີຍດນາມໃນສຕວຮະໜີ 7 (Nguyen 1970: 52) ຈາກສຕວຮະໜີ 13 ຄື 17 ພ່ອຄ້າຈາວຈິນເຊື້ອດ້າຍແລະຜ້າຜ້າຍທີ່ທ່າເຮືອຕ່າງໆຂອງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ ໂດຍເນັພະທີເວີຍດນາມ ລູ້ຂອນ ແລະຫວາ (Chau Ju-kua 1250: 46 –48, 78, 160 – 61; Morga 1609: 263; Wheatley 1961: 77 – 83) ອຍ່າງນ້ອຍກາຍໃນສຕວຮະໜີ 18 ມີຮາຍງານອ່າງລະເຄີຍດປ່າກງູເປັນຄວັງແຮກວ່າພໍາມ່າຕອນກລາງພລິຕິຜ້າຍປົຣມານມາກລໍາເລີຍທາງແມ່ນໍ້າອົງວາດີເຊື້ນໄປຢັງຕາດກລາງທີ່ເນື່ອງສະກາຍ ທີ່ນີ້ກີຈະມີການທຳຄວາມສະອາດຜ້າຍ ປັ້ນເປັນເສັ້ນດ້າຍເພື່ອຂາຍແກ່ພ່ອຄ້າຜູ້ຈະນໍາໄປຢູ່ນ້ານແລະສ່ວນອື່ນໆຂອງຈິນ (Symes 1827 II: 187; Cox 1821: 46)

พื้นที่ปลูกฝ้ายแหล่งใหญ่ในอินเดีย ซึ่งส่งออกไปยังตลาดใกล้เคียงภายในหมู่เกาะได้แก่ ชวา ตะวันออก บาหลี (รูปที่ 16) ชุมบawa บูตัน และหมู่ตะวันออกเฉียงใต้ของชูลาเวซี ฝ้ายเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกของเขมรราชอาณาจักร ค.ศ. 1600 ลงไปตลาดทางใต้ใกล้ปีตตานี (Groslier 1958: 152; van Neck 1604: 229) ฝ้ายนี้อาจจะปลูกในพื้นที่เดียวกันบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงเนื่องจากพื้นที่ในศตวรรษที่ 19 ผลิตได้ปริมาณมากพอกว่า “ที่จะส่งไปทั่วโลกซึ่งกันและกัน” (Mouhot 1864 II: 22; cf. Bouinais and Paulus 1885 I: 333, 533, 569) สยามและสุมาตราผลิตฝ้ายเพื่อการค้าในท้องที่ด้วยเหมือนกัน พื้นที่การผลิตที่สำคัญแห่งหนึ่งของสุมาตราคือเมืองดินริมทะเล

ระหว่างปัจจุบัน และ อินทร์ประทายชาติองค์พระองค์ที่ 1 ซึ่งส่งฝ่ายไปทั่วมีนังกาเปา จนกระทั่งพาก
สอนดาห้ามและสนับสนุนให้ปลูกพฤษภ์ไทยแทนในปลายศตวรรษที่ 17 (Oki 1979: 147 – 48)

รูปที่ 16 ภาพวาดของบาหลีศตวรรษ 1940 แสดงวิธีเก็บฝ้ายที่ทำกันมา

ใหม่เป็นที่นิยมน้อยกว่า แม้ว่าทั้งต้นหม่อนและตัวใหม่อาจมีอยู่ในท้องถิ่นของเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งสองอย่างมีอยู่ตามธรรมชาติ ในบางส่วนของอินโดนีเซียที่ตัวใหม่สันนิษฐาน
ว่าเป็นประเภท โพลีวอลไทน์ยุคต้นๆที่เพรพันธุ์ได้ตลอดปี เมื่อเทียบกับชาวจีนผู้พัฒนาการต่อ กิง
ตันไม้ และผู้พัฒนาตัวใหม่จนเป็นศิลปะขั้นสูงและใช้คุณงานจำนวนมาก วิธีของอินโดนีเซียตามที่
ได้เห็นในสมุดราهنีอุดูเป็นธรรมชาติไม่มีการวางแผน ผลิตใหม่สีเหลืองเด่นไม่เรียบ (Ma Huan
1433: 119; Groenveldt 1880: 93) ลูโดวิโก ดี วาร์เทมา (1510: 234) รายงานว่าตัวใหม่ที่นั่น
เติบโตตามธรรมชาติบนต้นไม้ในป่า เช่นเดียวกับในสวน พงศาวดีรามลายสูงฉบับบันทึกดำเนิน
เรื่องหนึ่งว่าผู้ก่อตั้งเมืองท่านครรภุสุลิมในดินแดนได้ลงที่ป่าไช ในสุมาตราตอนเหนือ มี
ความสามารถหัศจรรย์ที่จะเปลี่ยนตัวใหม่เป็นเงินหรือทอง (Hikayat Raja-Raja Pasai: 51;
Sejarah Melayu 1612: 40 – 41) เรื่องนี้อาจแสดงให้เห็นความสำคัญของการเลี้ยงใหม่ในการ
พัฒนาป่าไชในระยะต้น ใหม่ของภูมิภาคนั้นเป็นแหล่งสำคัญที่จะส่งไปยังสุมาตรา หรือแม้แต่
อินเดียมาจนถึงช่วงยุคสิบห้าปีแรกของศตวรรษที่ 17 (Barros 1563 III: I, 508; Beaulier 1666: 99;
Nicholls 1617: 73)

อัลบูเกอร์เกได้รู้เรื่องใหม่ของป่าไช ขณะเดินทางไปตีมัลลากาใน ค.ศ. 1511 เขายังผู้รับภารณี
พิพากษาเจนัว จิโควันนี ดา เอมปุลี จากอินเดียไปเจรจาจัดซื้อใหม่ที่ป่าไชผลิตได้ทั้งหมด รายา

ได้บอกเอมเปลี่ว่า เขาอาจจะต้องใช้จ่ายเงินถึงหนึ่งหมื่นดู๊ดัต “ราคากาเดียวกับที่ได้ขายให้ชาวคุชราต ก่อนหน้านี้” (Empoli 1514: 148) แม้ว่าจะเป็นการพูดเกินจริง ผลผลิตใหม่ในสุมาตราตอนเหนือ (พิชิตโดยอาเจะห์ ในศตวรรษ 1520) ลดลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษต่อมา เมื่อใหม่จีนหาได้ง่ายขึ้น และไม่มีการปลูกต้นหม่อนทดแทนส่วนที่สูญเสียไปจากการปลูกข้าว และพริกไทย

แหล่งใหม่พื้นเมืองสีเหลืองที่สำคัญคือชูลาเวชีได้ที่การเพาะเลี้ยงยังคงทำกันต่อมาที่รัฐ ราชจักรของชาวบุกเบิก จนถึงสมัยใหม่ การเลี้ยงใหม่นี้ชี้ให้สังกับโครงงานของพากบุกเบิก คูโต (1645 V: ii, 86) ได้บันทึกไว้ตามรายงานจากศตวรรษ 1540

ในประเทศต่างๆ บันทึกในศตวรรษที่ 11 วิธีการผลิตใหม่ดูเหมือนจะได้อิทธิพลจากวิธีการของจีนที่ต้องพิถีพิถันกว่ามาก ตามเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาในพม่า พระเจ้าอินรatha (Shway Yoe 1882: 268) ผู้ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 11 ได้นำตัวใหม่มาจากจีน ชาวไทยผู้คงจะได้นำการทอใหม่มาด้วยจากจีนในสหสวรรษที่ผ่านมาได้แนะนำแก่เขมรระหว่างการเยือนของ โจ瓦 ต้ากวน (1297: 30) แม้จะเป็นที่ประจักษ์ว่าในที่ลุ่มต้อนกลางของไทยไม่สามารถปลูกหม่อนได้ (La Loubère 1691: 13) มีแต่เรียดนามเท่านั้น ที่การผลิตใหม่นำหน้าฝ่าย “ประชาชนทุกคนแต่งตัวด้วยผ้าใหม่” (San Antonio 1604: 24) วิธีการของเรียดนามในการผลิตและย้อมใหม่ ก้าวหน้าและพิถีพิถันเหมือนของจีนและญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 17 และผลผลิตเป็นที่ต้องการของผู้ค้าต่างชาติ แต่สินค้าส่งออกเป็นปริมาณมากที่สุดอยู่ในรูปของใหม่ดิบ พื้นดินเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งการค้านี้ถูกห้ามในศตวรรษที่ 17 (Nguyen 1970: 52, 93 – 94, 190)

การกรอตัวย่างไม่ว่าจะโดยการใช้ถังหมุนหรือแกนหมุนและไม้ปืนด้วย การย้อมสีด้วยความญี่ปุ่น เปลือกผ้า (สีแดง) และน้ำยาสกัดจากรากไม้ต่างๆ และการห่อผ้าด้วยกีฬาอยหลังเป็นงานของผู้หญิงทั้งสิ้น รูปแบบพื้นฐานเป็นเช่นนี้ในสังคมก่อนยุคอาณานิคมที่แต่ละครัวเรือนมุ่งที่จะไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้ใดในเรื่องผ้า “ในกระท่อม [ชาว] ทุกหลังจะมีลักษณะกรอตัวย่าง หรือรูปแบบในเชิงชาญพิเศษในการผลิตผ้าเพื่อส่งออก กิจการก็ยังคงอยู่ในมือของผู้หญิง ผิดจากรูปแบบในอินเดียและจีน ด้วยเหตุนี้คราวเวอร์เพิร์ด (1820 I: 178) จึงได้ถือว่าการพัฒนาในเชิงตะวันออกเฉียงใต้สิ่งทออยู่ในระดับต่ำ แต่ควรจะพิจารณาว่า เป็นส่วนหนึ่งของการมองโลกแบบทวิทัศน์ คือการคิดว่างานส่วนใหญ่เป็นของหญิงหรือชายอย่างชัดเจน

นำเปลกที่วิทยาการด้านผลิตสิ่งทอไม่มีความแตกต่างกันนัก ดูเหมือนว่าลักษณะกรอตัวย่างไม่ไปถึงฟิลิปปินส์ก่อน ค.ศ. 1600 (Scott 1982: 528) แต่ก็พบทางแบบทิศตะวันออกไกลไปถึงชูลาเวชีได้ และมาลูกู โจ瓦 ต้ากวน (1297: 30) เห็นว่ากีฬาอยหลังในเขมรเล็กมากจนไม่น่าจะเป็นกีฬา พากผู้หญิงใช้กันทั่วทั้งภูมิภาค การผลิตนั้นเข้า มีการคำนวณในชาวในศตวรรษที่ 18 ว่า

ผู้หญิงหนึ่งคนใช้เวลาหนึ่งเดือนที่จะปั่นด้วยน้ำหักหนึ่งปอนด์ และอีกหนึ่งเดือนที่จะหอบเป็นผ้าขาว

10 หลา (Hooijman 1780: 423 – 25; cf. Crawfurd 1820 I: 178 – 79) ปัญหาใหญ่คือความ

แคบของผ้าที่กำหนดโดยระบบกีฬาพายหลัง ดังนั้นจึงผลิตได้แต่ “ผ้าผืนเล็กๆ เคบสัน” เท่านั้น

(Galvão 1544: 123) ต้องเอาผ้าสองผืนมาเย็บต่อกลางเพื่อทำผ้า索ร์ตามแบบมุสลิม-มลายูใหม่

ส่วนเรื่องการใช้สีและลดลายมีการดำเนินงานในลักษณะความชำนาญเฉพาะทางอย่างสูง ในศตวรรษที่ 16 ปรากฏว่าชาวตะวันออก นาหลี และ ชุมบava เป็นผู้ส่องออกผ้ารายใหญ่ โดยใช้ประโยชน์จากการปลูกผ้าอย่างมากในพื้นที่แห้งแล้งของเกาะเหล่านี้ ผ้าชาวไบถีสูมาราตราชอนเนื่องในศตวรรษที่ 15 (Groenveldt 1880: 88) และตอนปลายศตวรรษที่ 16 ผ้าผ้ายลายทาง (สูริก) จากปานาธิรัตน์ และป่าชูรูวัน ยังคงเป็นที่นิยมในมัลละกา (Lodewycksz 1598: 100 – 01) อย่างไรก็ตามสำหรับตลาดโมลุกกะที่สำคัญ แม้แต่ฟอร์ด้าชาวชวา ก็ยังคงที่เกรชีกเพื่อเอาผ้ามาดูรา หรือถ้าจะให้ถูกว่า นันกี ที่นาหลีหรือชุมบava เพื่อรับผ้าผ้ายสีสันสดใสทอด้วยวิธีอีกต (มัดหมี) ซึ่งเกาะเหล่านี้มีชื่อเสียงอยู่แล้ว (Heemskerk 1600: 448, 452; Lodewycksz 1598: 119 – 20) ซ่างทอผ้าชวาเสียเบรียบในข้อที่ว่าไม่สามารถทอลายในผ้าด้วยด้ายสีต่างๆ ขณะที่วิธีบาติก ซึ่งได้แก่การย้อมลายไปบนผ้าโดยทาเทียนส่วนที่เหลือ ยังไม่สามารถแข่งขันได้ในเชิงเศรษฐกิจ เพราะต้องใช้แรงงานมาก

ในช่วงศตวรรษที่ 17 ชูลาเวซีได้ ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นผู้นำทางการส่งออกผ้าของกลุ่มนี้ เกาะ เป็นที่ประจักษ์ว่ากระบวนการนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะความสำเร็จของมัคสชาาร์ที่ กล้ายเป็นจุดหยุดพักที่สำคัญสำหรับพ่อค้าเครื่องเทศผู้มีเชื้อชาวยอลันดาที่มุ่งหน้าไปมาลูกู และการยึดศูนย์ส่องออกซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน เช่น ชุมบava (1617) และ เชลาร์ โมลุกกะเป็นตลาดที่สำคัญในระยะแรกของการขยายการส่งออก ความดีส่วนหนึ่งควรจะได้แก่จิตใจฝึกไฟในวัตกรรมซึ่งเป็นที่เลื่องลือของชาวมัคสชาาร์ ในศตวรรษที่ 17 และชาวบุกิสในศตวรรษที่ 18 เนื่องจากผ้าของคนพากันมีชื่อว่าผ้ามีอีกประณีต สม่ำเสมอ และสีสด—ส่วนใหญ่จะเป็นลายตามมากกรุกที่ช้ามุสลิม นิยม (Rouffaer 1904: 4; Forrest 1792: 79) การปลูกผ้าอย่างทอผ้ากระจุก กันอยู่ที่เกาะเชลาร์ และท้องที่ลีกเข้าไปใน นูลูกัมบा และบีรา ทั้งสองแห่งตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมยิ่งบนเนินทางไปมาลูกู แต่แห่งแห่งไม่คุ้มสมบูรณ์พอสำหรับการปลูกข้าว ดังนั้นผู้ชายในพื้นที่เหล่านี้จึงอุทิศตนให้กับการต่อเรือ และผู้หญิงทุ่มเทให้กับการทำผ้า เมื่อถึงศตวรรษ 1660 มีการซื้อขายผ้าเชลาร์ ตามท่าเรือมัคสชาาร์ ไปจนถึงบอร์เนีย หมู่เกาะชูนดาน้อย และมนิลา (Speelman 1670A: 103 – 07, 112 – 13) เมื่อมัคสชาาร์เสียแก่พวงษ์อันดาใน ค.ศ. 1669 พ่อค้าบุกิสกิริม ครอบครองการค้าผ้ายของมัคสชาาร์ และนำผ้ายไปยังเกาะต่างๆ ในโลกชาวมลายู (Lennon 1796: 271 – 72, 326; Marsden 1783: 52; Donselar 1857: 302)

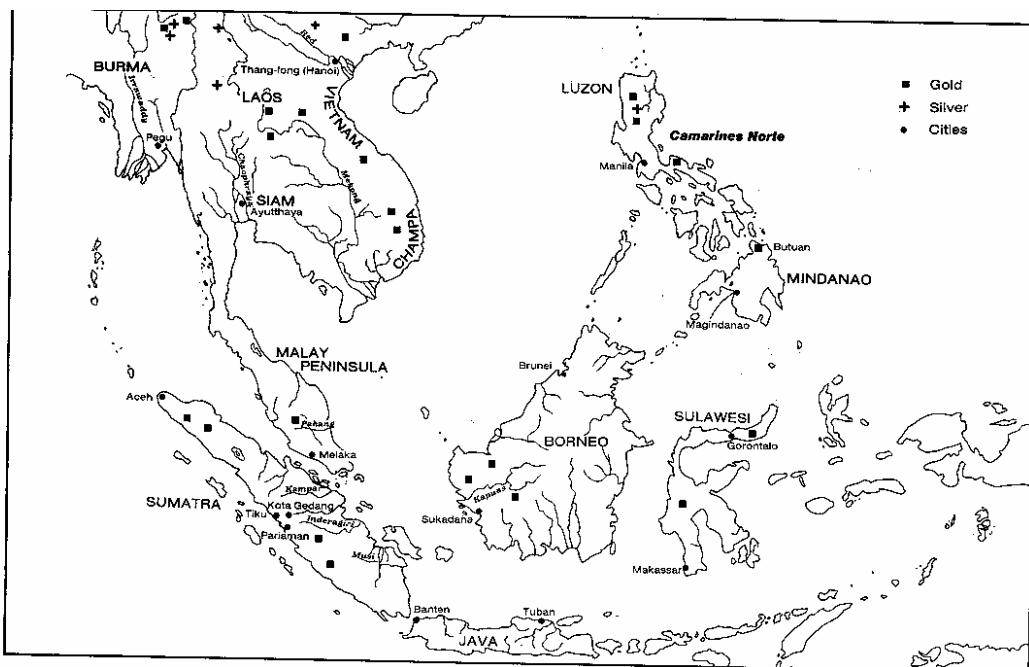
แต่ผ้าท้องถินไม่เคยตีค่าสูงเท่ากับผ้าคุชราตที่สวยงาม ความสดใสมีผ้าชนิดนี้ไม่มีที่ได้ในดินแดนใต้ลมเทียบได้ เมื่อต้องการเน้นถึงความเลอเลิศของของขวัญจากกษัตริย์ พงศาวดารไทยอธิบายว่าเป็นผ้าทอด้วยไหมที่สั้นเข้ามาเท่านั้น “ไม่มีการเสริมด้วยเส้นไหมไทย” (ไดรภูมิกถา 1345: 176) กษัตริย์ในมาลูกูองค์หนึ่งผู้ทรงรำรวยจากการพูลได้พระราชทานของขวัญแต่งงานเป็นผ้า 500 ชิ้นที่ตีราค่าไว้สูงมาก เป็นไหมปาโตลา (*patola*) จากคุชราต แม้ว่าแต่ละชิ้นนี้คือราคานั้นเท่ากับการพูลครึ่งตัน (Pigafetta 1524: 76; cf. Barbosa 1518: 198 – 99)

เพราะว่าผ้าที่สวยงามแปลกดตาเป็นรายการใหญ่ที่สุดในรายจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย ระดับของสินค้านำเข้าเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของระดับความเจริญรุ่งเรือง ในช่วงเวลาที่ไม่มีการยับยั้งการส่งออกเครื่องเทศและผลิตผลพื้นเมืองอื่นๆ การนำเข้าผ้าจากอินเดียจำนวนมากสนองความต้องการส่วนใหญ่ของประชากรเมืองและครอบคลุมไปถึงอภิชนในชนบท ผ้าที่นำเข้ามายังมະละกาrawa ค.ศ. 1510 เป็นสินค้าส่วนใหญ่ในเรือปีล 15 ลำจาก คุชราต โคโรมันเดล และเบงกอล ชึงปีเรส (1515: 92, 269 – 72; cf. Meilink-Roelofsz 1962: 87 – 88) ตีราคากว่าห้าแสนครูซ้าได ประมาณครึ่งหนึ่งของเรือจำนวนนี้บรรทุกผ้าอินเดียไปยังอาเจห์ ในครึ่งแรกของศตวรรษที่ 17 (Verhoeff 1611: 242; Mundy 1667: 329 – 30, 338; Clark 1643: 282) เมื่อพ่อค้าคนกลางชาวอังกฤษที่นั่นเชื่อว่าเข้าสามารถขายผ้าอินเดียรวมทั้งสินปีล 4,500 ถุง (90,000 ชิ้น) รวมทั้ง ฝ่ายดิบอีก 100 บาชาร์ (17 ตัน) (Nicholls 1617: 71) มีการประเมินว่าอยุธยานำเข้าผ้าจากอินเดียแต่ละปีเป็นเงินrawa 7,500 กิลเดอร์ (30,000 เรียล) ในศตวรรษที่ 17 (Smith 1974: 259) มะกัสซาวนำเข้ามากกว่าจำนวนนี้ในศตวรรษ 1630 โดยประมาณการบริโภค (บางส่วนส่งออกต่อ) เป็นเงิน 120,000 เรียลตามราคากลางของอินเดีย หรือสองเท่าของจำนวนนั้นตามราคามะกัสซาร์ (Coulson and Ivy 1636: 294) แต่เมื่อการค้าถูกตัดตอนลงเช่นที่เกิดขึ้นที่บันเต็นระหว่างช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ก็พื้นเมืองก็เริ่มไม่ว่างและมีการกลับสู่สภาพพึ่งพาตัวเองอย่างรวดเร็วในเรื่องผ้า (Coen 1617: 293; Meilink-Rooelofsz 1962: 244, 258)

เครื่องทองและเงิน

ป้าูกา ศรี สุลต่าน . . . กษัตริย์พระองค์เดียวแห่งสุมาตรา . . . ท่าทางของพระองค์ดงามเหมือนทองที่ดีเยี่ยม กษัตริย์แห่งบรียามัน และภูเขาทอง . . . กษัตริย์แห่งพระกลดทองคู่ ที่ประทับนั่งเป็นเสื่อทอง พระลัญจกรทุกองค์เป็นทองครึ่งหนึ่งเงินครึ่งหนึ่ง เครื่องใช้ในการสรงทำด้วยเงินและทอง ที่ฝังเพชรทำด้วยทอง . . . ภาชนะใส่เครื่องเสวยทั้งหมดทำด้วยเงินและทอง

เครื่องประดับกายเป็นรายการสำคัญในค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของจากผ้า โดยเฉพาะเครื่องทองรูปพรรณเป็นที่ต้องการอยู่เสมอ ซึ่งเป็นทั้งวิธีออมทรัพย์อย่างหนึ่ง บ่งบอกถึงความมั่งคั่งและสถานภาพ และเป็นเครื่องประดับ เพื่อวัตถุประสงค์ ชาวເຂົ້າເຊີ້ນຕະວັນອອກເຊີ່ງໄດ້ຈຶ່ງໃຫ້ທອນທີ່ບຣິສຸທົ່ງແລະອົນນາກซึ້າສາມາດເອກລັບมาทำใหม່ ຕັດ ແລະຂາຍທັງໝົດຫຼືອບາງສ່ວນຕາມຄວາມຕ້ອງການດ້ານກາರຄ້າໄດ້ຍ່າງຍ່າຍດາຍ ຜູ້ງວງຄຳນາຈາເທົ່ານັ້ນທີ່ສາມາດວັດຄວາມມັ້ງຄັ້ງຍ່າງຝຸ່ມເພື່ອຍແບບສຸດຕ່ານຍະໂໂຮ່ງທານທີ່ກ່າວຂ້າງຕົ້ນ ແນ້ແຕ່ລູກຂອງຜູ້ມືສູ້ສານະໂກເນື້ອດ້ວເປົ່າເປົ່າປັບປຸງແຕ່ຍັງສວມກຳໄລເຈີນແລະທອນແລະຄລົ້ອງສ້ວຍ (La Loubère 1691: 27; Goudswaard 1860: 347)

แผนที่ 3 แหล่งขุดแร่ทองและแร่เงิน ก่อน ค.ศ. 1700

ประเทศไทยเคยใช้ตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่มาทำเครื่องเงินหรือทองออกมาใช้เป็นเงินตราหมุนเวียน ราคาของสินค้าที่ซื้อจะจ่ายเป็นเงินหรือทองที่ซึ่งอย่างพิถีพิถัน ดังนั้นพ่อค้าต้องรู้วิธีซื้อทอง (บันเกะต่างๆ) หรือ เงิน (บันແພ່ນດິນໃຫຍ່) เพื่อคำนึงถึงกิจการของตน ชีรีโน (1604: 363) กล่าวว่าชาวพิลปินส์ทุกคนจะมีตาชั้งเล็กๆ ติดตัวเพื่อการนี้ และชาวตากาล็อกทำให้ชาวสเปนรุ่นแรกๆ ประหลาดใจโดยเอาหินลงทองออกมาตรวจสอบคุณภาพของทองแม่น้อยนิดที่ใช้ซื้ออาหาร (Sande 1577: 100)

การให้ความสำคัญกับทองในดินแดนใต้ลังก Kong จะเนื่องมาจากมีทองอยู่อย่างแพร่หลาย—เฉพาะอย่างยิ่งในสุมาตรา คابสมุทรมลายู ลูซอน جامปา และ ซูลาเวซีตอนเหนือ (ดูแผนที่ 3)

จนถึงต้นศตวรรษที่ 17 เมื่อในพื้นที่มีนังกาเปา ในสุมาตราตอนกลางเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของภูมิภาค เป็นที่มาของด้านเรื่องความร่ำรวยทองของอาณาจักรคริสตัลตั้นทองได้มาจากการร่อนทรายในแม่น้ำด้านตะวันออกและจากการขุดหาตามภูเขาที่มีนังกาเปา กล่าวกันว่าครั้งหนึ่งที่นั่นมีเมืองต่างๆ 1,200 แห่ง (Marsden 1783: 168; cf. Eredia 1600: 238 – 39) เชลยชาวนโปรตุเกสที่มีละกาคนหนึ่งรู้มาว่า ทอง 9 ถึง 10 บาชาร์¹ ที่น้ำเข้ามายังมีละกา ในแต่ละปีนั้น ส่วนหนึ่งมาจากมีนังกาเปา และส่วนหนึ่งจากวัสดุประดับในมลายูตะวันออก (Araujo 1510: 28) หลังจากพากโปรตุเกสยึดมีละกาได้แล้ว และօอาเจห์ขยายตัวลงไปตามฝั่งทะเลตะวันตกของสุมาตรา ทองจากมีนังกาเปาส่วนใหญ่จะส่งไปที่օอาเจห์ โดยผ่านเมืองท่าตีกู และปารียามัน ทองเหล่านี้มีส่วนเสริมความมั่งคั่งอันมหัศจรรย์ของพระเจ้าอิสกันดาร์ มูดา (1607 – 36) กษัตริย์օอาเจห์ที่เข้มแข็งที่สุด เล่าลือกันว่าครั้งหนึ่งพระองค์มีทอง 100 บาชาร์ (Beaulieu 1666: 55, 44; cf. Dobbin 1983: 23 – 26) แม้ว่าօอาเจห์จะสูญเสียทางเข้าถึงเมืองที่มีนังกาเปาไปในศตวรรษ 1660 แต่ก็ได้มีการพัฒนาเมืองใหม่ๆ ทางส่วนเหนือของเทือกเขาบูติบารีชันที่มีแร่ทองในดินแดนօอาเจห์ เช่นเดียวกับที่มีนังกาเปา งานของคนทำเหมืองก็ยังคงเป็นงานที่เน้นดene อย่างมาก อันตรายและเสี่ยงต่อโรคร้าย แต่ผลกำไรสำหรับนายทุนผู้สนับสนุนอยู่ในเมืองหลวงนั้นมากหมายมหาศาลทำให้օอาเจห์ในปลายศตวรรษที่ 17 ได้ซื้อว่าเป็นเมืองที่ร่ำรวยที่สุดในภูมิภาค (Dampier 1699: 93 – 94; Ibrahim 1688: 174 – 75; *Hikayat Pocat Muhamat*: 114 – 15; Veltman 1919: 72 – 76)

การค้าทองในฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่ควบคุมโดยพากอีกรอต แห่งกลุ่มเทือกเขาลูซอน “พากนี้ไม่ได้ลงให้ได้ทองบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์หรือให้อยู่ในสภาพดีเยี่ยม แต่นำทองไปยังสถานที่บางแห่งในอีโลกอส แล้วแลกับข้าว หมู คaway ผ้าห่ม และของอื่นๆ ที่พากเข้าขาด คนที่อีโลกอสจะดำเนินการตระเตรียมและทำให้ทองบริสุทธ์ต่อไปจนเสร็จ แล้วนำทองออกไปจำหน่ายทั่วประเทศ” (Morga 1609: 261)

มีการทำเหมืองและร่อนทองทางดอนหนึ่งที่เต็มไปด้วยภูเขาของแผ่นดินใหญ่เช่นเดียวกับภูเขาของแผ่นดินในพื้นที่ติดกันกับภูมานานที่อุดมไปด้วยทอง แต่ในบรูด้าประเทศบัน

¹ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ รวมทั้งผู้สังเกตการณ์ร่วมสมัยชาวโปรตุเกส Barbosa (1518 II: 175) ถือว่า ทองหนึ่งบาชาร์ เมื่อค่อนกับบริวิกไทยหนึ่งบาชาร์ คือประมาณ 180 กก. แต่ Klinkert's Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek ยืนยันว่าเมื่อซึ่งทองหนึ่งบาชาร์ เท่ากับ 7.25 กก. เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ทองที่มีละกา นำเข้าเป็นจำนวน 70 กก. ต่อปี ซึ่งไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใด

ແນ່ນດິນໃໝ່ ມີເພີ່ມຈາມປາ ແລະ ເວີຍດນາມ ໄດ້ປັກຄອງ ໂດຍວາງຈົກເໜີນ ທີ່ເປັນຜູ້ສົງອອກທອງເປັນຈຳນວນນາກ ລັ້ງຈາກເວີຍດນາມຂໍາຍາຍຄານາຈັກເຂົ້າໄປໃນມັນຫລາຈາມຂອງ ກວາງໜໍາ ໃນສັດວຽກທີ່ 15 ກັຊຕຣີຍ່ວາງຈົກເໜີນ ສາມາດທຳທ່ານີ້ອັນແລະສົ່ງອອກທອງຄຸນກາພສູງໄປຢັ້ງມະລະກາ (Pires 1515: 115; Nguyen 1970: 90 – 91; Whitmore 1983: 376) ແລ້ວທີ່ສຍາມແລະພມ່າໄດ້ທອງມາຄື່ອລາວ ແລະ ດາວ ທາງຕອນເໜືອແລະໃໝ່ທອງທີ່ໄດ້ມາທັງໝົດເພື່ອທຳເຄົ່ອງປະດັບສ່ວນຕົວຫຼືອປົດອນຸສຣນີສັດວາງສາສານທີ່ຕັ້ງເປັນຍ່ອມາອຸ່ນໜ້າໄປ ພມ່າຄາຈເປັນຜູ້ນໍາເຂົາທອງເປັນຈຳນວນນາກໂດຍເນັພະຈຳກູ້ນານ ຜວນໜັນແນ່ນອນເປັນຜູ້ນໍາເຂົາທອງ ເພຣະໃນບຣວດາສູນຍ່ທີ່ມີປະກາງຮານແນ່ນ ມີແຕ່ໜວເຫັນນັ້ນທີ່ໄມ້ມີແລ່ງທອງຂອງຕົນເອງໃນຍຸດນີ້ ວັນ ສູນສ (1656: 182 – 83) ມີຂໍ້ອສົງສ້ຍວ່າເຫດຸໃດທອງຈຶ່ງມີຮາຄາຖຸກໃນຈາກເນື້ອເຖິງບັນເຈິນ ເຂົາໄດ້ແຕ່ອໝີບາຍ່າມັກຈະມີກາລັກລອບຊຸດຫລຸມສພຸກກ່ອນອີສລາມ ຊຶ່ງມີທອງຝຶກອູ້ມາກາຍ ສັນນິຈູ້ສູານວ່າໃນສັນຍັກອົນຄະຈະມີກາທຳທ່ານີ້ອັນເຂົາມາເປັນຈຳນວນ ມາຫາສາດ

ເງິນມີຄ່ານໍ້ອຍກວ່າແລະ ໄມ່ຄ່າຍືນໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃດໆ ແນ້ວ່າເງິນມັກຈະປຣາກງູ້ໃນໜາຍພື້ນທີ່ທີ່ມີກາທຳທ່ານີ້ອັນພມ່າ ລາວ ແລະ ເວີຍດນາມ ແລ້ວທີ່ໃໝ່ທີ່ສຸດຄື່ອ່ານີ້ອັນບອ່ວດວິນ (Bawdwin) ໃນຮູ້ຈານ ອູ້ບຸນແຄວໜຶ່ງທີ່ໄລລັງແມ່ນໍ້າ ອິຮວດີ ມີກາຮໍານວນວ່າເໜືອງນີ້ພຶລືຕເງິນເຂົ້າປະປະມານສາມພັນກີໂລກຮັມຈາກສັດວຽກທີ່ 15 ຄື່ງ 18 ເມື່ອຄົນທຳສ່ວນໃໝ່ເປັນຈາກຈິນ (Deyell 1983: 222 – 23)

ໂດຍຮວມແລ້ວເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃດ້ອຸດມໄປດ້ວຍທອງແຕ່ໄມ້ໄຄວ່າມີເງິນ ມີກາຮ່າໂລກອອກຂອງທອງຈຳນວນນາກ ຈາກສຸມາຕາຮາແລະມລາຍຸເພື່ອຂໍ້ອັກອິນເດີຍ (Beaulieu 1666: 57 – 58) ຈາກພຶລືປິນສໄປສິ່ງເນັກສີໂກເປັນ “ບຣວນາກາວ” ຈັດເກີບໂດຍຜູ້ພິຈີຕ່າວສເປັນ (Schurz 1939: 32) ແລະ ຈາກທາງໃຫ້ອັນເວີຍດນາມເພື່ອຈ່າຍຊື້ອັກກົດຕັ້ງກົດ ແລະ ສິນຄ້ານໍາເຂົາອື່ນໆ ເງິນ ຊຶ່ງໄດ້ຮັບຄວາມສັນໃຈນໍ້ອຍກ່ອນສັດວຽກທີ່ 16 ຍັກເວັນໃນພມ່າແລະລາວ ເວີ່ມໍ່ທີ່ໄລຫຼັງເຂົາມາຫລັງຈາກນັ້ນ ສໍາຫັບຫວາງຢູ່ປຸ່ນຮ່ວ່າງທີ່ເຂົ້າມາໃນວາງການຕໍ່າເອເຊີຍຊ່ວງສັ້ນໆ ໃນສັດວຽກທີ່ 16 ແລະ ຕົ້ນສັດວຽກທີ່ 17 ແລະ ສໍາຫັບຫວາງໂປຣຖຸເກສ ສເປັນ ແລະ ອອລັນດາທີ່ໄດ້ເງິນຈາກໂລກໃໝ່ເປັນຈຳນວນນາກ ໂລະສີເຫາເປັນກຸ່ມແຈສຳຄັນທີ່ໄຂ້ໄປສູ່ຄວາມມັກຄັ່ງຂອງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃດໆ ຮ່າ່ວ່າງສັດວຽກທີ່ 17 ແຮ້ຍຸ້ນເງິນເຮີມເຂົາມາຄົອງຕົລາດພື້ນເມື່ອງຍ່າງຄ່ອຍເປັນຄ່ອຍໄປ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງມີເງິນແພວ່ພລາຍອູ່ມາກຈົນນຳມາດັດແປລັງເປັນການນະເຄົ່ອງໃໝ່

ໜ້າທີ່ຂອງທອງແລະເງິນໃນສູານະເຄົ່ອງປະດັບແລະເຄົ່ອງປັບປອກສັດວາງສາພອກເໜືອຈາກກາລັງທຸນ ທຳໃ້ແນໃຈໄດ້ວ່າທີ່ໄດ້ທີ່ມີຄວາມມັກຄັ່ງກົດມີ່ຈ່າງທອງ ຜ່າງຄົນເດີຍຈະທຳກັນກັບໂລກທັງສອງໜົນດ ແລະ ມັກຈະຜສມເຈິນແລະທອງໃນອັດວາສ່ວນໜຶ່ງຕ່ອສອງ (Veltman 1904: 346) ວາຊານີ່ທັງໝາຍຈະມີ່ຈ່າງທອງຈຳນວນນາກເພີ່ມພອທີ່ຈະສັນອງຄວາມຕ້ອງກາງຂອງກັຊຕຣີຍ່ແລະຂຸ້ນນາງທີ່ທຳ

การค้า กล่าวกันว่าสุดท่าน อิสกันดาร์ มูดา เพียงองค์เดียวมีช่างทองสามร้อยคนรับราชการที่อาเจห์ และพระองค์ยังซักจูงช่างฝรั่งเศสเข้ามาอีกหนึ่งคนจากนายพลเรือโบลีเยอ (1666: 90, 100) ราชสำนักที่มั่งคั่งหลายแห่ง เช่น ซูราการ์ต้า ยกยาการ์ต้า ดูบัน และซีดายุ ในชวา ได้รับประเพณีการทำเครื่องทองซึ่งคงอยู่หลังการล่มสลายของราชสำนัก ต่อมาก็ได้มีการส่งช่างทองสัญชา ไปขายหรือรับงานชั้นชาวในศูนย์ใหม่ๆ ซีดายุใน ค.ศ.1868 ยังคงมีช่างทอง 125 คนกับคนฝึกงาน 197 คน (de Haan 1912 III: 217; Rouffaer: 91 – 95) โภตากедัง หนึ่งในหมู่บ้านที่ทำทองมาเป็นเวลานานของมีนังกาเบา (สุมาตรา) ยังมีช่างทำงานอยู่ 347 คน ราวๆ ค.ศ.1890 ("Inlandsche" 1894: 315)

การสอดด้วยทองและเงินเข้าในผ้าไหมที่งามระยับได้กล่าวเป็นศิลปะที่พัฒนาในระดับสูงอีกประเท่านึง เมืองสำคัญของอิสลามที่อยู่ใกล้แหล่งทอง โดยเฉพาะอาเจห์ ซีอังก์ และโภตากедังในสุมาตรา มีชื่อด้านทำผ้าสิรุ่ง ผ้าคล้องคอ และผ้าโพกศีรษะที่หรูหรา คณานุญาตที่ไปยังราชสำนักอาเจห์ ได้รับพระราชทานผ้าแบบนั้น "ทอด้วยทอง เป็นงานที่ฝีมือประณีตยิ่ง" (Lancaster 1603: 112) แม้ว่าจะอุดมไปด้วยทอง อาเจห์เองก็ยังนำเข้าเส้นทองเป็นครั้งคราวจากเกรซีซึ่งอยู่ในชวาตะวันออก (Vlamingh 1644: 609) ดูเหมือนว่าช่างชาวชวาสามารถทำกำไรได้โดยไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่ทำทองที่นำเข้าให้เป็นเส้นสำหรับทองแล้วส่งออกไปอีกด้วยหนึ่ง

ความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์และความประณีตของเครื่องทองและเงินของເອເຊີຍ ตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ชื่นชังกันทั่วโลก แม้แต่ครอว์เฟรด (1820 I: 183) ซึ่งตามธรรมดามักจะแสดงการเหยียดหยามยังยอมรับว่าในเรื่องนี้ "พวากเขามีฝีมือเหนืองานช่างด้านอื่นๆ" งานทำเครื่องทองทำให้มีคำศัพท์เกือบจะครึ่งหนึ่งของวงศัพท์ด้านงานโลหะในพจนานุกรมตากาล็อกของ ค.ศ.1613 (Scott 1982: 533) แม้ว่าเครื่องมือทำทองชาวอาเจห์ 22 ชนิดจะดูรวมด้วยตัวเดียว ชาวญี่ปุ่นศตวรรษที่ 19 แต่ก็ได้ให้ธีการต่างๆ และงานฉลุลายที่ละเอียดและซับซ้อนที่งานฝีมืออื่นๆ ไม่อาจเทียบได้ (Veltman 1904: 343 – 45; cf. Marsden 1783: 178 – 80) วาเชต (Vachet) พระฝรั่งเศสผู้สอนศาสนาได้รายงานนาฬิกาหน้าปัดเงินที่ตีบอกเวลาแก่เจ้าชายองค์หนึ่งในราชวงศ์เหงียนแห่งโคลินจีนในศตวรรษที่ 17 เข้าประหลาดใจที่ช่างทองของราชสำนักคนหนึ่งสามารถแก้ล้านตัวหนึ่งที่ทำงานบกพร่องได้ และเขาก็ต้องประหลาดใจยิ่งขึ้นไปอีกเมื่อ "หลังจากเวลาผ่านไปยี่สิบสามหรือยี่สิบสี่วัน ช่างได้วางนาฬิกาสองเรือนบนมือผม ซึ่งเหมือนกันจนดูไม่ออก ว่าเรือนไหนใหม่เรือนไหนเก่า ซึ่งผู้คนเห็นว่าเป็นเรื่องไม่น่าเชื่อหรือเป็นแค่ความผัน หากไม่ได้ประสรดด้วยตนเอง นาฬิกาทั้งสองเรือนเดินตรงเหมือนกัน" (อ้าง Nguyen 1970: 98)

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องงานฝีมือ

การค้าทางทะเลและแม่น้ำที่หนาแน่นขึ้นสนับสนุนให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านใน การผลิตเกือบจะทุกอย่างที่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาและงานโลหะ หมู่บ้านที่มุ่งทำงานด้านเครื่องดินเผา เครื่องถ้วยชาม การสักดินเผา หรือการหลอมโลหะ จะตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ ศูนย์ทอผ้า เครื่องหนัง หรือต่อเรือ มักจะอยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่เอื้อต่อการทำท่าที่ให้ผลกำไร เช่นพื้นที่แห้งแล้ง ทางตะวันออกเฉียงใต้ของชุมชนลาเวซี หรือ ทางตะวันออกของชวา

แต่ที่ที่ดึงดูดการรวมตัวการผลิตที่สำคัญคือเมืองใหญ่ๆ ของยุคการค้า ที่นี่จะมีผู้บริโภคงานฝีมือชั้นเยี่ยมที่มั่งคั่ง รวมทั้งราชสำนัก ทั้งยังเป็นชุมทางการค้าท้องถิ่นและระหว่างประเทศ สินค้าพิเศษของท้องถิ่นก็อาจขึ้นส่งและแลกเปลี่ยนกันได้ตามเส้นทางเหล่านี้ จึงเป็นธรรมชาติที่ย่านพักอาศัยของช่าง ฝีมือเฉพาะด้านจะผุดขึ้นมากมายตามรอบนอกของแต่ละเมือง ในเมืองหลวงของอาเจะหรือ “ช่างทอง ช่างหล่อปืน ช่างต่อเรือ ช่างตัดเสื้อ ช่างทอผ้า ช่างทำหมวก ช่างปั้นหม้อ และคนกลั่นเหล้า . . . ช่างทำมีด และช่างตีเหล็ก” (Davies 1600: 151) ในท่านองเดียวกัน ชูเต็น (1636: 147) ตั้งข้อสังเกตว่า “ชาวสยามที่พำนักในเมืองและเขตที่ผู้คนหนาแน่นหากไม่เป็นข้าราชสำนัก ก็จะเป็นนายทหาร พ่อค้า คนเรือ ชาวประมง เจ้าของร้านค้าหรือ ช่างฝีมือ แต่ละคนจะจำกัดตนเองให้อยู่ในสายอาชีพของตน” ทั้งลอง (สานอย) มีงานฝีมือหลากหลาย เช่นเดียวกัน แต่ช่างทำกระดาษ และคนทำเครื่องเขินและผ้าไหมด้วย (Dampier 1699: 46)

ผู้แทนจากอังกฤษคนหนึ่งล่องเรือขึ้นไปตามแม่น้ำอิริวดีใน ค.ศ. 1795 เข้าสังเกตว่าเริ่มเห็นหมู่บ้านบ่ออยขึ้นเมื่อใกล้ถึง อมรปุระ เมืองหลวงของพม่า และในที่สุดก็เชื่อมต่อกันไป “แต่ละหมู่บ้าน . . . ส่วนใหญ่ผู้อยู่อาศัยจะเป็นชนชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ ประกอบอาชีพแตกต่างกันไป หรือทำอาชีพที่พิเศษอยู่ไป” (Symes 1827 II: 10) มีหลายเขตจากสามสิบหกเพี้ยง (phuong) หรือเขตปกครองของ ทั้งลอง ที่ได้ชื่อตามงานฝีมือของที่นั่น เขตเมืองเช่นนี้แต่ละเขตจะควบคุมร้านที่เสนอผลิตผลของตนเป็นถนนๆ ไป (Nguyen 1970: 116) เมืองที่เป็นศูนย์การผลิตใหญ่ๆ ยังคงแสดงให้เห็นรูปแบบเช่นนี้มาจนถึงศตวรรษที่ 19 ตัวอย่างเช่นเมืองบูรุในเมืองช่างทำกริช ช่างทองเหลือง และคนทำน้ำมัน ประเภทเหล่านี้มีเขต ช่างเหล็กมีสองเขต รวมทั้งช่างผูกฝาขัดและจากมุงหลังคาสามเขต (St John 1862 II: 254 – 56) ในท่านองเดียวกัน ช่างฝีมือที่ สุรaba ya ในศตวรรษที่ 19 ยังคงพำนักอาศัยในเขตสายอาชีพของตน—ช่างหนังที่ตุกานัน ช่างเครื่องทองแดง ที่กรังกัน ช่างแกะสลักงาช้างและไม้ที่ บูบุตัน ช่างเครื่องเรือนที่ ตัมบะก-กริงซิง ช่างทอผ้าไหมปักด้ายเงินด้ายทอง (songket) ที่อัมเปล (Jasper 1904: 1; Hageman 1859: 141)

แม้ว่าฝรั่งจะพัฒนาในระดับสูง ซ่างผู้ขึ้นนำญี่ปุ่นเช่นมิได้พัฒนามาเป็นผู้ผลิตขนาดใหญ่ ด้วยเงินทุนของตนเอง หน่วยการผลิตพื้นฐานทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือครัวเรือน โดยมีญาติที่มาพึ่งพาอาศัยหรือคนฝีมืองานสองสามคนทำงานกับซ่าง แทนที่จะทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะสมให้ได้สินค้าจำนวนมาก หน่วยเช่นนี้มักจะผลิตเมื่อมีผู้สั่งเท่านั้น แدمป์เยิร์ (1697: 227) บันทึกว่าที่เมืองหลวงของมาเกินด้าเนา (ฟลิปปินส์ตอนใต้) ซ่างทองและซ่างเงินจะ “ทำอะไรก็ตามที่คุณต้องการ แต่ไม่มีร้านวางของสำเร็จวูปไว้ขาย” เช่นเดียวกันซ่างเครื่องเงิน ซ่างทอง และซ่างเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากในเมืองหลวงของเวียดนามเห็นจะเริ่มทำงานก็ต่อเมื่อเรือสินค้ามา เที่ยบต่ำและจ่ายเงินล่วงหน้าให้ผลิตสินค้าเหล่านี้เพื่อส่งออก (Dampier 1699: 49) ดูเหมือนว่า พวกซ่างไม่ชอบที่จะเสียเงินให้ให้ผลิตงานที่ไม่ได้มีการสั่งและจ่ายล่วงหน้า แม้แต่สองศตวรรษ ต่อมาที่สุรบยาในทศวรรษ 1850 เป็นที่รู้กันว่าซ่างฝรั่งมีชาวชวาจะทำงานต่อเมื่อได้รับเงิน ล่วงหน้าสำหรับงานหนึ่งงานใดโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการยอมรับข้อผูกพันข้าราชการของกรุงปัมภ์และคุ้มครองกับผู้ซื้อ เมื่องานเสร็จข้อผูกพันนี้ก็จะลงและซ่างก็เดิกผลิต (Hageman 1859: 142) ที่มาของรูปแบบนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะภารแยกกันระหว่างพ่อค้ากับซ่างฝรั่ง แต่ปัจจัยสำคัญคือการขาดความมั่นใจเรื่องเงินทุนของผู้ทำงานอิสระ เมื่อไม่มีผู้อุปถัมภ์ให้ความคุ้มครองหรือประกันผลของแรงงาน ซ่างก็ไม่สามารถเสียเงินกับการสะสมสินค้าที่อาจจะดึงดูดความโกรธของผู้มีอำนาจ

พวกซ่างฝรั่งมีมักถูกบุคคลภายนอกเห็นมาว่าเป็นทาสหรือบุรุษ และอันที่จริงก็เป็นการยกที่จะขีดเส้นระหว่างทาสที่ซื้อมาแล้วสนับสนุนให้ทำงานอดิเรกเลี้ยงตัวเอง และซ่างฝรั่งที่มีพันธุ์ผูกพันโดยสัญญาภารกับผู้อุปถัมภ์คนเดคนหนึ่ง “แต่ไม่มีมาตรการเข้มงวดอะไรที่เจ้านายจะใช้กับทาสของตน นอกจากร้านที่ต้องต้องที่สุด เช่นทำงานรับใช้ชาวพัดอย่าง แต่ผู้ที่สามารถใช้มือทำงานอื่นได้นอกเหนือจากการหนักก็จะมีความเป็นอยู่ดีพอสมควร จากความอุดตสาหะของตนไม่แต่เท่านั้น ยังได้รับการสนับสนุนจากเจ้านายผู้มักจะให้ยืมเงินทุนเพื่อไปเริ่มต้นการค้าหรือกิจการสักอย่างหนึ่ง” (Dampier 1699: 98, กล่าวถึงอาเจห์) ที่บันเต็นใน ค.ศ. 1596 ทาสผู้หนุ่งมักจะปั่นด้วยและทอผ้าให้เจ้านาย อันเป็นสิ่งที่ขายได้ (Lodewycksz 1598: 129) ที่มีละกา ก่อนการครอบครองของโปรตุเกสใน ค.ศ. 1511 ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวชวาที่ตกลงเป็นทาสหรือบุรุษของพ่อค้าชาวตะวันออก ที่จัดหาสารอาหารให้มะลาก และได้ค้าขายที่นั่นเป็นส่วนใหญ่ พ่อค้าที่ร่วมรายที่สุดผู้มีบรรดาศักดิ์เป็น อุตاما ดีราชา (Utama Diraja) กล่าวกันว่ามี “ทาส” เช่นนั้นในครอบครองแปดพันคน (Empoli 1514: 139 – 40; Barros 1563 II: ii, 52) ชาวชวาเหล่านี้เป็นซ่างฝรั่งมีชั้นนำของศูนย์ค้าชายใหญ่ “พวกเขาราชการมาก งานอื่นๆ ที่ทำได้แก่ ปืนคาบซุด และอาวุธปืนชนิดอื่นๆ ทั้งหมด” (Barbosa 1518 II: 193) อัลฟ์เรอร์เกประทับใจในฝรั่งของคนพากนี้มากจนเขากล่าว “ซ่างที่ไม่ช้า 60 คนลงเรือจากอุตุเมืองมะลากาไปยังอินเดียหลังจากที่เข้าตีเมืองนี้ได้ เพราะเชื่อว่า “ซ่างที่

ทำงานคล่องแคล่วมาก” พวคนี้จะสามารถซ้อมเรือโปรดตุเกสนบฝั่งทะเลในเดียวได้ ซ่างไม่เหล่านี้ไม่ได้ไปถึงอินเดียเลย ด้วยได้ก่อการกบฏและนำเรือโปรดตุเกสไปยังป่าไซที่ต้อนรับพวกรเข้าเป็นอย่างดี (Albuquerque 1557: 168)

ในราชธานีทั้งหลาย ซึ่งเป็นจุดรวมการผลิตที่สำคัญ ราชสำนักของมีส่วนกำหนดความต้องการ ศินค้ารายใหญ่ ตามธรรมดากล่าวซ่างจะได้รับการดูแลอย่างดี และแม้แต่ผู้อุปถัมภ์ที่ทรงอำนาจก็ให้การยกย่อง แต่แรงงานของพวกรเข้าถือว่าเป็นบุราณากาแรกษัตติย์หรือข้าราชการผู้ทำการค้า ซ่างเหล่านี้ไม่ได้รับเงินเป็นค่าบริการแต่ก็ได้รับการอุปถัมภ์เลี้ยงดู ระบบภาษิตได้เนื่องในที่กำหนดตามความพอดี และปรากฏใช้ทั่วไปในราชธานีบางแห่งเช่นนี้ ขัดขวางการผลิตเพื่อการค้าเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ. 1643 – 44 “ซ่างทำเครื่องดูดเครื่องดื่มตามมีส่วนและซ่างเหล็ก” จู่ๆ ก็ถูกสูญต่านาอกุ้ง มาตรัม บังคับให้พยาภยามหล่อปืนใหญ่ระบบกมห์หมา (*Babad ing Sangkala* 1738: 44 – 45) ในประเทศสยามชาวญี่ปุ่นรู้เห็นว่าระบบเกณฑ์แรงงานเป็นคุปสรคสำคัญต่อการพัฒนางานซ่างฝรั่ง “ไม่มีผู้ใดในประเทศนี้ที่กล้าเสียงให้ตัวเองเด่นในศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่งด้วยเกรงว่าจะถูกบังคับให้ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนตลอดชีวิตในราชการของเจ้านาย” (La Loubère 1691: 69; cf. Poivre 1747: 57 – 60; Crawfurd 1828: 322)

ที่ที่ราชบุรุษฝรั่งมีรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นและขยายผลิตผลโดยระบบการตลาดที่กว้างไกกลอย่างแข็งขัน นักจะอยู่ที่ราชธานีเก่าที่เจ้านายผู้อุปถัมภ์ได้หมัดอำนาจลงหรือย้ายออกไปดังจะเห็นได้จากศูนย์การผลิตที่ชายฝั่งด้านเหนือของชวาในศตวรรษที่ 19 เช่น เกรซี และ สุราบายา (สัมริด) ตูบัน และ ซีดายุ (ทอง) และ จาปรา (เครื่องเรือน) ซ่างผู้ทำงานด้วยทองแดงจากชุดนั้นที่ จีอันจูร และชูเมดัง ซ่างทำอาภูมิ เครื่องทอง เครื่องโลหะ ที่มีน้ำหนักเบา และซ่างโลหะของกลุ่มนี้ที่อยู่ตามภูเขาทั่วโลกเชี่ยวชาญด้วยศรัทธาอุดมใจ ให้ขาดพัฒนาได้เพราะอยู่ห่างไกลจากการผูกพันโดยตรง แต่อย่างน้อยจะมีต่อนิดเดียวที่เรามักจะสืบสานไปได้ว่าเคยมีความสัมพันธ์ในฐานะเมืองขึ้นกับราชสำนัก ศูนย์การผลิตในศตวรรษที่ 19 ที่แข็งขันที่สุดในอินเดียในด้านปืนเล็ก และเครื่องสำอางคือ นคราซึ่งอยู่ขึ้นไปทางเหนือของแคว้นนี้ของเม่น้ำบารีโต ในบอร์เนียวได้มีว่าเรามีค่ายจะได้รับเครื่องซ่างโลหะเหล่านี้ก่อนศตวรรษที่ 19 แต่กันที่จริงแล้วพวกรนี้อยู่มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เมื่อ นคราเป็นราชธานีของดินแดนแห่งนี้ก่อนเปลี่ยนมาบ้านถือศาสนาอิสลาม เมื่อสูญต่านาแห่งบันจาร์มาซึ่นมาตั้งอาณาจักรใกล้ปากแม่น้ำบารีโต ซ่างในเมืองนครามีอิสระมากขึ้นที่จะผลิตเพื่อตลาด—และมีจำนวนมากขึ้นจนต้องทำเช่นนั้น แม้ว่าสูญต่านาจะไม่ได้เลี้ยงดูพวกรนี้แล้วแต่พระองค์ก็ยังต้องการให้ผลิตอาภูมิให้โดยไม่คิดราคาเท่ากับว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของบรรณาการ (Marschall 1968: 137 – 39; Lombard 1979: 240 – 41; Ras 1968: 626)

เครื่องปั้นดินเผา

ภาษาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่ทำกันในพื้นที่ส่วนใหญ่ของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີ້ງໃຫ້ເປັນເວລາ
ຫລາຍພັນປົມາແລ້ວ ໄດ້ຄວບຄລຸມໄປເປົ້າພື້ນທີ່ທ່າງໄກລທີ່ສຸດໃນຍຸກກາຮົດໆ ແປ້ນໜຸນຂອງຫ່າງປັ້ນໄດ້ມີການ
ດັດແປລັງໃຫ້ຍ່າງກວ້າງຂວາງແຕ່ໄມ່ທ່າງທຸກພື້ນທີ່ ໃນກລຸ່ມໜຸ້ງເກະທາງຕະວັນອອກແລະພິລິປິປິນສ
ເຄື່ອງໃຫ້ໃນຄວາເວື່ອນຍັງທຳດ້ວຍວິທີ “ພາຍແລະທັງ” ແຕ່ເພີຍງອຍເປົ້າເດືອວ (Scott 1982: 531; Ellen and
Glover 1974: 359) ພລິຕົກັນທີ່ເຄື່ອງປັ້ນດິນເພາທີ່ຈຳເປັນໄດ້ແກ່ ປາສະສຳຫັກໄສ່ແລະບຽງຈຸ່ນ້າ
ຄົນໄມ່ພວຍໃຫ້ເປັນປາສະສຳຫັກນ້າດືມ ຕະເງິ່ນ ແລະທີ່ເພາກໍາຍານ ທີ່ໄສ້ນ້ຳມັນ ແລະອ່າງຝສມ
ປາສະເໜີເລຳນີ້ຈະເພາທີ່ອຸ່ນຫຼຸມືກໍຕ່ອນຫ້າງດໍາແລະໄມ່ໄດ້ເຄລື້ອນ ແຕ່ກັນນ້າໄດ້ພວະກາດ້ວຍຍາງໄມ້ໜັງ
ເພາໄຟ

ทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นเรื่องของผู้หญิงโดยเฉพาะ อย่างน้อย ก็ในสังคมของชาวเกา ปัจจุบันนี้แม้แต่การไปเยือนที่ที่ชุดดินเหนียวมาใช้ก็ยังเป็นสิ่งต้องห้าม สำหรับผู้ชายในมัลลากา (Ellen and Glover 1974: 356) ที่ได้มีดินเหนียวที่เหมาะสมหมูบ้านที่ ชำนาญเฉพาะทางก็จะพัฒนาขึ้นมา ที่นี่ผู้หญิงจะผลิตเครื่องปั้นดินเผาสำหรับพื้นที่รอบๆ ในระยะ 100 กิโลเมตร หมูบ้านเครื่องปั้นดินเผาบางแห่งที่อยู่ใกล้ศูนย์ค้าขาย ส่งผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดไปขาย ยังพื้นที่ใกล้ๆ กันไป เช่นจากชุมชนหนึ่งไปยังเมืองท่าใกล้ๆ มาลูกูและบอร์เนียว (เพิงอ้าง: 354 – 55; Fox 1959: 373 – 74; Jacobs 1894 II: 137 – 38)

เครื่องปั้นดินเผาเคลื่อบสีคุณภาพสูงของจีนเป็นสินค้าสำคัญไปยังที่ใกล้ๆ ถ่ายชามเหล่านี้ ตกแต่งสวยงามและเผาที่อุณหภูมิสูงเกินความสามารถของเตาเผาพื้นบ้าน ได้กล้ายเป็นสินค้าที่มีคุณค่าและสถานภาพสูง ในฟิลิปปินส์ ชูลาเวซี และ มีลูกกะ ถ่ายชามเหล่านี้จะวางรอบบากฟ์ เมื่อฝังเพื่อจะได้ร่วมเดินทางกับผู้ต้วยไปยังประเทศ ในชวา บาหลี และชูลาเวซีใต้ ถ่ายชามใช้เป็นเครื่องตกแต่งผนังของสุหร่า ที่ฝังศพ และวัง สำหรับคนที่ร่ำรวยที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องเคลื่อบเหล่านี้จะใช้แทนพวงเครื่องดินเผาเป็นถ้วยน้ำ อ่างล้างมือ และจานชาม การขุดทางโบราณคดีที่ กอตาไชนา และ มูราตา จัมบี ในสูมาตรา ที่บูรุไน และดินดอนสามเหลี่ยมที่เม่น้ำ ชาลาวักในบอร์เนีย ที่มังนิลา และ บაตังกัส ในลูซอน ที่บันเต็น และ ตูบันในชวา และที่ที่เรืออับปางหลายแห่งในอ่าวไทย ทำให้เราสามารถระบุเวลาของการหลังให้เข้ามาอย่างมากมายของเครื่องปั้นดินเผาจากต่างประเทศ ซึ่งเริ่มอย่างช้าๆ ประมาณศตวรรษที่ 10 และ ขึ้นถึงยอดสูงสุดระหว่างปลายศตวรรษที่ 13 และต้นศตวรรษที่ 16 (Locsin 1967; Milner, Mckinnon, and Sinar 1978: 25 – 30; Hutterer 1977: 178 – 79; Parker 1979; Intakosai 1984)

ซึ่งที่ความต้องการสูงสุดในหมู่ภาษาของເອເຍตะวันออกเฉียงใต้ไม่สามารถสนองตอบได้โดยจีนเพียงประเทศเดียว เมื่อสิ้นศตวรรษที่ 13 เครื่องกระเบื้องนำเข้าจากเตาใหม่ๆที่ใช้คุณภูมิสูงในทางเหนือของแผ่นดินใหญ่เริ่มมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ตามความเชื่อของไทยที่สืบเนื่องกันมา ซ่างชาวจีนผู้เชี่ยวชาญทางการปั้นภาชนะดินเผาได้มาที่เตาเผาชานกรุงสุโขทัยในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง (1292 – 99) ได้ทำให้ซ่างปั้นมีชื่อของห้องถินสามารถผลิตภาชนะเคลือบที่ดีขึ้นเพื่อส่งออก (Spinks 1965: 14 – 17) แต่เตาเผาเป็นร้อยชิ้นมีอยู่ยั่งไปถึงศตวรรษที่ 10 ที่เพิงพบเมื่อไม่นานมานี้ในพื้นที่ศรีสัชนาลัย ทางเหนือของสุโขทัย ทำให้เห็นชัดว่าการผลิตของไทยนั้นแข็งขึ้นมาเป็นเวลานาน ก่อนอิทธิพลของจีน (Hein 1985) ในศตวรรษที่ 14 และ 15 เครื่องปั้นศิลปะคุณภาพสูงที่ส่งออกจากศรีสัชนาลัยเทียบกันได้กับเตาเผาที่มีชื่อเสียงของลองกวานในมณฑลเจอะเจียง อย่างไรก็ตามคนโน้ตเคลือบสีเดียว ชานมีฝา และภาชนะอื่นๆสำหรับตลาดເອເຍ ตะวันออกเฉียงใต้มีความเด่นทั้งในเรื่องการออกแบบและสี

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาของเวียดนามดูเหมือนว่าทางด้านเทคนิคแล้วก้าวหน้าพอๆกับจีนอย่างน้อยก็ตั้งแต่ช่วงเวลาที่ราชวงศ์อันเข้ายึดครองประเทศไทย แต่ต้องรอดถึงศตวรรษที่ 14 เรายังได้เห็นเวียดนามที่จู๊ก๊กทำการส่งออกไปยังญี่ปุ่นและหมู่ภาษาของເອເຍตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นที่มีการวิเริ่มใหม่ๆกับเตาเผาเวียดนามในบริเวณญานอย และทันห์-ชอย อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 14 และ 15 เมื่อมีการใช้หั้งสีดำ (ของ) เหล็ก และสีน้ำเงินจากโคนอลต์ที่รู้จักกันดีขาดตลาดอยู่ก่อนเคลือบที่มีลักษณะเฉพาะเป็นประเทตัวอักษรสวยงามโดยกันไปมา ระหว่างช่วงหลังของศตวรรษที่ 15 ความพยายามอันแรงกล้าขึ้นที่จะจัดส่งสินค้าป้อนตลาดເອເຍตะวันออกเฉียงใต้ที่คุ้นเคยกับเครื่องกระเบื้องของจีน ได้ผลิตภาชนะที่มีลวดลายใกล้เคียงกับของจีนมากขึ้น (Guy 1986)

จากศตวรรษที่ 15 ถึง 17 เครื่องปั้นดินเผาของไทยและเวียดนามมีความสำคัญในการค้าของເອເຍตะวันออกเฉียงใต้ จัดส่งสินค้าคุณภาพดีเข้าตลาดในอัตราที่สูงพอสมควร ขนาดของการค้านี้แม้แต่ตอนหลังๆจะเห็นได้จากคำพูดของแแ昏ปีเยร์ในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ที่ว่า พ่อค้าชาวอังกฤษผู้หนึ่งได้ซื้อถ้วยชา "ที่ดีที่สุดจากถ้วยชาสามถูกๆ 100,000 ใบ" ในทั้งสอง (ชานอย) แล้วนำส่วนใหญ่ไปขายที่สุมาตราตะวันตกได้กำไรมากมาย (Dampier 1699: 48) จากการชุดที่ผังศพในศตวรรษที่ 15 และ 16 เมื่อเร็วๆที่ Philip II และอินโดนีเซียตะวันออกได้พบภาชนะไทยและเวียดนามในอัตราที่มีนัยสำคัญ โดยมีของไทยมากเป็นพิเศษในลุ่มทางใต้สุดจากของที่พบกว่า 14,000 ชิ้นจัดแยกประเภทโดยองค์กรบริการวัตถุโบราณแห่งชุมลาเวซี ในช่วงค.ศ. 1973 – 77 ร้อยละ 20 ไปจากไทย และร้อยละ 6 ไปจากเวียดนามขณะที่ร้อยละ 26 จัดอยู่ในสมัยราชวงศ์หมิง ร้อยละ 28 เป็น "ข้าวເຄາ" และไม่ถึงร้อยละ 1 เป็นสมัยหยวน (Hadimuljono and Macknight 1983: 77) ในศตวรรษที่ 15 บริเวณคานาลา กันที่เกาะลูซอนตอนใต้

เครื่องปั้นดินเผานำเข้าที่ชุดได้ประมาณร้อยละ 17 เป็นของไทย และร้อยละ 2 เป็นของเวียดนาม (Fox 1959: 361)

งานโลหะ: กุญแจสุ่มนานาชาติ

สิงนี้ [เหล็ก] ถูกครอบครองโดยราชา เจเกดง
ผู้ที่สามารถตีเหล็กและทำให้คงทน
เนื้ยวัสดุ และคมอย่างมาก
มันถูกครอบครองโดยราชา ปังไก
ผู้ริเริ่มเขียนตัวอักษรและผู้อ่านเข็มทิศ

บทขับลับเม็ดของอีบันใน *Harrison and O'Connor 1969: 80*

การทำงานโลหะเป็นการสร้างอุปกรณ์ เนื่องด้วยเครื่องมือโลหะเป็นที่ต้องการในการลงครามเป็นอันดับแรกและการเกษตรเป็นอันดับรอง โลหะโดยเฉพาะเหล็กถือกันว่าเป็นพาหะของพลังและคุณธรรม พิธีกรรมต่างๆที่มุ่งมอคความอยู่ยงคงกระพันหรือไม่นุบสลายของร่างกาย ตามธรรมชาติแล้ว จะมีวัตถุที่เป็นโลหะรวมอยู่ด้วย คุณสมบัติเฉพาะของโลหะจะเข้าไปแผลรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับนภรบทามาให้เข้าแข็งแกร่ง (Endicott 1970: 133 – 34; Forth 1981: 125 – 27; Hickey 1982: 132 – 35) แม้ว่าสถานภาพของช่างโลหะจะค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกับผู้ทำงานด้วยมือทุกแห่ง แต่ก็ยังมีบริษัทของความศักดิ์สิทธิ์ล้อมรอบพวกราชอยู่ แนต (*nat*) วิญญาณคุ้มครองครัวเรือนที่มีอำนาจภาพที่สุดในพม่าตอนบนเป็นวิญญาณของช่างตีเหล็กผู้มีกำลังมาก เข้าถูกสังหารโดยกษัตริย์ที่มีเจริญชา (Nash 1965: 169) ช่างตีเหล็กเป็นผู้ชายเสมอ ความเชี่ยวชาญจะตกทอดกันมาในครอบครัวและหมู่บ้าน คำที่ใช้สำหรับช่างตีเหล็กที่มีความเชี่ยวชาญเป็นเอก—*pande* ในภาษาชวาและภาษาบาลี *pandai* ในภาษาบาลี *panre* ในภาษาบูกิส—หมายความหมายว่า สมรรถนะสูงในศิลปะหรือวิทยาการแขนงใดแขนงหนึ่ง

งานโลหะมักมีบทบาทในการก่อตั้งรัฐ ในต้านทานของชราการแบ่งเขตระหว่างราชอาณาจักรมัชชาพาหิต ในตะวันออก และ ป่าจาราวนในตะวันตก เป็นพระช่างตีเหล็กผู้มีอุปกรณ์พิเศษแห่งราชสำนักชียุง วนารา (Siyung Wanara) ได้กระทำปฏิมาตและต่อสู้กับพิชัยของตน (Babad Tanah Jawa: 14 – 17; Raffles 1817 II: 97 – 103) กษัตริย์องค์ที่สองแห่งบูรเน รัฐ สำคัญของบูกิสในชื่อลาเวซี มีจаяว่า เป็ตตา บันเร เบสซี (*Petta Panre Bessi*) หรือ “ช่างตีเหล็กเจ้านาย ของเรา” (Sulaiman 1979: 54) ที่วิชาช่างกำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนาระบบกษัตริย์

ในศตวรรษที่ 16 “ผู้มีชื่อเลียงที่สำคัญที่สุดเคยเป็นและเป็นช่างตีเหล็ก” (Alcina 1668 III: 104) ที่ได้ก็ตามที่พัฒนาขึ้นเป็นรัฐ จะมีการนำช่างโลหะmanyเมืองหลวงเพื่อให้แน่ใจว่าสามารถควบคุมทรัพยากรที่มี จำนวนได้ หมู่บ้านและเขตชานเมืองที่เชี่ยวชาญในงานโลหะในราชูปัตม์ เป็นลักษณะเด่นของ รัฐใหญ่ๆ

เหล็ก ทองแดง ดีบุก นิกเกิล และตะกั่ว เมื่อเทียบกันแล้วล้วนมีอยู่ในปริมาณมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แผนที่ 4) แม้ว่ายากที่จะเข้าถึงในศูนย์สำคัญที่มีประชากรหนาแน่น—ชวา บาหลี ที่ราบนำท่อมถังในลุ่มเจ้าพระยา และ แม่โขง แต่วิทยาการด้านการชุดแร่ สำรวจดันหาแร่ สมัคแร่ และถลุงแร่พัฒนาน้อยกว่าจีนหรือญี่ปุ่นมาก วิธีที่ใช้แรงงานมากมายถลุงแร่พื้นผิวซึ่งมีคุณภาพค่อนข้างดีให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ ทำให้เป็นที่แน่นอนว่าโลหะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีราคาสูงและมีค่ามากเมื่อเทียบกับของที่นำเข้าจากจีน ญี่ปุ่น หรือญี่ปุ่น ดังนั้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงเป็นผู้นำเข้าโลหะที่ใช้ในอุตสาหกรรมในปริมาณสูง นอกจากดีบุกซึ่งเป็นโลหะที่ถลุงง่ายที่สุด ชุดได้ในมลากุและส่งออกอย่างน้อยก็ใกล้ถึงอินเดีย

ช่างโลหะที่สามารถทำหองแดงหรือเหล็กให้เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ขึ้นมาใหม่มีอยู่ทั่วไป และความต้องการวัตถุดิบมาปัจจุบันจะมีอยู่ตลอดเวลา เมื่อพากษอลัมดาเผารีอิปหนึ่งลำที่บ้าเวอัน ทางตะวันออกเฉียงเหนือของชวา ใน ค.ศ. 1597 ปรากฏว่ามีเรือจากทุกสารทิศ มาจุ่มล้อมเก็บเหล็กไป (Lodewycksz 1598: 178) เมื่อชาวสเปนต้องมาเผารีอิปหนึ่งทึ่งที่มินดาเนาใน ค.ศ. 1606 พากเข้าจดกalonและตะปูออกมากมากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อไม่ให้ตกไปอยู่ในมือของศัตรูชาวมุสลิม (Morga 1609: 233) พอก้าชาวยุโรปต่อมาพบว่าเหล็ก ทองแดง และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะเหล่านี้เป็นสิ่งของไม่กี่ชนิดของชาวยุโรปที่ขายได้

เหล็ก

บ้านและเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกือบจะไม่มีการใช้เหล็กเลย ซึ่งเป็นการบ่งบอกว่าเหล็กมีค่าสูง ช่างตีเหล็กอยู่ในความต้องการมาก ประการแรกก็เพื่อทำสิ่งของที่จำเป็นในการเกษตร และสังคม—ปลายคันไก มีดเกี่ยวข้าว จอบ เบ็ด พร้าตัด ดาบ ปลายหอก และกรีช อันเลื่องชื่อของสังคมมลายู ตลาดใหญ่ๆ ส่วนมากจะมีบริเวณหนึ่งที่ขายสินค้าเหล่านี้ ซึ่งเป็นของจำเป็นในครัวเรือนchromada ในหมู่บ้านที่อยู่ลึกเข้าไปหรือบริเวณภูเขาที่การติดต่อสื่อสารกันยากลำบาก และการสู้รบในท้องถิ่นเกิดขึ้นบ่อยๆ หมู่บ้านใหญ่ๆ ทุกแห่งจะมีช่างตีเหล็กของตัวเอง เพื่อผลิตเครื่องใช้ดังกล่าว ในหมู่เข้าที่แม่น้ำให้ผ่านและอยู่ในสภาพสงบและเมืองที่อยู่บริเวณทะเล

การผลิตของเหล่านี้จะรวมกันอยู่ในบางหมู่บ้านหรือบางส่วนของเมืองซึ่งอาจขายผลิตภัณฑ์ของตนแก่ตลาดที่อยู่ห่างออกไปหลายร้อยกิโลเมตร

พม่า สยาม เขมร เวียดนามเหนือ และตอนกลางของสุมาตรา ดูเหมือนว่าพожะพึงตัวเองได้ในเรื่องเหล็ก แต่ก็ยินดีรับเหล็กนำเข้ามาค้าถูกจากจีนและยุโรปเหนือ ส่วนสยามนั้นยังคงออกเหล็กไป พลิปปินส์บ้างในศตวรรษ 1670 (White 1678: 424) ศิลปะการถลุงแวร์ดูเหมือนจะจำกัดอยู่ในหมู่คนที่พำนักอาศัยใกล้แหล่งสินแร่ที่ทำประ邈ชน์ได้—ส่วนใหญ่จะเป็นคนภูเขาที่ไม่ได้พัฒนาภัณฑกรรมตัวหนังสือที่ซับซ้อน ตัวอย่างเช่นเหล็กที่นิครอม และเขมรคงผลิตโดยพวากุย ชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามเขาอันอุดมไปด้วยแร่เหล็ก ติดชายแดนลัวทางด้านเหนือ (Frederic 1981: 161) พม่าและสยามได้เริ่ส่วนใหญ่จากเทือกเขาไกล์แแนวชายแดนร่วมกัน และนำมาผ่านกรรมวิชิต่างๆตามหมู่บ้านที่ชำนาญงานไกล์เมืองแปร และทวายในพม่า และไกล์กำแพงเพชร และสุโขทัยในสยาม (Sangermano 1818: 205; Cox 1821: 29; Laloubère 1691: 14; Suchitta 1983: 18) นอกจากนี้ก็ยังมีการขุดแร่เหล็กบริเวณพับบูรีซึ่งอยู่ทางเหนือไม่ไกลจากกรุงศรีอยุธยาราชธานีของไทยอีกด้วย ส่วนเหล็กสำหรับติดอาบอันเลื่องชื่อซึ่งธรรมชาตแล้วก็จะเสริมด้วยแมงกานีสันั้นมาจากเหมืองในพื้นที่อุตรดิตถ์ซึ่งอยู่ไปทางเหนือของสุโขทัย (Suchitta 1983: 16 – 18)

ในสุมาตราปراภูร่ำภูเขาเหล็ก (กุนุง เบปี) ในเขตมีนังกาเบา มีการทำเหมืองมาหลายศตวรรษก่อนที่ มาร์สเดน จะกล่าวถึงอุตสาหกรรมเหล็กซึ่งใช้เหล็กที่นี่ในปลายศตวรรษที่ 18 ถึงตอนนั้นไม่ที่มีอยู่สำหรับทำถ่านได้หมดไปแล้ว การถลุงแร่เจ็งจำเป็นต้องย้ายไปทางเหนือในระยะเดินทางหนึ่งวัน ที่ ชาลิมเปาจัง (Dobbin 1974:330 – 33) มาร์สเดน (1783: 347) เชื่อมั่นว่าซ่างฝีมือที่มีนังกาเบา “ตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม ได้ผลิตอาวุธเพื่อใช้เองและจัดส่งไปยังผู้คนที่อยู่ทางเหนือของเกาะ” ไกลลงไปทางใต้ เบลิตัน และบังกาสังโภกเหล็กและเครื่องมือทำด้วยเหล็ก ส่วนหนึ่งผ่านทางเจ้านายของตนในปาเล็มบัง (Pires 1515: 156 – 57; Speelman 1670A: 113; cf. Crawfurd 1820 III: 489; Court 1821: 136, 160)

หมู่เกาะที่อยู่ไปทางตะวันออกทิ้งปัญหาที่น่าสนใจกว่า คือการเดินเรือค้าขายเหล็กและเครื่องใช้ทำด้วยเหล็ก อย่างกว้างขวางต้องสนองความต้องการของคนหลายพันที่ที่ขาดแคลนตามธรรมชาติ รายงานเรื่องราวดูของฟิลิปปินส์ในศตวรรษที่ 17 ยืนยันว่าซ่างตีเหล็กทั้งที่ลูซอน และวีซายา ต้องอาศัยเหล็กที่นำเข้าจากจีน (Alcina 1668 III: 104; Scott 1982: 523; Sande 1576: 74) แต่ข้อโลหะที่ค้างอยู่ในเจดู และที่อื่นๆแสดงว่ามีการผลิตแล้วจากศิลาแลงท้องถิ่นในสมัยก่อนหน้านั้น (Hutterer 1973: 37; Harrisson and O'Connor 1969: 315) วิทยาการในการผลิตแล้วโดยผู้กับถ่านดูเหมือนว่าจะแพร่หลายมาก พอจะทำให้คิดว่าบริการผลิตแล้วแบบนี้ถูกบีบให้หมดไปเพียง เพราะเมื่อเทียบกันแล้วเหล็กจากจีนถูกกว่าและคุณภาพดีกว่า ในท้องที่ซึ่งอยู่แยกโดยเดียวใกล้

กันไปในกลุ่มเทือกเขาฉุกช่อน มีรายงานจากนักเดินทางคนหนึ่งว่าการถุงเหล็กยังคงทำกันมาจนถึงศตวรรษที่ 19 (Meyer 1890: 63)

ชาวขึ้นชื่อเรื่องสินค้าเหล็กฝีมือดี และส่งออกบริษัทเดียว (Pires 1515: 93, 179) แม้ด้านน้ำที่เชื่อมโยงราชอาณาจักรป่าจารัน แห่งชาวตะวันตกับช่างเหล็กอาจชี้ว่ามีการนำแร่ทรายในดินที่มีเหล็กเป็นส่วนประกอบตามภูเขาในชาวตะวันตกนัดเดียวใช้ประโยชน์ แต่ไม่มีหลักฐานว่าอุดสาหกรรมบริษัทของมัชปานิชิต หรือเครื่องเหล็กของชาวในช่วงต่อมาใช้วัตถุดินพื้นเมือง เกือบจะเป็นที่แน่นอนว่าบอร์เนียและชูลาเวซีได้จัดส่งเหล็กให้ชาวตามที่ต้องการเป็นส่วนใหญ่

เหล็กที่อุดมด้วยนิกเกิลใช้ในการหุ้มบริษัทของมัชปานิชิตอยู่ที่ตอนกลางของชูลาเวซี คิลางแลงซึ่งมีเหล็กเป็นส่วนประกอบถึงร้อยละ 50 และมีนิกเกิลอยู่เล็กน้อยมักจะพบใกล้ผิวดินมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแควท่ำลีสาบมาตาโน และตอนบนของแม่น้ำกาลาโน (Kruijit 1901: 149 – 50) เหล็กชูลาเวซีอาจส่งออกได้ทางอ่าวบีโน ซึ่งอยู่ในความควบคุมของราชอาณาจักรฉุก หรือทางผู้ท่ำตะวันออกของชูลาเวซี ซึ่งในศตวรรษที่ 16 และก่อนนั้นอยู่ใต้อิทธิพลของราชอาณาจักรนังไก (Mascarenhas 1564: 433 – 34) ทั้งบังไกและฉุกมีกล่าวถึงใน นครา-เกร็ตตากามา (1365: 17) ในฐานะเมืองขึ้นของมัชปานิชิต ซึ่งแสดงว่าการส่งออกเหล็กอาจมีความสำคัญมากในขณะนั้น ในศตวรรษที่ 16 มีลูกกระชาอาณาจักรที่ส่งออกเครื่องเหล็กได้เหล็กและอาวุธจากแหล่งเดียวกัน “เหล็กจำนวนมากมาจากภายนอก จากหมู่เกาะบังไก ก็ได้ ขานเหล็ก ปั้นตอบ และมีด” (Pires 1515: 215 – 16; cf. Barbosa 1518 II: 205) เมื่อถึงปลายศตวรรษนั้น เมืองท่าสำคัญๆ ของชูลาเวซีด้านตะวันออกถูกควบคุมทางการเมืองโดยเตร์นาเตแล้ว บังไก ก็กลายเป็นเพียงหนึ่งในบรรดาเมืองเหล่านี้ และตอนบุนถุ ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของบังไกมาก่อน ตอนนี้มีความสำคัญมากกว่า เพราะเป็นทางออกโดยตรงของเหล็กจากท่ำตะวันออกมาตาโน ตอนบุนถุส่งออกตอบและหลวงอันเลื่องชื่อของเมืองไม่เพียงแต่เป็นเครื่องบรรณาการแก่เตร์นาเตเท่านั้น แต่ยังส่งไปมะกัสซาร์ และทว่าทั้งภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย (Speelman 1670A: 103 – 04; Stapel 1922: 5 – 6; Tobias 1857: 24)

บทบาทของฉุกในฐานะเบ้าหลอมระบบภัตติริชของบุกิส (ประมาณศตวรรษที่ 14) อาจมาจากการเหล็กที่สามารถส่งจากชาวเข้าผู้ชุดมันขึ้นมาไปยังพ่อค้าชาวชวาและชาติอื่นๆ ในกลางศตวรรษที่ 17 “เหล็กฉุก” ยังคงเป็นหนึ่งในบรรดาสินค้าส่งออกที่สำคัญ (Speelman 1670A: 111) เมื่อถึงตอนนั้นมีเหล็กที่ถูกกว่าจากจีนและยุโรปแล้ว แต่ช่างชาวที่ทำกริชยังนิยมเหล็กจากชูลาเวซีที่มีนิกเกิลผสมอยู่มากเพื่อใช้ประดิษฐ์ร้อยหยักเป็นคลื่นบนใบกริช แม้แต่ประมาณ ค.ศ. 1800 เหล็กจากตอนกลางของชูลาเวซียังคงเป็นสิ่งที่ช่างทำกริชที่บอร์เนียเสาะหา เพราะต้องการเอาไป

ผลลงกับ “เหล็กแท้” ที่นำเข้าและถูกกว่าเพื่อให้นิกเกิลที่ผลิตอยู่ช่วยให้เกิดรอยหยัก (Marschall 1968: 138)

เรื่องการส่งออกเหล็กของบอร์เนียวิ่งรู้กันน้อยลงไปอีก เป็นแหล่งที่มีศักยภาพที่สุดในกลุ่มหมู่เกาะ ด้วยอุดมไปด้วยสินแร่พิเศษที่มีคุณภาพดี บริมาณของขี้แร่ที่เหลืออยู่ในโรงกลึงเหล็กของศตวรรษที่ 10 ถึง 14 ที่ดินดอนสามเหลี่ยมของแม่น้ำชาวรักในบอร์เนียวัตถุเดียวเท่านั้น—แรริสชัน และ โโคคอนเนอร์ (1969: 385) ประมาณว่า 40,000 ตัน!—ทำให้เกือบจะเป็นที่แน่นอนว่าศูนย์ส่งออกเหล็กที่

แผนที่ 4 แหล่งแร่ในปี 1600

สำคัญจะตั้งอยู่ที่นั่นในสมัยนั้น ศูนย์นิคมจะหาเหล็กให้แก่ช่างตีเหล็กแบบตัววันออกของคาบสมุทรมาลายู スマトラตอนใต้ และชวาตัววันตก แต่ราวฯ ค.ศ. 1600 ศูนย์ส่งออกที่สำคัญของบอร์เนียว คือเกาะกาวีมาตา ที่อยู่ในความควบคุมของซูการานา ซึ่งเป็นอาณาจักรเล็กๆ ในบอร์เนียวัตถุเดียว เนี่ยงได้ ชาวมาลายูในพื้นที่มีละกาเน็นบกิริชทำด้วย “เหล็กกล้าการีมาตา” (Eridia 1600: 232) บันเต็นซึ่งตอนนั้นเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดในชวา นำเข้า “เหล็กบริมาณมากจากการีมาตา”

(Lodewycksz 1598: 119) “ไม่นานชาวออลันดา กีเสาะหาขวนและพร้าโต้ที่ “ออกแบบตีเหมาะ กับคนทั่วไป” (Verhoeven 1609: 105) กองทัพเรือชาวที่ยึดซูการานาใน ค.ศ. 1622 ซึ่งเป็นการ เสี่ยงนอกราชเพียงครั้งเดียวของมาตราัม คงจะมีดุลมุ่งหมายที่จะเอาเหล็กนี้มาให้ได้ นอกเหนือจากเพชรพลอย ต่อมาการควบคุมของมาตราัมเริ่มหละลัวม และการีมาตาก็ส่งออก เครื่องมือเครื่องใช้เหล็กไปทั่วกลุ่มหมู่เกาะอีก ชาวออลันดาซื้อขวนและพร้าโต้ของการีมาตาเกือบ 10,000 ตัวมใน ค.ศ. 1631 (Dagh-Register 1631 – 34: 28, 47) และ 8,000 ตัวมใน ค.ศ. 1637

ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการค้าภายในอินเดียเชย์ แม้จะไกลออกไปถึงตีมอร์ (van Dieman 1637: 629) ถึงจะมีแหล่งพื้นเมืองที่จัดหาของให้ได้ในชุมลาเวชี เรือจากมะกัสชาร์ยังคงเดินทางไปชุมกานาเป็นประจำในสองทศวรรษต่อมาเพื่อรวบรวม “ขวนและพร้าโต้ของกรีมาตา” เว่อสองสามลำที่เดินทางเป็นประจำในแต่ละปี บางครั้งก็จะเอาของใช้ที่ทำด้วยเหล็กจากเกาะเบลีตัน ใกล้ออกไปทางตะวันตก ซึ่งผลิต “พร้าโต้มากกว่าและขวนน้อยกว่า” กรีมาตา (Speelman 1670A: 113)

เหล็กที่เบลีตัน คงจะตัดมาจากเขาเชลูมาร์ ซึ่งเป็นหินแร่เหล็กแมกนีไทต์ที่ผลขึ้นมาใหม่ในกำแพง มีดีบุก ทองแดง และตะกั่วปนอยู่ด้วยเล็กน้อย (van Bemmelen 1949 II: 212) ในท่านองเดียวกัน การผลิตของกรีมาตา ดูเหมือนว่าจะใช้แร่เหล็กสีน้ำตาลที่มีอยู่บนเกาะกรีมาตาเอง (Marschell 1968: 249; ENI III: 196) แต่ยังมีพื้นที่มากมายหลายแห่งในบอร์เนียว ที่สายแร่ผุดขึ้นมาที่พื้นผิวและบางแห่งก็คงมีการขุดเพื่อใช้ในห้องที่ ในศตวรรษที่ 19 ผู้ที่ยังคงจดจำวิธีการถลุงแร่ได้ คือพวกรคนในบอร์เนียวที่อยู่ห่างจากน้ำตกอันเนือๆของแม่น้ำบารีโต กาติงกัน ภูไทร กาญัน เจรัง และบารัม (Harrison and O'Connor 1969: 342 – 49) ผู้ที่ให้เรื่องราวสมบูรณ์ที่สุดคือ ช华เนอร์ (1853 I: 109 – 15) ใน ค.ศ. 1847 เขียนว่ามีเตาถลุงเหล็กประมาณ 10 เตาบนแม่น้ำมันตาลัตซึ่งเป็นแคร์เล็กๆของแม่น้ำบารีโต เหล็กจากที่นี่ได้ส่งไปทั่วบอร์เนียว ตะวันออกเฉียงใต้ แร่ที่ใช้เป็นสินแร่เหล็กซึ่งเดือไอร์ตที่ผลิตตามผั่งแม่น้ำ

เนื่องด้วยโลหะและเครื่องใช้ทำด้วยโลหะจากจีน เมื่อเทียบกันแล้วมีราคาถูกและหลากหลาย การทำเหมืองแร่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือว่าใกล้กับไปจากฝั่งทะเลอย่างสม่ำเสมอขณะที่การค้าคมนาคมดีขึ้น ในสมัยราชวงศ์ช่อง เหล็กและเครื่องมือเครื่องใช้เหล็กอยู่ใน “บรรดาสินค้าธรรมชาติที่สุดที่ส่งจากจีนมายังทะเลใต้” (Wheatley 1959: 117) และได้เจาะศูนย์การค้าข่ายที่สำคัญ เช่นศรีวิชัย ในมะละการราوا ค.ศ. 1510 สินค้านำเข้าจากจีนมี “ทองแดง เหล็ก . . . แจกันทองแดง และ ฟูเซเลียร่า (fuseleira) กาเหล็กหล่อ ชาม อ่าง และของในปริมาณมากได้แก่ กล่อง พัด และเข็มจำนวนมาก ขนาดต่างๆกัน บางอย่างกับอบบางและทำอย่างประณีต . . . และมีของที่มีคุณภาพต่ำมากเหมือนของที่ส่งมาโปรตุเกสจาก ฟลันเดอร์ส กำไลข้อมือนับไม่ถ้วน” (Pires 1515: 125) ในท่านองเดียวกันช华เนินได้นำมายังปัตตานี “เครื่องกระเบื้อง เหล็ก ทองแดง และสินค้าถูกๆหลาอย่างจำนวนมากที่ผู้คนที่นี่ต้องการ” เมื่อตนี้อีกหนึ่งศตวรรษต่อมาได้ทำหน้าที่ผู้จำหน่ายต่อเหมือนมีละกา เที่ยกลับพ่อค้าจากบอร์เนียวจะนำออกโลหะของจีนจากปัตตานีไปเป็นจำนวนมาก (van Neck 1604: 229 – 30) ในสุมาตรา มีเหล็กอินเดียให้เห็นมากกว่า เป็นสินค้าเข้าไปยังอาเจห์ และตีกู จำนวนกว่า 250 บาหาร์ (45 ตัน) ต่อปี

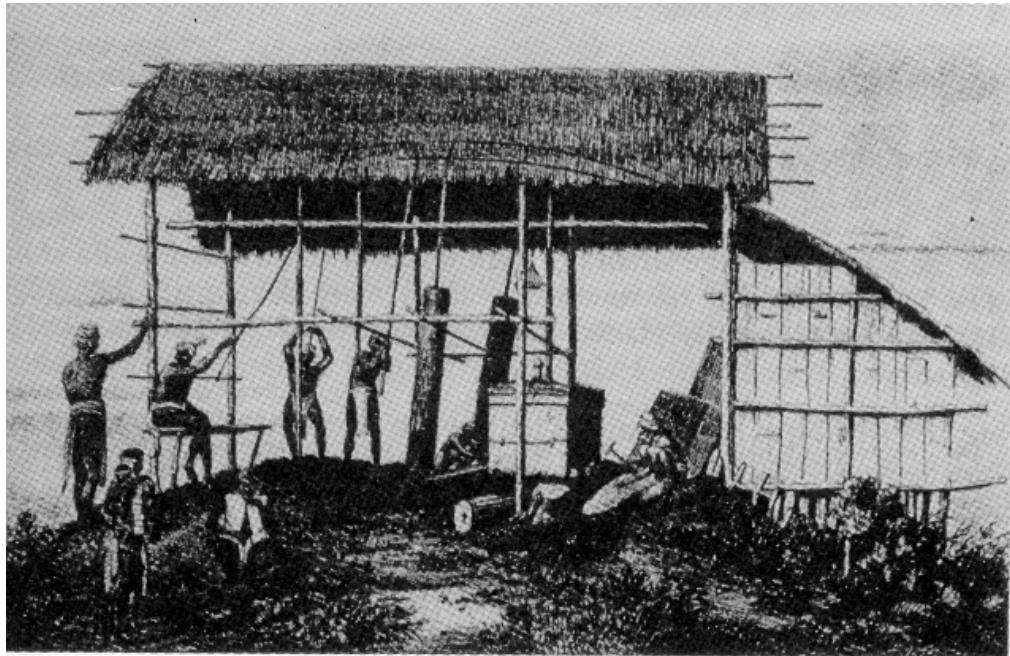
จนกระทั่งเหล็กยุโรปเข้ามาแทนที่ในศตวรรษที่ 17 (Ito 1984: 439) แม้ว่าบอร์เนียวและชูลาเวชีจะสนองความต้องการส่วนใหญ่ของชาวะและหมู่เกาะชุนดาน้อยต่อนั้นศตวรรษที่ 17 แต่ก็ได้หยุดบทบาทนี้ไปตอนปลายศตวรรษ พวากทำเหมืองและผลิตภัณฑ์ของก้าวมาต้าที่แข็งขันโดยตรงกับเหล็กจากจีน และยุโรปในตลาดของกลุ่มหมู่เกาะกัลิกิกิจการไป ในที่สุด เมื่อ ค.ศ.1808 (ENI IV: 790) นักชาติพันธุ์วรรณนาศตวรรษที่ 19 พบว่าประเพณีการผลิตภัณฑ์พื้นเมืองยังคงมีอยู่ต่อไปในพื้นที่ตอนซึ่งเข้าไปถึงค่อนข้างมากเท่านั้น ได้แก่ スマตรากลาง บอร์เนียวกลาง และชูลาเวชีกลาง (ดูรูปที่ 17 ก และ 17 ข)

วิธีการผลิตภัณฑ์และทำเครื่องเหล็ก (และโลหะอื่นๆ) ในศูนย์เชี่ยวชาญต่อไปนี้ได้ที่กล่าวถึงในศตวรรษที่ 19 โดยรวมๆแล้วจะเหมือนกันหมด และดูเหมือนว่าจะเปลี่ยนแปลงน้อยมากในช่วงสามศตวรรษก่อนหน้านี้นั้น คนงานเหมืองจะสกัดแร่กลั่นพื้นผิว ส่วนมากใช้ไฟเผารอยแยกของชั้นแร่ให้กว้างขึ้นและตัดออกมาเป็นก้อนโตๆ และจะสูบไฟเผาไว้กลางแจ้งซึ่งต้องใช้ไม้จำนวนมาก ตอนสุดท้ายก็จะถูกนำมาระบบลูกสูบตั้งตรงที่บานที่เรียกว่า “เครื่องสูบลมลาย”

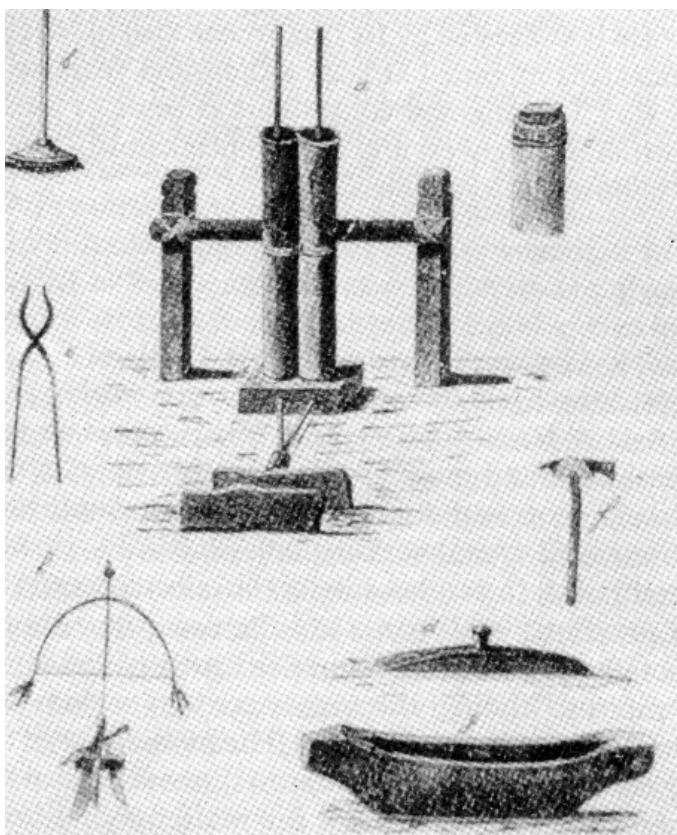
ไม่ไ่ส่องท่อนเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่างอื่นที่ผูกติดกับด้ามจับยาวก็จะถูกดึงขึ้น และปล่อยลงในท่อตรงเหมือนกับลูกสูบในเครื่องสูบ ลูกสูบเหล่านี้เมื่อถูกดันลงก็จะดันอากาศไปตามท่อเล็กๆที่อยู่ในแนวอนและเมื่อดึงและกดลูกสูบแต่ละลูกสลับกันก็จะเกิดกระแสลมต่อเนื่องกันไป เพื่อดูแลเรื่องนี้จะให้เด็กนั่งอยู่ในเก้าอี้สูงหรือซัม (Marsden 1783: 181)

คำบรรยายลักษณะลูกสูบของช่างตีเหล็กในสมាជานนี้ สามารถใช้ได้เมื่อกันเกือบทุกอย่างทั่วทั้งหมู่เกาะอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ฟ์ม่า สยาม แม้แต่ชั่ง่อน (Meyer 1890: 62 – 63; Raffles 1817 I: 173; Dampier 1697: 227; Kruijt 1901: 152; Sangermano 1818: 187; Suchitta 1983: 83, 40; White 1824: 278) กระบวนการสูบมักจะทำจากลำต้นไม้แทนลำไม้ไผ่ และส่วนใหญ่พวยไม้ไผ่เล็กๆจะเชื่อมกับท่อดินเหนียวก่อนจะจ่อไปที่ไฟ แม้ว่าในตีเหล็กตามปกติจะมีกระบวนการสูบสองระบบบอก แต่อาจใช้มากถึง 12 กระบวนการเพื่อให้ไฟเตาหลอมที่ใช้ในการผลิตเหล็ก (Schwaner 1853 I: 111; Harrisson and O'Connor 1969: 345) ความเก่าแก่ของระบบนี้ในเชี่ยวชาญต่อไปนี้อยู่กับเจียงใต้เห็นได้จากการมีระบบเหมือนกันนี้ในมาดากัสการ์ที่ชาวอินโดนีเซียพอยพไปอย่างน้อยก็

หนี่พนปีມาแล้ว ประลิทธิภาพในการควบคุมกระแสลมแรงและต่อเนื่องได้มีการพิสูจน์แล้วจาก การที่ช่างตีเหล็กในซูลาเวซี และบอร์เนียวยังคงอนุรักษ์มาจนทุกวันนี้ ทั้งๆที่มีสูบสมัยใหม่ใช้

รูปที่ 17ก การถลุงเหล็กโดยพากดายะก์แห่ง ดูซุน อูดู ที่อยู่ต่อนหนีของแม่น้ำบาร์โตในบอร์เนีย กลางในศตวรรษที่ 19

รูปที่ 17ฯ ชุดกรองการทำเหล็กของชุมชนชาวเชือกกลางประมาณของ ค.ศ. 1900 a. เครื่องสูบและเตา b. ถูกสูบสำหรับสูบลม c. ทั้งใหญ่ d. ทั้งเล็ก e. คีม f. ค้อนเหล็ก g. ราน้ำ h. เครื่องพิมพ์ (tamoa) ห้อยที่โรงหลอม

ทองแดง ดีบุก และตะกั่ว

ตั้งแต่ ค.ศ. 1960 นักโบราณคดีที่ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และในเวียดนามได้ประมาณระยะเวลาเริ่มต้นของการทำเหล็กในแผ่นดินใหญ่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่า มีมา 2000 ปีก่อนคริสต์กาล และก่อนนั้น อันเป็นเวลา ก่อนการทำเหล็กมีมาแล้วในเอเชียใต้ที่ได้มีการพิสูจน์แล้ว มีการอ้างแต่เมืองเชียงใหม่ มีการคัดค้านว่าชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คันพบริวิธิการทำงาน ให้หลังก่อนเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นพระบังเอิญมีเดีบุกและทองแดงใกล้กัน (Solheim 1968; Bayard 1980; Loof-Wissowa 1983) ในความเป็นจริง เครื่องสำริดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มักมีตะกั่วในส่วนผสมมากกว่าดีบุก แต่ปริมาณทองแดงมักจะไม่ต่างกว่าร้อยละ 70 (van Heekeren 1958: 5, 33, 35) วิธีการที่ใช้ขุดและถลุงแร่เหล่านี้จะคล้ายๆ กับที่กล่าวมาแล้ว สำหรับเหล็ก แต่การเผาที่จำเป็นในการสกัดโลหะที่หลอมละลายจากแร่ไม่หนักหนาเท่า

อย่างน้อยตั้งแต่สมัยที่ราชวงศ์หมิงทำการค้าอย่างแข็งข้นในต้นศตวรรษที่ 15 มีการนำเข้า เหรี้ยญี่เปปะทองแดงของจีนกันทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อใช้เป็นเงินตรา (Whitmore

1983: 363 – 69) ในศตวรรษที่ 18 เห็นได้ในท้องเดงของขอลันดาเป็นที่ต้องการมาก (Dobbin 1983: 70 - 71) เนื่องด้วยเห็นว่าท้องเดงซึ่งมีดีบุกและตะกั่วผสมอยู่บ้างแล้ว ราคาก็สูงมาก และมีอยู่ทั่วไป จึงอาจเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตเครื่องสำอางในยุคการค้า แต่อย่างไรก็ตาม แล้วเหล่านี้ยังคงขาดกันในบางพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และซื้อขายกันทั่วโลกแล้ว

ดีบุกในโลกส่วนใหญ่จะอยู่บนเส้นเหนือ-ใต้ที่ลุ่มแม่น้ำจากที่ออกเข้าด้านตะวันออกของพม่า ผ่านคาบสมุทรมลายูไปถึงเกาะบังกาและเบลีตัน แล้วที่มีอยู่อย่างมากในที่เกาะทั้งสองนี้ไม่เป็นที่รู้กันจนกระทั่ง ค.ศ. 1709 แต่ส่วนกลางคาบสมุทรมีห่วงทะเลวายและรัฐสัลังкор์ ได้สนองความต้องการดีบุกในเอเชียอย่างน้อยก็ตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 ในบรรดาสินค้าส่งออกหลายอย่างของมัลละกาในศตวรรษที่ 15 ดีบุกเป็นสินค้าอย่างเดียวที่มาจากภัยในราชอาณาจักรและเงินตราที่ใช้กันที่เมืองนี้เป็นแห่งเดียวในเอเชีย (Ma Huan 1433: 111; Pires 1515: 270 - 71, 275) ดีบุกที่ขาดได้จากทะเลวายดูเหมือนจะส่งให้พม่า ส่วนทางฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรมีห่วงส่งให้ประเทศไทย แต่เหมือนที่ผลิตเพื่อส่งออกเป็นส่วนใหญ่จะไปลงในทางใต้ ดังนั้นเราจึงรู้เรื่องเมืองเหล่านี้มากกว่า เพราะและสัลังкор์ในระดับที่น้อยกว่า เป็นผู้จัดส่งดีบุกรายสำคัญไปบรรณาการมัลละกาซึ่งส่วนใหญ่จะส่งออกไปในเดีย จังกีลอน (เกาะเก็ตในปัจจุบัน) เมืองขึ้นของสยาม หรือมีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในฐานะแหล่งสำคัญของดีบุกที่ส่งออกในศตวรรษที่ 16 แต่ต่อมาก็จากพื้นที่นั้นคงจะได้ส่วนสร้างความมั่งคั่งแก่ รัฐตัม布拉ลิงกา นานานก่อนหน้านี้แล้ว (Gerini 1905: 136 – 41; Wheatley 1964: 115) ใน ค.ศ. 1596 ดีบุกที่มีอยู่ในคลังสินค้าของบันเต็นมาจบทั้งหมด (ตอนนั้นยังเป็นอิสระอย่างแท้จริง) และจังกีลอน (Lodewycksz 1598: 119) แต่เปราก็ยังคงและเกินกว่าจะป้องกันทรัพยากรัตนมีค่าของตัวเองได้ และตกเป็นของอาเจห์ใน ค.ศ. 1620 ในช่วง 40 ปีหลังจากนั้น พ่อค้าชาวอินเดียและยุโรปที่ต้องการดีบุกสำหรับตลาดอินเดียและยุโรปต้องติดต่อกับอาเจห์ หรือกับเมืองขึ้นทางใต้ของสยาม เนื่องจากพวกราษฎรนัดราษฎรน่ว่ายังไก่ วิธีทางที่จะให้ได้แร่นี้มา

วิธีของมลายูและไทยในการล้างและถลุงแร่นั้น อิเรเดีย (1600: 235) ได้บรรยายไว้ในกรณีของประดังต่อไปนี้ “ผู้คนจะชุดดินมาจากภูเขาและวางกองไว้ที่ตีบ ดินจะถูกน้ำซึ่งไปจุนเหลือแต่ดีบุกเป็นเม็ดเล็กๆ ต่อจากนั้นก็นำไปหลอมละลายในพิมพ์ดินเหนียว และด้วยกรรมวิธีการหล่อ ก็เปลี่ยนเป็น . . . แห่ง” เนื่องขึ้นไปจะมีที่ที่พวกรู้ดูไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่อกไปเก็บซึ่งแล้วที่มีดีบุกซึ่งผลลัพธ์ตามข้างเขาหลังฟันตกหนัก (Gerini 1905: 159 – 60) อย่างไรก็ตาม ทั้งสองวิธีนี้ให้ดีบุกเป็นจำนวนมาก อิเรเดีย (1600: 234) คำนวณว่าประเทศได้ 300 บาหาร์ (50 ตัน) ต่อปี และเมื่อท่าที่อยู่ไปทางใต้ก็ผลิตได้แล้วเลี้ยงกัน ในศตวรรษ 1640 ดีบุกที่ส่งจากประเทศไทยไปยังอาเจห์

แต่ละปีจะเน้นต่างๆ กันไปกว่า 800 หรือ 2000 บาชาร์ (130 – 330 ตัน) (van der Lijn 1648: 430; Ito 1984: 140) ใน ค.ศ. 1657 เรือสหัณฑ์ลำหนึ่งนำดินบุกจำนวน 100 บาชาร์มาจากจังก์ซีลอน และอีกลำหนึ่งนำดินบุก 451 บาชาร์ มาจากนครศรีธรรมราช (Maesuyker 1657: 128) พ่อร์เรสต์ อ้างว่าจังก์ซีลอนผลิตปีละ 500 ตันในศตวรรษ 1780 และก่อนหน้านั้นผลิตได้สูงกว่ามาก ก่อนที่ดินบุกเหมือนนี้จะถูกผู้ลักลูงแร่ชาวจีนผูกขาด (อ้าง Gerini 1905: 175)

แหล่งตระกั่วที่สำคัญเพียงแห่งเดียวของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดูเหมือนจะอยู่ที่ตอนเหนือของเวียดนามและสยาม ตระกั่วสยามส่งออกไปมีลักษณะ พม่า โคลินจีน และผ่านตะวันตกศรีปะยังอาเจห์ และอาจไปถึงบันเต็น (Pires 1515: 108; Sangermano 1818: 205; White 1678: 425; Compostel 1636: 1216; Lodewycksz 1598: 119) ไม่มีรายละเอียดว่าตระกั่วนี้ขุดมาอย่างไร หรือ จากที่ไหน จนกระทั่ง ครอว์ฟิร์ต์ (1828: 419) อ้างว่า ในสมัยเขา “แผ่นดินที่ป่าเถื่อน” ทำเหมืองแร่ ใกล้ปากแม่น้ำ ผลิตได้ประมาณ 2000 หาบ (110 ตัน) ต่อปี

แหล่งที่มีทองแดงมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คงจะได้แก่ภูเขาทางเหนือของเวียดนามเหนือ อันเป็นต้นกำเนิดของเครื่องสำอาง “ดองซอน” ที่มีชื่อก่อนคริสต์กาล มีรายงานตัวเลขผลผลิตทองแดง 280 และ 220 ตันต่อปีจากเหมืองเพียงสองแห่งในบริเวณตุลัง ในศตวรรษที่ 18 และปริมาณที่ผลิตในศตวรรษก่อนนั้นคงจะต้องสูงมาก (Nguyen 1970: 89) ขณะที่ทองแดงบางส่วนทางเหนือดูเหมือนจะขุดโดยคนงานจีน เหมืองอินทนทีทางเหนือสุดและใต้สุดของพื้นที่ที่ปัจจุบันนี้คือลาว บริเวณภูเขาทางเหนือของเขมร และภูเขาระหว่างสยามและพม่าทำโดยพวากษา เข้า พวากันถลุงโลหะแล้วจะนำไปแลกกับช่างฝีมือชาวเมืองโนทลุ่มผู้ใช้โลหะที่ทำเป็นรูปหล่อ เครื่องใช้ และเครื่องดูดตู้ (Frédéric 1981: 160; Pallagoix 1854 I: 119)

ความเชี่ยวชาญที่ชาวเขาผู้ไม่รู้หนังสือแสดงในการสำรวจทำเหมือง และถลุงแร่ทองแดง เห็นได้ในพวากอิกรอตตามกลุ่มเทือกเขบันເກະລູຂອນ ในศตวรรษที่ 19 ได้มีการอธิบายวิธีทำงานของคนพวกนี้ วิศวกรชาวสเปนผู้สำรวจเหมืองของพวากันนี้แห่งหนึ่งใน ค.ศ. 1850 ได้สรุปจากชาบที่คงเหลืออยู่ซึ่งมีบริเวณกว้างขวางมาก ว่าคงจะต้องใช้งานอยู่อย่างน้อยก็สองศตวรรษ (Scott 1974: 246) คนงานอิกรอตจะทำการฉุดหัวด้วยการฉีดน้ำเสียก่อน แล้วทำให้แร่แตกเป็นเสียงๆโดยสูมไฟเผา แล้วนี่จะถูก “เผาด้วยเชื้อเพลิงที่สูมอยู่รอบๆ” แล้วนำไปหลอมในเตาถลุงที่ทำอย่างหยาบๆ เป็นด้วยหินท่อ แล้วเผาอีกครั้งหนึ่งก่อนจะนำไปทำให้บริสุทธิ์จริงๆ ในเบ้าหลอมดินเหนียว เปาด้วยหินท่อ หรือ “หินเหมือนกัน” (เพิงอ้าง) ความพยายามของวิศวกรเหมืองแร่ชาวสเปน และคนงานจีนในการทำเหมืองที่แหล่งแร่ที่ตั้งตระหง่านนี้ ค.ศ. 1856 เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ได้ผลกำไร ทำให้คณานุกรรวมกារข้อมูลคณานุกรหนึ่งสูบใน ค.ศ. 1864 ดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาแรงงานอันน่าพิศวงที่ชาวอีกีรอตได้ลงไปก่อนที่ตั้งบริษัทนี้ เรายังรู้ว่าครัวซีนซ์ซึ่งได้มากกว่ากัน ความสม่ำเสมอของการทำงานอย่างหนักเช่นนั้น . . . หรือสติปัญญาในการเลือกแหล่งแร่ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด ที่น่าประหลาดอีกเช่นนั้น ก็คือวิธีที่พวกเขารักษาความลับของที่ทิ้งอยู่ข้างใน ซึ่งเป็นการใช้พรางงานที่ทำไปแล้วด้วย ถ้าหากเราเปรียบเทียบ . . . เรายังไงที่ได้เห็นความผิดพลาดใหญ่ๆ ที่ใจงมงลงกระทำโดยวิศวกรที่ซื้อ ฉล ซึ่งในด้านสติปัญญาและความรู้เรื่องการทำเหมืองแล้วล้าหลังกว่าผู้ที่เราจดอยู่ในประบทคนป่าเตือนมาก ที่เดียว (อ้าง Scott 1974: 247)

นี่เป็นเพียงหนึ่งในหลายๆ ตัวอย่างของการทำเหมืองขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องจักรสมัยใหม่ แต่ไม่สามารถทำกำไรจากการทำแร่ซึ่งได้ทำมาก่อนเป็นศตวรรษโดยชาวເອີ້ນເອີ້ນຕະວັນອອກເຈີ່ງໄດ້ ເຮືອນນີ້ ทำให้ເໜີກຶ່ງກາຍອມຮັບອ່າຍ່າມໄມ່ສູ້ເຕີມໃຈນັກຂອງ ເຊອຣ ແພຣົງ ສວເຕເຕັນແຍມ ທີ່ວ່າ ປາວັງ (pawang) ຮີ່ອົງເຜົ່ງເສີ່ງລາຍຸທີ່ເຂົ້າວ່າງໃນກາວຫາແລ່ງແວດີບຸກມີ "ຈຸນູກສໍາຫັບດມດີບຸກເໝື່ອນສູ້ນ້າຫາເຫັດ ດຳ (truffles) ມີສໍາຫັບດມເຫັດດຳ" (อ้าง B. Andaya 1979: 399) ການໄມ່ມີເມືອງທອງແດງທີ່ ດຳເນີນງານໃນບາງພື້ນທີ່ໄມ່ຄວາມໜ້ານໍາໃຫ້ເຈົ້າສຸປະກຳໄມ່ໄດ້ມີການທຳເມືອງທອງແດງໃນເກລາກກອນໜ້ານໍານັ້ນ ສຸມາຕຣາແລະຊາວເປັນຕົວອ່າຍ່າງໃນເວັ້ນນີ້ ແມ່ວ່າເດວີສ (1600: 147) ກລ່າວຄົງເໝື່ອງທອງແດງ ໃນຄາຈະໜີ ຂໍອຸນດເລີພະທີ່ເກາທີ່ສຸດເຮືອງທອງແດງຈາກທີ່ໃນສອງເການນີ້ໄດ້ຈາກຄຳຂອງມາຮັສເດນ (1783: 172) ທີ່ຈົ່ງຂ້າງຄົງເໝື່ອງທີ່ອຸດມໄປດ້ວຍແວ ແມ່ອນນີ້ທຳໄດ້ພາວົາຄາຈະໜີທີ່ຝ່າຍຕະວັນຕະກຸອງ ສຸມາຕຣາທີ່ເມືອງ ເມື່ອງ ປະຈາບີຍັງຄົງເກີບທອງແດງໃນງູປ່ອງແມລະໄກທົກນໄດ້ທີ່ນັ້ນໃນ ດ.ສ. 1916 (van Bemmelen 1949 II: 148) ໃນທຳນອງເດີຍກັນ ຜູ້ສໍາວັດທອງມີນັງກາເບາມັກຈະພບແວ່ທອງແດງ ອັນມີຄ່າອູ້ປ່ອຍໆຮອບາທະເລສາບສິງກາຮະກ ມາຈັນລົງສົດຕະວັຮທີ່ 19 (ເພີ່ງອ້າງ: 151) ດູ້ເໝື່ອນ ເກືບຈະແນ່ໜັດວ່າຊ່າງທອງແດງທີ່ມັ້ງຄັ້ງຂອງເມືອງຄາຈະໜີ ແລະຫຼຸງໄກປູກວົງໃນມື້ນັງກາເບາ ຄວັງໜຶ່ງເຄຍ ໄດ້ທອງແດງສ່ວນໃຫຍ່ຈາກແລ່ງພື້ນເມືອງ ເນື່ອງຈາກທອງແດງຂອງສຸມາຕຣາມັກຈະປາກງູຍູດ້ວຍກັນກັບ ທອງ ກົ້ວ່າຍອົບຍາຍຄວາມຫື່ນ້ອຍບ່ອຍ່າງມາກຂອງໜ້າວົາຄາຈະໜີທີ່ອຳນາກ (ຫຼັກຫາ ຮີ່ອ ເຕີມບາກຫຼັກຫາ) ທີ່ຈົ່ງເປັນໂລທະພສມທອງແລະທອງແດງ (Beaulieu 1666: 100; Lancaster 1603: 93; Copland 1616: 210, 213; Jasper and Pimgadie 1930: 7 – 8; Wilkinson 1903: 1125) ໂດຍ ປີເຮສໄມ່ໄດ້ຈັດໄ້ ສຸມາຕຣາແລະຊາວອູ້ໃນບັນຫຼຸງທີ່ຂອງຜູ້ນໍາເຂົາທອງແດງຂອງຄູ່ປຸນແລະຈິນ ແຕ່ຄາຈະໜີຮ່ວມທັ້ງຊາວເປັນຜູ້ ສັງອອກກາຫະທອງແດງ (Pires 1515: 180; Compostel 1636: 1200) ກາຣທີ່ຄົນໄທຍໃຊ້ຄໍາມລາຍຸ "ຕົ້ມບາກ" ສໍາຫັບທອງຜສມທອງແດງທີ່ຈົ່ງເປັນທີ່ນີ້ມອນຄົນໄທຍແນ່ອນກັນ (La Loubère 1691: 14) ແສດງວ່າແຕ່ເດີມຄົນນໍາເຂົາມາຈາກສຸມາຕຣາຮີ້ອບອົງເນີຍວ ແມ່ ວັນ ເບມເມເລນ (1949 II: 155) ສົງສັຍ ວ່າ "ເປັນໄປໄດ້ຮີ້ອທີ່ຈະໄດ້ແວ່ທອງແດງມາພອເລື້ອງ ຕັ້ງເອງ" ໃນຊາວ ດູ້ເໝື່ອນວ່າມີການທຳເມືອງທອງແດງກ່ອນສົດຕະວັຮທີ່ 17 ແມ່ອນກັນ ໃນດ.ສ. 1603 ມີ ຮາຍງານວ່າສໍາວັດທີ່ສັງອອກຈາກຊາວາຄາຄົ່ງໜຶ່ງຂອງຮາຄາສໍາວັດທີ່ຄົນຈືນທຳໃນປັດຕານີ

สันนิษฐานว่าตัตถุดิบมาจากจีน (Rouffaer 1904: 99) ยิ่งกว่านั้นศูนย์งานทองแดงที่เก่าแก่ที่สุดของชาวบางแห่งอยู่ลึกเข้าไปในพื้นที่ห่างจากทะเลมาก เหตุผลเดียวก็คงจะเป็นพระไกล์แหล่งแร่ทองแดง ตั้งนั้นเขตบริยังกัน ในชาวตะวันตกที่เป็นแหล่งใหญ่ของแร่ทองแดง ขึ้นชื่อเป็นพิเศษเรื่องช่างทองแดง (sayang) การสำรวจหมู่บ้านของเขตนี้ใน ค.ศ. 1686 ระบุการทำงานทองแดงเป็นอาชีพเดียวของ 33 หมู่บ้านในท้องที่ซึ่งเมืองดัง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของบันดุงในปัจจุบัน ขณะที่มีกัมบุงชาวยัง (บ้านช่างทองแดง) อยู่สองแห่งใกล้จังหวัด เมืองหลวงเก่าของบริยังกัน (de Haan 1912 III: 216 – 218) ทั้งสองแห่งอยู่ไม่ไกลจากแหล่งทองแดงคุณภาพต่ำที่กุนุงปารังและกุนุงชาวัด (van Bemmelen 1949 II: 157 – 58) ช่างทองแดงที่มีชื่อที่สุดของอาณาจักรมาตารัมก็อยู่ที่ปลายสุดด้านตะวันตกของอาณาเขตใกล้ เจริบัน และ กราวัง ซึ่งไม่ไกลจากอินดิบายได้ด้วยกัน ทางเข้าถึงแหล่งทองแดงของบริยังกัน (de Haan 1912 III: 218, 347 – 48) แหล่งทองแดงที่สำคัญด้านตะวันออกหรือตอนกลางของชาวอยู่ใกล้เตกาลอมบี อยู่ห่างจากชูราการ์ต้าไปทางตะวันออกเฉียงใต้เพียง 75 กิโลเมตร (van Bemmelen 1949 II: 159) ซึ่งอาจมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชูราการ์ตามมาเป็นศูนย์งานสำคัญที่สำคัญแห่งหนึ่ง

แต่ไม่มีข้อสงสัยเลยว่าการที่ทองแดงถูกนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างมากมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1670 อย่างยิ่งในศตวรรษที่ 17 ได้ทำให้เมืองท้องถิ่นขนาดเล็กๆ เหล่านี้ไม่มีความจำเป็น ภูมิปัญญาสิ่งศิลปะที่สำคัญในปลายศตวรรษที่ 17 ส่งทองแดงโดยเฉลี่ยมากกว่า 3000 ตันต่อปีในช่วง ค.ศ. 1700 – 1715 (Innes 1980: 528 – 29) ช่างงานสำคัญที่เจริญรุ่งเรืองในราชธานีทุกแห่งและศูนย์อื่นๆ จำนวนมากใช้วัตถุดิบจากสินค้านำเข้าที่ถูกกว่า สำคัญในรูปแบบโลหะผสมต่างๆ ยังคงเป็นโลหะที่สำคัญที่สุดในการหล่อปืนใหญ่ขนาดเล็กน้อยเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กา ตะเกียง ถ้วย และช้อนมาก ในเมืองพุทธศาสนาทางเหนือ งานสำคัญที่ยังใหญ่ที่สุดก็เพื่อศาสนา ประกอบด้วยการหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่ (Pallegoix 1854 I: 35) การทำเครื่องดื่มต้องใช้ความเชี่ยวชาญระดับสูงที่จะให้ได้ลักษณะเสียงและระดับเสียงถูกต้อง ซึ่งของของชาวส่วนใหญ่ทำที่เกรซี ใกล้สุรบยา เป็นสินค้าออกสำคัญที่พ่อค้าชาวนาไปยัง มาลูกู บอร์เนีย บานลี และหมู่เกาะซุนดา น้อย ที่ซึ่งเครื่องดื่มต้องเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงสถานภาพของราชวงศ์ (Galvão 1544: 105, 141; Barbosa 1518 II: 198, 202 – 03; Hageman 1860: 43) ในทำนองเดียวกันนี้ของเขมร และตั้งเกียยังหาทางเข้าไปถึงพื้นที่ภูเขาที่ห่างไกลที่สุดในกลุ่มเทือกเขาของอินโดจีน ที่นี่จะใช้ช่องในงานพิธีที่สำคัญทุกงาน (Hickey 1982: 186 – 87, 449)

บทที่ 4

การจัดระเบียบสังคม

ผู้คนบนเกาะเหล่านี้ไม่เคยได้กagnaray กษัตริย์ หรือขุนนางใดๆ . . . ผู้ที่มีความสามารถที่สุด และผู้ที่แข็งแรงที่สุด สามารถหาสิ่งใดก็ได้ที่ต้องการ . . . คนพวคนี้ไม่ยอมรับทั้งขุนนาง และระบบการปกครอง และแม้แต่ท้าทายของพวกเขาก็ไม่ได้ออยู่ได้การควบคุมอย่างเข้มงวด ของเจ้านายและผู้ทรงอำนาจ รับใช้ภายในได้เงื่อนไขบางประการเท่านั้น

—Legazpi 1569: 54

ในฟิลิปปินส์ตอนกลาง เลกาซี (Legazpi) ได้เผชิญกับสังคมอันเป็นสังคมปราศจากกษัตริย์ ที่น่าสนใจว่าสังคมส่วนใหญ่ และความงุนงงของเขารอเจริญได้ว่าอยู่ในขั้นสูง แต่ทว่าทั้งเชี่ย ตะวันออกเฉียงใต้มีการผสมผสานระหว่างลำดับชั้นที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนกับโครงสร้างทาง การเมืองที่ดูหลาภูมิ ซึ่งยังความมีเนินแก่นักเดินทางชาวญี่ปุ่น ผู้สร้างอาณาจักร และนักชาติ พันธุ์วรรณนาอยู่หลายศตวรรษ มีกษัตริย์ที่ยังไม่ผงาดขึ้นมาภายในกรอบนี้ แต่สามารถบังคับให้ ผู้คนยอมทำตามความประسنศ์ได้ในพื้นที่เป็นวงกว้างโดยพลังแห่งบุคลิกภาพที่โดดเด่นและความ มั่นคงของเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองเท่านั้น รูปแบบพื้นฐานดูเหมือนจะเป็นรากลุ่มผู้สืบทอดเชื้อสายกลุ่ม หนึ่งจะแข่งขันกันอย่างต่อเนื่องเพื่ออำนาจในรูปแบบของบริหาร ในส่วนนี้ของโลกซึ่งมีที่ดินอยู่ มากมาย สิ่งก่อสร้างไม่ถาวร และทรัพย์สินไม่ปลดอดภัย อำนาจและความมั่นคงจึงแสดงออกมา เป็นขั้นแรกในรูปของบริหาร

ภายในกลุ่มเหล่านี้การสืบทอดเชื้อสาย (ตามปกติ) นั้นในแต่สถานภาพแล้วบ่งบอกถึง คือทั้ง ทางบิดาและมารดา ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในเรื่องการสืบทราดสมบัติ อีก ปัจจัยหนึ่งก็คือความมีรูสีก็ที่ว่าบุคคลที่ดึงดูดผู้คนมาเป็นบริหาร ตามนิยามแล้วจะตากำหนดให้มา ปกครอง ถึงแม้ว่าคตินิยมเรื่องสิทธิ์ตามเชื้อสายอันละเมิดมิได้ใน การสืบทอดแห่งเจ้าภาพบุรุษจะ แรงมาก ความยึดหยุ่นในเรื่องการแต่งงาน ความถี่ของ การรับบุตรบุญธรรม และความเป็นจริงใน เรื่องการแข่งขันของบรรดาผู้อ้าวมีลิทธิ์ในการสืบทราดสมบัติ ทำให้เชื้อสายในความหมายของการ สืบทอดมิใช่ส่วนที่สำคัญที่สุดของระบบ

สิ่งที่สำคัญคือสายใยผูกพันในแนวตั้งระหว่างบุคคลสองคน เจ้านายให้ความคุ้มครองและ อุปถัมภ์และในบางครั้งก็ให้ช่องทางทำมาหากิน พันธกิจของพวกบ่าวไพร่นั้นหลักหลาดตาม

สถานภาพ แต่โดยธรรมชาติแล้วมักจะมีการมาช่วยในงานเลี้ยง และการแสดงพลังอำนาจ รับใช้ใน การเดินทางและปฏิบัติการทางทหาร และลงแรงในการต่อเรือ สร้างบ้านเรือน และอาคารอื่นๆ บ่าวไพรชัยหนูนิ่งบางคนตกทอดเป็นมรดก บางคนก็เป็นเงื่อนไขของตำแหน่งการทำงาน บางคนก็ เป็นของขวัญแต่งงาน ส่วนบางพาก็เป็นเฉลยสงเคราะห์ หรือแสดงให้ความคุ้มครองจากข้าศึก แต่ ที่มาของภาระผูกพันต่อเจ้านายที่เด่นชัดมากก็คือหนี้สิน ที่ปลายสุดด้านหนึ่งคือความไม่สามารถ ชำระหนี้สินก้อนใหญ่หรือค่าปรับศาล ก็อาจทำให้ถูกขายเป็นทาส แม้แต่ในความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ธรรมชาติที่เงินลงทุนฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จ่ายล่วงหน้า ก็ทำให้เกิดภาระผูกพันกับฝ่ายหนึ่งเกินธุรกิจที่ กล่าว ในการของเดียวกันครอบครัวหนึ่งที่ไม่มีเงินจะจัดงานพิธีสำคัญซึ่งสังคมเห็นว่าจำเป็น—โดย เนื่องจากงานแต่งงาน และงานศพ—ต้องหาผู้อุดหนุนหรือเจ้านายที่จัดให้ ในบางสังคมความ ยากลำบากในการหาสินสดที่ฝ่ายชายต้องมี เพื่อจะแต่งงานก็ถูกมองสาเหตุหนึ่งของ พันธนาการกับพ่อตา (รับใช้เพื่อเจ้าสาว) หรือกับผู้จ่ายสินสด

วิธีนี้ได้ทำให้ครัวเรือนหรือบริเวณบ้านใหญ่ขึ้นและทุกคนในนั้นมีพันธะผูกพันแบบใดแบบ หนึ่งกับหัวหน้าครอบครัว ไม่ใช่บ้านแต่ละหลังหรือเมืองทั้งเมืองที่มักจะมีกำแพงแข็งแรงล้อมรอบ และผู้จงรักภักดีจากศัตรู หากแต่เป็นอาณาบริเวณของบุคคลสำคัญฯ ชุนนางแบบนี้ ขอใช้คำนี้ อย่างหลวงฯ มีบริวารจะจ่ายกันอยู่ในเมืองและในชนบท แต่ในบริเวณรั้วของเขามาก็คน ใกล้ชิดในครอบครัว ญาติพี่น้องที่มาพึ่งในบุญ ท้าทายก็สามารถนำเรื่องและมีลูกให้ และ บริวารชายหนูนิ่งหลักหลาย ภายในครอบครัวแบบนี้อาจมีบุคคลที่สถานภาพแตกต่างกันไป คน หนึ่งเป็นทาส อีกคนหนึ่งเป็นทาสน้ำเงิน คนที่สามารถเป็นญาติจนฯ หรือผู้ที่รับมาเป็นบุตรบุญ ธรรม แต่ในสายตากลางสังคมแล้วความแตกต่างเช่นนี้มีความสำคัญน้อยกว่าที่ว่าคนเหล่านี้ทุกคน เป็นบริวารหรืออยู่ในอาณาบริเวณของครอบครัว

คำที่หมายความว่าสุดที่จะใช้เรียกระบบนี้น่าจะเป็น “อำนาจฝ่ายบิดา” ถ้าหากไม่ใช่ เพราะผู้หนูนิ่ง ก็เป็นหัวหน้ากลุ่มที่สืบทอดเชือสายได้ด้วย และตำแหน่งตำแหน่งสำคัญฯ ในกลุ่ม ความหมายส่วนหนึ่งของ เจ้านายก็คือ “บิดา” ของทุกคน ส่วนท้าทายและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะคิดกันว่าเป็นลูก ถ้าหาก ท้าทายได้ ใช้เป็นหลักทรัพย์ประกันในการกู้ยืม หรือถูกกษัตริย์เมืองเจ้านายเลี้ยงชีวิตหรือ แปรพัพต์ ลูกก็ถูกทำเช่นนั้นได้เช่นกัน

การทำสงเคราะห์

ความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบพฤติกรรม “ประเพณี” จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง เสมอ และไม่มีเรื่องใดจะต้องระวังมากเท่ากับการทำสิ่งที่ วิทยาการด้านการทหารเป็นสิ่งแรก ที่ถูกหยิบยึม หากไม่ทำเช่นนั้น จะเกิดความเสียหายยับลั่นและอาจถึงชีวิต ยุคการค้าเป็นยุคของ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเป็นพิเศษ เมื่ออาชือปืนซึ่งได้เปลี่ยนแนวทางการทำสิ่งที่ ความสัมพันธ์ของอำนาจในยุโรปเริ่มจะมีผลเช่นเดียวกันในเอเชีย แต่ปัจจัยทางสังคมและ สภาพแวดล้อมยังคงมีอิทธิพลต่อการสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะยาวมากแม้เมื่อ วิทยาการด้านนี้ได้เปลี่ยนไปแล้ว

ความเข้าใจที่ว่าพื้นที่ป่าไม้มีวัฒนธรรมดั้นเด็กกำลังคนหายากก็เป็นเรื่องแน่นอนว่าการ แข่งขันโดยพื้นฐานแล้วจะอยู่ที่การควบคุมผู้คน ปอยครั้งที่เดียวที่ปัญหาเรื่องสถานภาพทำให้เกิด ความขัดแย้ง แต่จุดประสังค์ที่เป็นรูปธรรมของนกรบก็คือจับผู้คนมากกว่าที่จะยึดพื้นที่ การจูโจม ยุทธ์ที่เกิดขึ้นเสมอๆ ฟลิปปินส์ อินโนนีเชียตะวันออก และพื้นที่ดอนทุกแห่ง อีกทั้งการ แข่งขันหน้าของกองทัพที่อยู่อ้ายในรัฐต่างๆ บันแคนและชา จุดหมายสำคัญก็คือเพิ่ม ทรัพยากรมุนชย์โดยการกำจัดหัวหน้าหรือชัตติย์ ลาลูแบร์ (1691: 90) เชื่อว่านี่คือเหตุผลที่ กองทัพสยามไม่มีประสิทธิภาพมากนัก “พวกรเขามัวอยู่กับการทำลายมาเป็นท่าส ตัวอย่างเช่น ถ้า พวกรหงสาดี บุกดินแคนสยามทางด้านหนึ่ง พวกรหงสาดีจะเข้าไปยังดินแคนหงสาดีอีกด้านหนึ่ง และทั้งสองฝ่ายจะกดดันคนทั้งหมู่บ้านไปเป็นเชลย”

ดังนั้นปฏิกริยาแบบฉบับในทางป้องกันของฝ่ายที่อยู่นอกนี้ก็คือหนีการจับกุมโดยหนีหาย เข้าไปในป่าและรอนกว่ากองกำลังที่มารุกรานจะเห็นเด่นชัดจากภูมิประเทศที่ปั้นสะเดมและกลับออกไป ความโปรดปรานและไม่ถาวรของอาคารในเมืองส่วนใหญ่ และความสะอาดที่จะพกพาทรัพย์สินที่ เก็บในรูปของโลหะและผ้าที่มีค่าสูงไม่ได้ส่งเสริมยุทธศาสตร์ในการป้องกันเมืองด้วยกำแพงหิน คู เมือง และตั้งมั่นรับอย่างเต็มที่ในที่สุด เล่ากันว่าทูตอาจะห์ที่ไปตรุกในศตวรรษที่ 16 อธิบายเรื่อง การไม่มีค่ายคุปะตุหรือบินราชธานีของตน โดยเน้นความกล้าหาญของนกรบอาจะห์และจำนวน ช้างที่มีอยู่มากมาย (Hikayat Aceh 1630: 165 – 66) ชาวสยามอธิบายเรื่องเดียวกันนี้แก่ชาว ยุโรป ถึงความกลัวว่า ถ้าหากสร้างป้อม ก็จะเสียป้อมไป และไม่สามารถตีกลับคืนมาได้ (La Loubère 1691: 91) ในความเป็นจริงแล้วการหนีไปชั่วคราวนับว่าตลาดที่เดียวเมื่อคำนึงถึงสภาพ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้จะไม่สู้ดีนักเมื่อประชากรเมืองเพิ่มขึ้นและส่งความตามรูปแบบ ยุโรปเริ่มเปลี่ยนกดิกา

แม้เมื่อเมืองใหญ่ๆ อยู่ในมือต้องตีและยึดครองก็ไม่มีการยืนหยัดป้องกันและสู้อย่างเต็มที่ นอกจากในกรณีผิดธรรมชาติที่กองทัพซึ่งล้อมอยู่ตัดทางด้วยหนีทั้งหมด มีผู้บุกนายพลคูน (Coen) ชาวยอตันดา (1615: 119) ว่า “คนประเร้น แห่งบันเต็น ไม่กลัวชาบูรตุเกส ชาบสเปน ชาว

ยอดันดา หรือชาวอังกฤษ กล่าวแต่ [กษัตริย์แห่ง] มาตรา้ม เขากล่าวว่าไม่มีผู้ใดหนีจากพระองค์ได้แต่กับพวคุณอื่นๆนั้น ภูเขาทั้งหลายก็เพียงพอดำรงรับเราแล้ว พวคนนั้นติดตามไปถึงเราไม่ได้ด้วยเรื่อ” ท่าเรือบนแม่น้ำของสุมาตราด้านตะวันออก 摹ลาย หรือบอร์เนียว มักจะเลื่อนไกลจากทะเลไปเรื่อยๆ อันเป็นปฏิกริยาต่อการโจมตีทางทะเล เมื่อชาวอังกฤษคนหนึ่งไปชื่อพริกไทยที่อินทร์ คีรี ในสุมาตรา ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรือง พวคุณใช้เวลาสองวันหารือว่าเมืองอยู่ตรงไหนโดยเปล่าประโยชน์ แล้วก็ได้รู้ว่าประชากรทั้งเมืองได้ย้ายไกลขึ้นไปตามแม่น้ำจะยะเดินทางสามวัน อันเป็นปฏิบัติการตอบโต้การรุกรานของอาเจห์เมื่อหกปีก่อนหน้านี้ (Ivye 1634) การพ่ายแพ้ของเชียตตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง เมื่อปีรุเกสย์ดมະละกา เมืองท่าใหญ่ ใน ค.ศ. 1511 ในความเห็นของทหารมลายุที่ป้องกันเมืองในตอนแรกก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน “กษัตริย์แห่งมະละกา . . . ล่าถอยไปจากเมืองจะยะเดินทางหนึ่งวัน พาพ่อค้ามลายุ นายทหาร และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปด้วยบ้าง . . . ด้วยความเชื่อว่า อัลฟองโซ ดัลโบเกอร์เก (Alfonso Dalboquerque) เพียงต้องการปล้นเมืองแล้วก็จะทิ้งไป และแล่นเรือกลับพร้อมด้วยข้าวของที่ยึดได้” (Albuquerque 1557: 129)

จุดมุ่งหมายในการทำสงครามก็คือเพิ่มกำลังคนที่มีอยู่ ไม่ใช่เสียไปโดยการตั้งมั่นรอบกันให้เสียเลือดเสียเนื้อ ดังนั้นความสนใจในอันดับแรกก็คือเคลื่อนกองทัพอันยิ่งใหญ่ๆขับผู้คน จูจูม เมื่อข้าศึกไม่ระวังตัว และแสดงให้เห็นความสำเร็จในระยะต้นๆว่าพลังอำนาจจันศักดิ์สิทธิ์ที่กำหนดเรื่องเช่นนี้อยู่ข้างตน “ในทุกประเทศใต้ลม ชาวยิวชานาและกองทัพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และถ้ากองทัพได้รับความเสียหาย ประเทศชาติเองก็จะประสบความหายหนะ ดังนั้นเมื่อผู้คนในภูมิภาคนี้ทำสงคราม จะมีความระมัดระวังอย่างที่สุด และการต่อสู้จะกำจัดของอยู่ในเรื่องของเลือกกลและ การหลอกลวง ไม่ได้มุ่งมาดที่จะเอาชีวิตกันและกันหรือมีผู้คนจำนวนมาก เพราะถ้าแม่ทัพพิชิตศึกอย่างแท้จริงก็อาจกล่าวได้ว่าท่านหลังเลือดตัวเอง” (Ibrahim 1688: 90)

การระดมทัพกระทำโดยกำหนดให้ชุนนางและบุคคลสำคัญในอาณาจักรนำคนในปักร่องของตนเข้ามาร่วม พร้อมทั้งออกค่าใช้จ่ายด้วย ผู้บังคับบัญชาทหารเหล่านี้ไม่เต็มใจอย่างยิ่งที่จะเสียสูญเสียกำลังคนในสนามรบ เพราะคนพวคนี้เป็นกุญแจสู่ตำแหน่งของตน เมื่อนายพลเรือชาวออลันดาปรารภกับพันธมิตรชาวมลายุ สุลต่านแห่งยะโยร์ เรื่องผู้บังคับบัญชาไม่เต็มใจที่จะส่งทหารไปรบ สุลต่านตอบว่า “เขามาไม่เหมือนท่านนายพล ท่านให้ค่าใช้จ่ายและค่าจ้างผู้คนของท่าน ดังนั้นพวคุณจะต้องทำตามที่ท่านสั่ง แต่ที่นี่ชุนนางแต่ละคนจะต้องนำคนของตัวเองมาจำนวนหนึ่งและทุกคนกล่าวว่าจะต้องเสียทาสซึ่งเป็นทรัพย์สินอย่างเดียวของตนไป” (Matelief 1608: 17) ศักดิ์อตต์ (1606: 142) ได้ออกความเห็นเช่นเดียวกันนี้เกี่ยวกับบันเต็น ชาวยูโรป ตุรกี และเปอร์เซีย ผู้คุ้นเคยกับอัตราการเสียชีวิตและบาดเจ็บที่สูงกว่ามากในสงครามในตะวันตกจะเปลกใจอยู่เสมอที่

นักรบในภูมิภาคนี้ไม่เต็มใจที่จะเร่งรุกต่อไปในการรบหลังจากที่ทหารกลุ่มแรกบาดเจ็บล้มตาย (Artieda 1573: 197; La Loubère 1691: 90) แอ็บเบ เดอ ชาร์ (1687: 241) รู้สึกว่าสยาม พม่า และลาว ทำสังคม “เหมือนเทวดา” ยิ่งปีนี้ขึ้นไปบนฟ้าหิรุลงดินเพื่อให้ชาติเกิดจากลัวมากกว่า จะทำให้เกิดอันตราย ผู้คนจำนวนมากเสียชีวิตจากภาวะอดอยาก โรคภัย และบ้านแตกสาเหตุ ขาดอันเป็นผลจากสังคม แต่จำนวนน้อยเสียชีวิตในสนามรบ การทำสังคมแบบเที่ยมโหดกว่า อันเป็นธรรมชาติของชาติวนตุก ทำให้ปราศจากข้อสงสัยว่าเหตุใดชาวญี่ปุ่นจำนวนน้อยจึง สามารถชนะกองทัพເອເຊີຍตะวันออกเฉียงใต้ที่มีกำลังมากกว่าในการรบที่สำคัญยิ่งหลายครั้ง

ชาวເອເຊີຍตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะชาวอินโดนีเซียจากอาเจห์ถึงโมลุก์ ก็ขึ้นชื่อมาในเรื่องความกล้าหาญเชิงพาตัว แม้จะไม่มีชื่อต้านระเบียบวินัยของทหาร การที่ตัวเอกของละคร วายังไม่ให้ความสำคัญกับความดูเหมือนจะเป็นแบบฉบับสำหรับชาวชวา ไม่เพียงแต่ในการรบ เท่านั้น แต่ในการประลองยุทธแบบเลือดตกยางออกดังที่หม่าลวน และคนอินโดนีเซียได้บรรยายไว้ การ ประลองยุทธเหล่านี้เป็นส่วนประกอบของการตระเตรียมด้านพิธีกรรมและร่างกายอย่างพิถีพิถัน มุ่ง หมายจะผลิตนักรบผู้เป็นเลิศที่สามารถพลิกสถานการณ์สังคมโดยการแสดงฝีมือในการสู้รบและ ความแข็งแกร่งของจิตวิญญาณ เพราะเชื่อว่าสังคมคือการตัดสินโดยวิธีพิสูจน์ ที่พลังจักรวาล กำหนดไว้แล้วว่า ฝ่ายใดจะมีชัย การสู้รบเสียประมุขหรือนักกรบผู้กล้ามั่นคงจะทำให้การรบจบลงอย่าง กระทันหัน (Sejarah Melayu 1612: 97; Wales 1952: 103) ในหนังสือ ชิกายัต บันดา (432 – 37) เล่าไว้ว่าการเปลี่ยนบันจามีเชินให้บันจัติศาสตร์สากลก้าวหน้าอย่างได้ผล เมื่อคู่ปรบปักษ์ ที่อ้างสิทธิในราชบัลลังก์ ตัดสินกันด้วยการต่อสู้ตัวต่อตัวเพื่อหลักเลี่ยงสังคมกลางเมือง กษัตริย์ สยามที่มีชื่อเสียงสองพระองค์ พ่อขุนรามคำแหง และพระนเรศวรอยู่ในความทรงจำเป็นพิเศษ เพราะได้ชัยชนะอย่างดงามในการรบที่บันจารา ที่ตั้งฝ่ายต่างเคลื่อน ทหารบันพันแต่เป็นที่ประจักษ์ว่าไม่มีผู้ใดเสียชีวิต และอีกครั้งหนึ่งในการสู้รบกันของกองทัพใน มินดาเนาระหว่างสุลต่านและ “อัลเฟอร์ (Alfurs)” แห่งขุนเข้า ในโมลุก์ กการประทับกันอย่าง ต่อเนื่องทำให้ดูเหมือนว่า “พวกเข้าทำสังคมกันอยู่ตลอดเวลา สนุกสนานกับการรบ มีชีวิต และ หาเลี้ยงตัวเองกับสังคม” (Galvão 1544: 169) บันแผ่นดินใหญ่ ลงความตกลงตามธรรมชาติจะมี ขนาดใหญ่ขึ้น มีการระดมพลเป็นเรือนพัน แต่อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์ไทยคนหนึ่งคำนวณ

เมื่อคู่ต่อสู้มีฝีมือทัดเทียมกัน การสังคมมักจะกล้ายเป็นการประทับกันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างกองทัพและยุทธวิธีที่มีการต่อสู้ตัวต่อตัวเป็นช่วงๆ ทั้งสองฝ่ายอาจสร้างที่มั่นชั่วคราว ห่าง กันในระยะห่างไกลกันได้ จะท้าทายและต่อสู้กันประปราย ยืดเวลาออกไปนานนาน “มีการอื้ อวดความเก่งกล้ากันมากมาย แต่ไม่ค่อยต่อสู้กันอย่างจริงจัง” (Anderson 1826: 275) แอมปีเยร์ (1697: 231) ได้เห็นสังคมแบบนี้สองครั้ง—สังคมกลางเมืองในอาเจห์ ที่ตั้งฝ่ายต่างเคลื่อน ทหารบันพันแต่เป็นที่ประจักษ์ว่าไม่มีผู้ใดเสียชีวิต และอีกครั้งหนึ่งในการสู้รบกันของกองทัพใน มินดาเนาระหว่างสุลต่านและ “อัลเฟอร์ (Alfurs)” แห่งขุนเข้า ในโมลุก์ กการประทับกันอย่าง ต่อเนื่องทำให้ดูเหมือนว่า “พวกเข้าทำสังคมกันอยู่ตลอดเวลา สนุกสนานกับการรบ มีชีวิต และ หาเลี้ยงตัวเองกับสังคม” (Galvão 1544: 169) บันแผ่นดินใหญ่ ลงความตกลงตามธรรมชาติจะมี ขนาดใหญ่ขึ้น มีการระดมพลเป็นเรือนพัน แต่อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์ไทยคนหนึ่งคำนวณ

ว่าอยุธยาได้ทำสังคมที่มีหลักสุนวกิจอย่างน้อย 70 ครั้ง ในช่วง 417 ปี ที่มีกษัตริย์ปกครอง (อ้าง Battye 1974: 1)

ในโลกมลายู องค์ประกอบหลักของการโภจตีคือ อะมอก หรือความบ้าคลั่ง คำนี้ใช้บ่อยที่สุดในพงศาวดารมลายูเป็นกริยา เมืองอะมอก ซึ่งอาจมีความหมายแค่โภจตี แต่ที่พิเศษก็คือใช้กริขหรือดาบในการจู่โจมอย่างดุเดือดมุ่งที่จะเอาชีวิตหรือตีข้าศึกจำนวนหนึ่งให้กระเจิง แม้ว่าจะต้องสูญเสียชีวิตในปฏิบัติการนักก็ตาม ถ้าหากการจู่โจมเข่นบ่อบรรลุผลทำให้หัวหน้าฝ่ายตรงข้ามบาดเจ็บ แค่นั้นก็อาจเพียงพอที่จะเรียกชื่อการรบ การจู่โจมแบบอะมอกของชาวน้ำขื่นซึ่งเป็นพิเศษตามที่ โตเม ปีเรส (1515: 266, cf. 176) ได้กล่าวไว้ “พวกละมอกเป็นอัศวิน ชาญผู้ตัดสินใจจะพลีชีพ แล้วดำเนินการตามที่ตัดสินใจและตาย” แม้แต่ในกราวงกำลังอย่างมีระบบของกองทัพบากลี (ดูรูปที่ 18) การโภจตีมักเริ่มด้วยผู้ชำนาญการอะมอก แต่งชุดขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการพลีชีพ (EN II: 317) มักใช้ผู้ที่รือกัญชาทำให้นักรบเหล่านั้นท้าทายยมบาล (Pires 1515: 176; Fryke 1692: 48; Raffles 1817 I: 298) แต่นี่อาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีกรรมอันมีด้วยความและเตรียมจิตให้อยู่ในภวังค์คล้ายเข้ามานเพื่อเข้าสู่สภาพที่ถือว่าอยู่ยังคงกระพัน

เชราจะห์ เมลาญ (1612: 71) อธิบายชัยชนะของมลายูต่อสยามครั้งหนึ่งในศตวรรษที่ 15 ว่าเป็นเพราะการสาธิ์พลังของมลายู เรื่องความอยู่ยงคงกระพัน ณ ราชสำนักไทย ซึ่งมหดความกล้าที่จะต่อสู้ไปอย่างฉบับพลัน เรื่องนี้อาจไม่เป็นจริง แต่เราก็รู้ว่าความมลายู โดยเฉพาะพวกมะกัสชาร์ มีชื่อในเรื่องทำนองนี้ที่สยามในศตวรรษที่ 17 ทุตเปอร์เชียคนหนึ่งรายงานว่า “โดยทั่วไปแล้ว ศาสตร์แห่งเวทมนตร์ คาถา และการสาปแช่งปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในสยาม แต่ไม่มีความสามารถเกินพวกลักษณะของมลายู ผู้ลงเวทมนตร์พิเศษในกรีซ” (Ibrahim 1688: 136)

การที่คุณมีดแลงลูกปืนทำอันตรายไม่ได้ ยังคงถือเป็นเครื่องหมายของนกรบผู้ยิ่งใหญ่ ใน การต่อสู้เพื่อสิ่งความ公正在เมืองอาเจาะครั้งใหญ่ต้นศตวรรษที่ 18 เชื่อกันว่าทั้งสองฝ่ายมี ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นี้ที่ได้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการพัน (kebal) โดยการท่องมนต์ศักดิ์สิทธิ์หรือพกพา เครื่องรางที่ทรงพลังทำด้วยโลหะติดตัวไปด้วย “ปัง เปู่เรือuba (Pang Peureuba) ผู้คงกระพัน

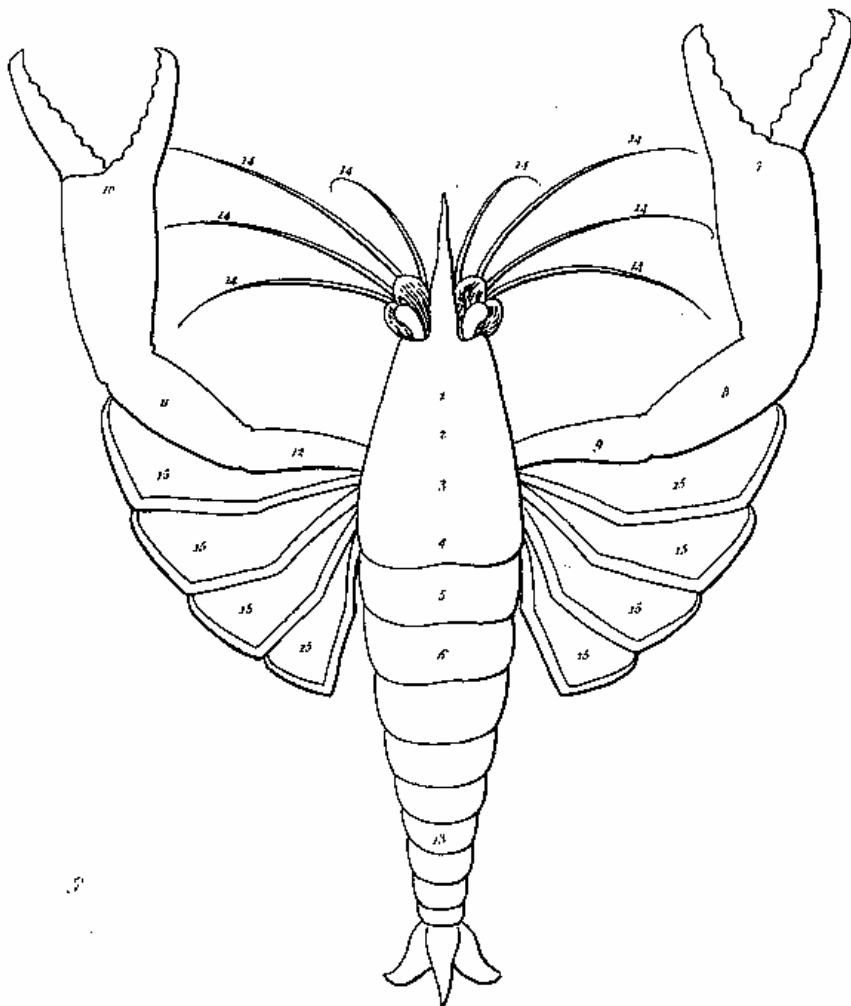
ชาตรีถูกยิง ผิวหนังของเขาลื่นเหมือนน้ำมัน เรายังได้เห็นกระสุนลื่นไอลไป” (Hikayat Pocut Muhamat: 229, cf. 249; Siegel 1979: 113, 137 – 38, 149; Wales 1952: 95, 133 – 34) พวก โปรตุเกสผู้ได้เผชิญหน้ากับนักรบแบบนี้ตามทางไปมายังกาล ใน ค.ศ. 1511 รู้สึกว่าอยู่ในภาวะจิตที่ ไม่แตกต่างจากโลกแห่งจิตวิญญาณของมลายู เมื่อมาเจ่าว่านานายทหารมลายูผู้นี้ไม่มีเลือดไหลจาก ปอดและที่ถูกยิงจนกระซิบหัวใจพวกราได้ปลดเครื่องร่างของชัลังที่ทำด้วยกระดูกจากแขนของเข้า “เมื่อ เขายิงน้ำอุ่นออกไป เลือดก็ไหลออกจนหมดตัว แล้วเขาก็เสียชีวิต” (Albuquerque 1557: 61)

ความเชื่อในความคงกระพันชาติวิชองแต่ละบุคคล เช่นนี้ ซึ่งยังคงมีอยู่จนปัจจุบัน ไม่ควรทำให้คิดไปว่าความเชี่ยวชาญเชิงวิทยาศาสตร์ของการสังคมจะถูกละเลยและหันมาสนใจแต่ทางไสยาศาสตร์ ไม่มีผู้เดลจะเงินไม่เตรียมหาอาชญาที่ดีที่สุดให้ตนเอง รวมทั้งอาชญาของจีน ตุรกี และญี่ปุ่น เมื่อได้พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ

อาชญาที่สำคัญที่สุดในการรับไม้เชี่ยวตัววันออกเฉียงได้คือ ดาบ กริช และหอก จะอยู่ในมือของทุกคน ไม่มีชาวขาว มลายู หรือ มะกัสชาร์ คนใดที่แต่งตัวครบเครื่องแล้วจะไม่เห็นบกริช ด้วย (รูปที่ 19) แทนที่จะจ้างกองทหารอาชีพ กษัตริย์ส่วนใหญ่จะอาศัยความสามารถของข้าราชการ สำนักในการระดมบริหารของตนมาสรุปเมื่อถึงเวลาที่ต้องการ ดังนั้นพื้นฐานของพลังอำนาจที่เป็นรูปธรรมของกษัตริย์นั้นบอบบางมาก มีแต่ความระแวงระวัง บำรุง โชค และ pragati แล้วจะรวมความโดดเด่น ที่ทำให้กษัตริย์ผู้อยู่ในใหญ่สามารถควบคุมบรดดุลงานໄได้ได้ ซึ่งก็หมายถึงบริหารจำนวนมากของคนเหล่านั้นด้วย ความสำเร็จในสิ่งความได้สร้างพลังให้แก่กษัตริย์ เพราะว่าเชลยและทรัพย์สมบัติที่ได้มามาจะค้าจุนอำนาจของพระองค์เข่นเดียว กับชัยชนะที่ได้มีมา ด้วยเหตุผลที่คล้ายกัน ความเหลี่ยงหลีกในสิ่งความสามารถทำให้รัฐใหญ่ฯ สามารถทำได้ ไปอย่างรวดเร็วเป็นพิเศษ

เมื่อมาถึงศตวรรษที่ 16 ความก้าวหน้าทางวิทยาการของผู้ปกครองประเทศดูเหมือนจะไม่ได้มากไปกว่าประชาชนเท่าใดนัก กษัตริย์ควบคุมช้าง (ในแต่ละวันในวันนั้น) แต่ช้างมีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าผลที่ได้ทางการทหารในการรอบศัตรูที่มุ่งมั่น อาชุธที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของพระองค์ก็คือเรือรบชั้นผู้ครองประเทศจะเก็บไว้ใกล้ๆ วังในความควบคุมของพระองค์เอง แม้ว่าจะเจาะจงให้ชุมชนบางคนและหมู่บ้านบางแห่งทำหน้าที่พิเศษในเรือแต่ละลำ

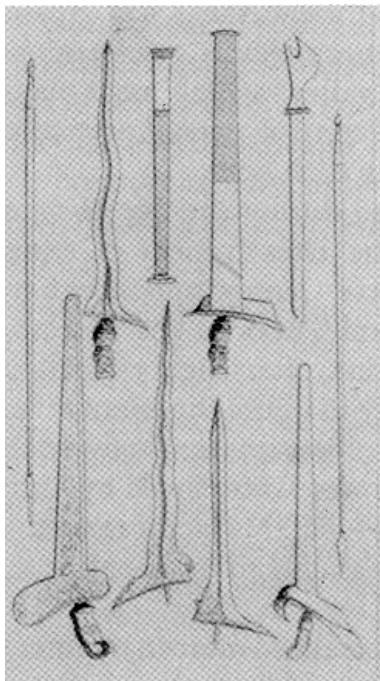
ในยุคการค้าได้มีการนำข้อมูลเข้ามาอีกสองสิ่งที่มีผลอย่างล้ำลึกกับประสิทธิผลของรัฐทั้งต่อ
ชนต่างชาติและประชากรของตน ดูเหมือนว่าชาวจีน ชาวคุชราตและตูรกี นำปืนใหญ่เข้ามาใน
ศตวรรษที่ 15 ในรูปของปืนสับกข่านดเล็กทำด้วยสำริด ส่วนใหญ่แล้วจะตกแต่งด้วยลวดลาย
เป็นงานฝีมือที่งดงามมาก แต่ (เหมือนช้าง) ไม่อาจทำร้ายข้าศึกได้นอกจากจะชั่งขวัญศัตรูโดยทำ
ให้คิดว่าเป็นพลังเหนือธรรมชาติ เมื่อชาวญี่ปุ่นนำปืนใหญ่ที่ปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้นและปืนยารเข้ามา

รูปที่ 18 แนวคิดของชาวเรื่องการจัดขบวนรบของ มาตารัม ในศตวรรษที่ 17 หนวด (14) แทนกองทัพรพิเศษ ของผู้บัญชาการ (senapati) อาจเทียบได้กับนักกรบอะมอก กษัตริย์ (4) อัญมณีตัวกุ้ง ข้างหน้าเป็นօรสและ เครื่อญาติ (3) ผู้บัญชาการ (2) และมนตรี (1) ตัวเลขขึ้นนำหมายถึงทหารของขุนนางและข้าราชการต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก และต่อมาก็ผลิตในເອເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໃດ ปຈຈຍນີ້ມັກກ່ອໃຫ້ມີກษัตรິຍົກລຸ່ມເລັກງາກລຸ່ມ หนົນທີ່ທວງຄຳນາຈ ສາມາດຜູກຂາດວິທຍາກາຣໃໝ່ນີ້ໃນອານາຈັກຈາກຂອງຕຸນ

ปຈຈຍທີ່ສອງຄືການເຕີບໂຕຂອງກອງທຫາຮັບຈຳຈັງທີ່ເຊີຍຫາມູນເພາະທາງ ມັກຈະເປັນຫາວ ຕ່າງປະເທດທີ່ຝຶກມາໂດຍເພາະໃນກາຣໃໝ່ອາວຸນປິນ ວຸດຕ່າງໆໃນເອເຊີຍຕະວັນອອກເຊີຍໃດຕາດຫວັງໃຫ້ ທຸກຄົນເຂົ້າວ່ວນໃນກາຣວັບ ຮົມທັງເວືອຕ່າງໆຫາຕີທີ່ມາຈອດທີ່ທ່າຊ້ວ່າຄຣາງ ບ່ອຍຄວັງທີ່ເວືອຈາກຄູ່ວາຕ ມລາຍູ ແລະ ຈືນມີບທຶນທສຳຄັນໃນກາຣຕັດສິນພັດກາຣໂຈມທີ່ທ່າເວືອທາງທະເລ ແຕ່ບວິຊ້ກາຣຄ້າຂອງຍຸໂຮປ ເຮີກວັງຮາຄາທີ່ສູງກວ່າສໍາຮັບກາຣຂ່າຍເໜືອເຊັ່ນນັ້ນ ຜູ້ຮ່ວມປະເທດທີ່ປະສົບຄວາມສຳເວົ້ຈສູງສຸດແທ່ງ

บุคได้เรียนรู้ว่าวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้ความเป็นมืออาชีพของทหารยูโรป (และญี่ปุ่น) ที่อยู่ในหมู่พากษา
ก็คือ

รูปที่ 19 กริซและหอกของชาว

จ้างนักแสดงโซคและผู้แปรพักร์มาเป็นทหารรับจ้างเต็มเวลา คนพากนี่คุกิศตันให้กับการฆ่าฟัน
มากกว่ากองทัพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคก่อนๆ

ผลกระทบของปัจจัยใหม่ๆเหล่านี้ในตอนแรกคงจะกล่าวกันเกินจริง เพราะความสำคัญที่
ให้กับความองอาจกล้าหาญเฉพาะตัวและลงบกเหตุจากสิ่งมหัศจรรย์หนึ่งอธรรมชาติในการ
สงเคราะห์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความได้เปรียบของสิ่งแปลกใหม่เลื่อนหายไปอย่างรวดเร็ว
มากเมื่อสิ่งเหล่านั้นได้เป็นที่รู้จักและเคยชินแล้ว กัลวาโอล (1544: 171) ยกประเด็นนี้ให้เห็นได้เป็น
อย่างดีเกี่ยวกับมาลูกุ

เมื่อก่อนนี้ หากเห็นผู้ชายใส่หมวกเหล็ก พากษาจะพูดว่า “นั่นหัวเหล็กมาแล้ว” และทุกคนก็จะวิงหนีไป ทีกทัก
เอว่าพากษาไม่มีใครเช่นนี้ได้ และไม่มีอยู่ในอาณาดินของมกุฎย์ แต่ตอนนี้พากษารู้ว่า ใต้หมวกนั้นมีหัวที่ตัดขาด
ได้ และร่างกายก็มิได้เป็นออมตะ และเมื่อเห็นเราอยิงปืนยawa พากษาคิดว่าปักเราพ่นไฟมกุฎย์ และเมื่อได้ยินการ
ระดมยิงปืนและเอยถึงพากไปรตุเกส หญิงท้องก็จะแท้งเพราะปืนให้ไม่เป็นที่รู้จักกันและคนพากนี้ก็ไม่เคยได้
ระเคระระคายเลย แต่พากษาทำสิ่งที่เราไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจเราอย่างปฏิหาริย์
หมดในมือเดียวแล้วถ้าพะผู้เป็นเจ้าไม่ได้ช่วยเราอย่างปฏิหาริย์

การที่จะได้อาภูมิใหม่ๆด้วยการซื้อและต่อมา ก็ด้วยการผลิตเองไม่ใช่เรื่องยาก ที่ซับซ้อน กว่าก็คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองที่ยุทธวิธีแบบใหม่ (และการค้าและการผลิต)ได้เริ่มขึ้น ซึ่งได้เปลี่ยนโฉมเชิงตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดรัฐที่มีอำนาจอย่างไม่เคยมีมาก่อน กระบวนการเดียวกันนี้ได้เปลี่ยนแปลงยุโรปอย่างรวดเร็ว ยิ่งกว่าเสียอีก และในที่สุดก็มีผลที่จะชี้ชะตากรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และส่วนอื่นๆของโลก

การระดมแรงงาน: ความเป็นท่าส และพันธกิจ

ที่จะจิม (อาเจห์) ทุกคนอยากร้ายตัวเอง ชั้นผู้ใหญ่บางคน มีท่าสไม่ต่ำกว่าหนึ่งพันคน พ่อค้าที่สำคัญทุกคนผู้มีท่าสเป็นจำนวนมาก . . .

นี่คือมูลเหตุที่แท้จริงและมีเหตุผลที่กฎหมายการเป็นท่าสในบางประเทศไม่รุนแรง และก็สมควรที่จะเป็นเช่นนั้น ด้วยมีพื้นฐานจากการที่ชายคนหนึ่งเลือกเจ้านายได้โดยอิสระ เพื่อประโยชน์ของตนเอง จากการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสองฝ่าย

(Montesquieu 1748: 239)

ความสำคัญของการผูกมัดในแนวตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาจากการปัจจัยที่สำคัญยิ่ง สามประการ ประการแรกการควบคุมกำลังคนถือว่าเป็นด้านสำคัญที่ปั่นบุกอำนาจและสถานภาพ เพราะแรงงานไม่ใช่ที่ดินที่ถือกันว่าเป็นทรัพยากรที่หายาก ศก็อตต์ (1606: 142) เขียนเกี่ยวกับอภิชานของบันเต้นว่า “ความร่ำรวยทั้งหมดของพากษาอยู่ที่ท่าส ดังนั้นถ้าหากท่าสถูกฆ่าพากษาจะหมดตัว” ประการที่สอง การซื้อขายทำสมัคจะต่อรองกันในรูปของเงินตรา การค้าทางทะเลได้เจาะเข้ามายังภูมิภาคนี้หลายศตวรรษแล้ว จนชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คุ้นเคยกับการคิดว่าแม้แต่ตัวเองก็เป็นทรัพย์สินที่มีค่าเป็นตัวเงิน ประการที่สาม ความมั่นคงทางด้านกฎหมายและการเงินที่ได้จากการรัฐบาลที่มีอำนาจในระดับต่ำ ดังนั้นทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้พึ่งพาต่างก็ต้องการความคุ้มครองและการสนับสนุนกันและกัน ชาวจีนคนหนึ่งรายงานว่าประชาชนในมหลากา “พูดว่ามีท่าสดีกว่าเมืองที่ดิน เพราะท่าสให้ความคุ้มครองแก่เจ้านายของตน” (Hwang Chung 1573: 128) สภาพการณ์ทั้งสามอย่างนี้ทำให้เกิดระบบพันธะผูกพันที่ส่วนใหญ่เกิดจากหนี้ ที่ซึ่งความจงรักภักดีต่อเจ้านายจะเห็นຍแหน່ນและลึกซึ้ง แต่กระนั้นก็โอนได้และแม้แต่ขายก็ได้ ในระยะแรกๆที่พ่อค้าชาวยุโรปพยายามจ้างแรงงานในท่าเรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พากษาเรือสืบก้าวค่าจ้างสูงผิดปกติ ตารางที่สามแสดงราคาที่พ่อค้ารายงานว่าได้จ่ายสำหรับแรง

ตารางที่ 3 ค่าจ้างแรงงานคิดเป็นข้าว

สถานที่ ค.ศ.	แหล่งที่มา	ค่าจ้างรายวัน	ค่าจ้างเที่ยบเท่าข้าวคิด เป็น กันตั้ง ^๗	ค่าจ้างเป็นผลคูณของ ความต้องการข้าวต่อวัน
เมืองตระมะ 1512	Bouchon 1979: 142–43	1.0 วิส (คนต่อหัวมัน)	130.0	650.0
มะละกา 1519	Manguin 1983: 212 – 13	0.05 วิส (คนงาน) จ่ายเป็นข้าว (ซ่างฝีเมือง)	6.5 4.0	32.5 20.0
บันเต็น 1596	Lodewycksz 1598: 129	1000 แครช (ทาส)	0.54 3.0	2.7 15.0
มะนิลา 1590	Salazar 1590: 229	1 เรียล (จีน)	12.0	60.0
จัมปี 1615	EICMerchants 1615: 201	12 เพนนี + อาหาร(จีน)	3.4	17.0
อาเจาะห์ 1642	Willemesz 1642: 508–20	1.5 มัล (ซ่างไม้จีน) 075 มัล (คนงานทาส) 1 มัล (ซ่างมุงจากชา อาเจาะห์)	4.5 2.2 3.0	22.5 11.0 15.0
อยุธยา 1655	Smith 1974: 316	1 เพี้อง (คนงานไทย)	8.0	40.0

งานหนึ่งวันในหลายเมือง คิดในราคากลางของข้าวที่ใช้ในหนึ่งวันที่เมืองเดียวกัน ตัวเลขเพียงตัวเดียวที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นค่าจ้างพอเลี้ยงชีพประภาก็ที่ต่ำสุดปรากฏอยู่ในรายการแรงงานโปรดักส์ของแมนกิวินในมะละกา ระบุสเปียงอาหารสำหรับทาสของโปรดักส์ของ คุณงานอื่นๆทั้งหมดได้รับมากกว่าค่าจ้างพอเลี้ยงชีพสิบเท่าเป็นอย่างน้อยและมากกว่ามาก

คำอธิบายของอัตราเหล่านี้ก็คือไม่มีแรงงานรับจ้างที่เป็นอิสระ นอกจากเป็นครัวครัวก็จะมีชาวจีน (“คนงานที่ทำงานหนักและหัวเงินมาก”—Salazar 1590: 229) หรือชาวต่างชาติอื่นๆที่อยู่ที่เมืองท่าข้าวครัว ส่วนแรงงานพื้นเมืองจะต้องขอเช่ามาจากเจ้าของ “ธรรมเนียมของเขาก็เช่าทาส จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งแก่ทาส ซึ่งทาสก็จะมอบให้เจ้านาย แล้วเขาก็จะใช้ทาสในวันนั้น ให้

^๗ ข้าวหนึ่งกันตั้ง (1.75 ลิตร) หนักประมาณ 3.1 กิโลกรัม หรือห้าเท่าของปริมาณที่คุณงานผู้ให้ญี่บุริโภคต่อวัน

ทำงานไม่ว่าจะเป็นงานอะไรตามที่ต้องการ” (Ibrahim 1688: 177 – 78; cf. Dampier 1699: 94; Terwiel 1983: 124 – 25) อุนดัง-อุนดัง เมลากา (88 – 93, 162 – 23 ?) มีข้อกำหนดด้วยข้อสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อคน “จ้าง” หรือ “ขอรื้ม” ท้าส แต่ไม่มีข้อกำหนดใดๆสำหรับสัญญาค่าจ้างแม้แต่ข้อเสนอค่าจ้างสูงๆก็ไม่ดึงดูด “อิสรชน” มาทำงานเพราะงานที่ใช้กำลังจะเกี่ยวพันกับการเป็นท้าส “คุณจะไม่เห็นชายมลายพื้นเมือง ไม่ว่าจะยากจนแค่ไหน แบกของของเขางเองหรือของคนอื่น ไม่ว่าเข้าซื้อมาด้วยเงินจำนวนมากแค่ไหน งานของพวกเข้าทั้งหมดท้าสจะเป็นผู้ทำ” (Barros 1563 II, ii: 24; cf. Dampier 1699: 94; Scott 1606: 170 – 71)

ประมวลกฎหมายอาชียตະวันออกเฉียงใต้ยอมรับว่ามีหลายทางที่คนคนหนึ่งจะเข้าสู่สภาพการเป็นท้าส ซึ่งอาจจัดเป็นระบบได้ดังนี้

1. สืบต่อการเป็นท้าสจากพ่อแม่
2. ขายให้เป็นท้าสโดยพ่อแม่ สามี หรือ ตัวเอง
3. ถูกจับในสังคม
4. การลงโทษโดยศาล (หรือไม่สามารถจ่ายค่าปรับ)
5. ไม่สามารถชำระหนี้สิน

หนี้สินเป็นสาเหตุของการตอกเป็นท้าสที่ครอบคลุมที่สุด ไม่ว่าจะเกิดโดยการค้าขาย ความไม่สามารถเสียค่าสินสดในการแต่งงาน การเพาะปลูกไม่ได้ผล หรือภัยพิบัติอื่นๆ หรือการพนัน การเป็นท้าสอาจมองได้ว่าเป็นแนวคิดที่แฝงอยู่ในการผูกพันแบบอื่นๆ ถ้าหากเป็นที่เข้าใจว่าเชลยศึกเป็นหนี้ซึ่วิต แลกกับการตายในสนา�รอบ แม้แต่ในสมัยใหม่ก็ยังมีการโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างหนี้สินและภาระผูกพันทางแรงงานในอาชียตະวันออกเฉียงใต้ และความโน้มเอียงของฝ่ายผู้จ้างที่จะจ่ายเงินล่วงหน้าแทนที่จะจ่ายค่าจ้างให้เพียงพอที่จะได้แรงงานมา ในระบบเศรษฐกิจก่อตนสมัยอาณานิคมภาระผูกพันต่อหนี้สินมีผลทางกฎหมายและใช้บังคับอย่างเคร่งครัด “พวกเข้าไม่เคยปฏิเสธภาระหนี้สินของตน . . . ผู้ที่ไม่ยอมรับหนี้และถูกจับได้มีโทษถึงตาย” (Galvão 1544: 126)

คำบรรยายของมองเตสกิเยอ (ข้อความเริ่มต้นของตอนนี้) เรื่องการเป็นท้าสที่ยังความพ่อใจแก่ทั้งสองฝ่าย และผู้คนขายตัวเองด้วยความเต็มใจ อาศัยข้อมูลจากเดมปีเยร์ แต่ก็อาจมาจากการลูแบร์ (1691: 77) และผู้ลังเกตการณ์ชาวยุโรปอื่นๆหลายคนได้เหมือนกัน ข้อความนี้ควรจะชี้ให้เห็นว่าคำภาษาอังกฤษ “slavery (ความเป็นท้าส)” ไม่ควรใช้โดยไม่มีข้อแม้ คำในภาษาอาชียตະวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ที่นักเดินทางชาวยุโรปในช่วงต้นๆเปล่าว่า slave (ท้าส) ในสภาพแวดล้อมอื่นๆอาจใช้คำว่า ลูกหนี้ ผู้อาศัย หรือราชภูมิ การที่หนี้และภาระผูกพันของบ่าวไพร์

เป็นสิ่งที่สามารถขายได้ ทำให้ “slave” เป็นคำในภาษาอุรุพี่เกล้าคี耶ที่สุด แต่ความเป็นทาสไม่เคยได้พัฒนาจนเป็นนามธรรมตามกฎหมาย ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับความมีอิสรภาพในด้านต่างๆ ที่ว่าด้วยให้การรับรองเช่นที่กวีและโรม มีสังคมเชี่ยตัวนักอภิเษยงได้โดยเฉพาะในพื้นที่ดอนที่ดำเนินการในสิ่งที่ผิดกฎหมาย “ปิด” ของทาสมุ่งจะให้มีแรงงานทาสเป็นกองกลางในจำนวนคงที่ โดยเน้นพิธีกรรมและการอยู่ใต้บังคับบัญชาตามกฎหมาย (Reid 1983: 161 – 63) แต่สำหรับกลุ่มส่วนใหญ่ ขอบเขตของความเป็นทาสและรูปแบบอื่นๆ ของพันธนาการมีช่องถ่ายเทและไม่ชัดเจน ปัญหาสำคัญคือชายคนหนึ่งมีพันธะอยู่กับผู้ใดมิใช่ลักษณะที่แน่นอนของพันธนาการดังนั้นโดยทั่วไปแล้วมิใช่คำที่มีความหมายกว้างๆ “bondsman (ป่าไพร)” และ กีบคำ “slave (ทาส)” ไม่ใช่สำหรับผู้ที่ถูกขายมาใหม่ๆ ถูกจับเป็นเชลย และโคนไปเป็นสมบัติส่วนตัว หรือผู้ที่อยู่ในระบบปิด

กษัตริย์ที่เข้มแข็งจะหาทางเพิ่มพูนจำนวนราชภูมิอยู่ได้การควบคุมโดยตรงและจำกัดจำนวนป่าไพรส่วนตัวที่ได้ยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์ไปทำงานหลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสยามและพม่า ประเทศที่สถาบันกษัตริย์เข้มแข็งที่สุด ประชาชนทุกคนยกเว้นขุนนาง ทาสของขุนนาง พระภิกษุ และทาสวัด ต้องทำงานให้กษัตริย์เป็นเวลาเกือบครึ่งหนึ่งในแต่ละปี ดังนั้นการขายตัวเองแก่ขุนนางที่มั่งคั่งก็อาจได้ประโยชน์ไม่น้อย และการประมาณการกระทำเช่นนี้โดยกษัตริย์ที่ปกครองต่อเนื่องกันมา แสดงว่ามีคนจำนวนมากหน้าประไชยน์จากข้อยกเว้นนี้ ขอบเขตของทาสส่วนบุคคลเป็นดัชนีแสดงระดับขั้นกลางๆ ของพหุนิยมในประชากรของวัช (Lieberman 1984: 107 – 09, 163; Rabibhadana 1969: 110)

เมื่อไม่มีแรงงานรับจ้างอิสระ ป่าไพรเป็นแหล่งสำคัญที่สุดของการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตามธรรมชาติแล้วสังคมที่เข้มแข็งกว่าและร้ายกว่า อันได้แก่เมืองและพื้นที่ลุ่มที่ปลูกข้าว จะรับแรงงานทาสจากพวกราชทำไร่เลื่อนลอยที่ไม่สังกัดประเทศใด หรือพวกล่าสัตว์และหาของป่า บางครั้งชาวเขาที่ขายเหยื่อของภารกิจระหว่างผ่าน ที่บอยครั้งกวางคีอ พากนีถูกจับไปเป็นทาส ดูเหมือนว่าราชธานีของเขมรขณะที่รุ่งเรืองที่สุดจะได้แรงงานทั้งหมดด้วยวิธีนี้ “เรื่องทาส มีการซื้อคนป้ามาทำหน้าที่นี้ ผู้ที่มีทาสมากจะมีมากกว่าหนึ่งร้อยคน . . . คนยากจนเท่านั้นที่ไม่มีทาสเลย คนป้าคือพวกริมแม่น้ำที่ภูเขาที่ไม่ได้ใช่ประไชย พากนีเป็นผ้าพันธุ์ต่างหาก” (Chou Ta-kuan 1297: 19) ในทำนองเดียวกันประชากรมลายู สุมาตรา และบอร์เนีย จะค่อยๆ กลืนพวกราชชาวเขาที่เชื้อถือผู้สังเวยด้วยเฉพาะเด็กๆ (Endicott 1983: 216 – 24; Anderson 1826: 297 – 99; Keppel 1846: 338 – 39)

ที่เมืองวิมหะเล แรงงานท่าส่วนใหญ่ได้มาทางการค้าหรือชัยชนะในการรบ อาเจห์พา เชลยมาหาด้วยพันคนอันเป็นผลมาจากการชัยชนะของสุลต่านอิสกันดาร์ มุดาในมลายู เมื่อก่อนกับที่ กษัตริย์ไทยและพม่ากระทำทางบก มะละกาและปัตตานีมีแรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวชวา คนพวกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของบริวารที่ติดตามพ่อค้าชาวชวาผู้มีคุณค่า มา นอกจากนี้ท้าสก์มายังเมืองเหล่านี้หรือเมืองอื่นๆโดยเป็นหนึ่งในรายการสินค้าสำคัญฯ เนื่องจากการส่งออกทางสมัยจะเชื่อมโยงเกื้อจะ เสมอไปกับการแตกแยกภายในสังคมที่ไม่สังกัดรัฐ และรัฐขนาดจิวในอินโดนีเซียตะวันออก นิวกินี บاهเลี และนีอัส มักจะเป็นผู้ส่งออกทางสอยู่เสมอ ชูลาเวซีได้ส่งออกทางส่วนมากทั้งในศตวรรษที่ 16 และ 18 แต่ไม่ได้ส่งในช่วง (ค.ศ. 1600 – 68) ที่ทั้งคابสมุทรอยู่ใต้อิทธิพลของรัฐมัคสชาวร์ที่แข็งแกร่ง ระหว่าง ค.ศ. 1500 ชาวเป็นผู้ส่งออกทางสรายใหญ่ที่สุด อาจเป็นผลสืบมาจากการส่งค้า แบ่งแยกกันเนื่องมาจากการเปลี่ยนมาบ้านถือศาสนาอิสลาม ชาวจัดหาคนงานเมืองสำหรับเมืองต่างๆในมลายู ผ่านทาง ชุนดาเกลาปา และ บานลัม-บังกัน เมืองท่าที่ยังคงความเป็นอินดู การเปลี่ยนมาเป็นอิสลามิกชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆในลักษณะของการค้าทางน้ำ น้ำที่เปลี่ยนจากประมวลกฎหมายอิสลาม (*shari'a*) ห้ามการขายหรือจับชุมสุลตันด้วยกันไปเป็นทาง เมื่อศาสนาอิสลามเปลี่ยนชาวได้สำเร็จในศตวรรษที่ 16 เกาะนีก์เลิกส่งออกผู้คนของตนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมืองมุสลิมที่สำคัญได้ทางสนอกพร้อมเดนของอิสลาม อาเจห์ได้แรงงานท่าจากนีอัส คินเดียต้อนให้ และยะไช่ ส่วนบันเต็น และมัคสชาวร์ได้จากไมลุกกะ และหนู่เกะชุนดาน้อย ปัตตานีได้จากเขมร جامปา และบอร์เนีย รัฐเล็กๆที่ปักครองโดยสุลต่านบางรัฐ ที่สำคัญคือชูลูบุตัน และติดอร์ เริ่มดำเนินธุรกิจที่ทำกำไรมโดยสุ่มจับทางสินอินโดนีเซียตะวันออก หรือ พลิปปินส์ และขายเหยื่อมนุษย์แก่เมืองที่มีคุ้ง—หรือแก่ไร์พริกไทย ที่บอร์เนียได้ในศตวรรษที่ 17 (Reid 1983: 31 – 32, 170)

เรื่องที่ ใจ ต้ากวน กล่าวถึงท่าที่นี่ครอง ซึ่งมาจากการป่าว่าเป็นฝ่ายที่ถูกเหยียด หยาม ไม่ใช่คนที่ผู้ไม่เป็นท่าจะอยู่กินด้วย ขันที่จริงแล้วเป็นการกล่าวถึงสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และชั่วคราวในเมือง ท่าที่นำเข้ามาหรือถูกจับเป็นเชลยรุ่นแรกคงจะต้องอยู่ที่ขันต่ำสุดของบันได สังคม แต่ดูเหมือนว่าคนกลุ่มนี้จะค่อยๆ ผสมกลมกลืนเข้ากับประชากรที่หนีอกกว่าเมื่อพวกราช เข้ามาแทนที่ที่ต้นบันได การแต่งงานระหว่างคนต่างชั้นก็เป็นเรื่องค่อนข้างจะธรรมดា เพราะมีกฎหมายที่มากมายเกี่ยวกับสถานภาพของบุตรจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นท่าและผู้มิได้เป็นท่า แม้ว่าฝ่ายหลังจะเป็นหญิง (*Udang-udang Melaka*: 91 – 93; Morga 1609: 273; *Adatrechtbundels* XXXI: 183) ท่าบางคนอาจได้อิสรภาพเพื่อตอบแทนที่ได้รับให้ หรือเมื่อเจ้านายถึงแก่กรรม ประมวลกฎหมายมัคสชาวร์ได้เตรียมป้องกันการต่อแย่งที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับพินัยกรรมที่ทำขึ้นไกลัต้ายสัญญาจะปลดปล่อยจากการเป็นท่า (*Adatrechtbundels* XVII: 169)

– 70) แต่ที่จะเป็นไปได้มากกว่าก็คือ ความเป็นทักษะของผู้ที่ถูกจับหรือซื้อมา ใหม่จะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นภาระที่ต้องพึงพิงแบบหลวงๆ หลังจากที่ผ่านไปหลายรุ่นและกระบวนการผสมกลมกลืน ได้รับเข้าไปในวัฒนธรรมที่เหนือกว่า

แม้ว่าทวีศนะพื้นเมืองเรื่องพันธนาการไม่ได้รวมความขัดแย้งอย่างชัดเจนระหว่างคนสองประเภท คือผู้เป็นทักษะ และอิสระน สภาพการณ์ในยุคการค้าอาจสนับสนุนการขยายไปทางนั้น ลักษณะเด่นของยุคนี้ก็คือการขยายตัวของวัฒนธรรมเมือง คล้ายกับที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เช่นเดียวกับนอร์สของกรีก (Anderson 1978: 22) พ่อค้าจากภูมิหลังที่หลักแหลมต้องการภูมิคุ้มกันทางกฎหมายแก่ท้าทายของตนในฐานะทรัพย์สินในแนวทางที่ไม่จำเป็นสำหรับทักษะในระบบปิดซึ่งอาศัยสมมติฐานร่วมกันทางวัฒนธรรมหรือระบบเกษตรชาติป่าโดย การหลังไหลเข้ามาอย่างสมำเสมอของเชลยใหม่ๆ และการนำเข้าทักษะ ทำให้เกิดสภาพคลาดที่ต้องมีการควบคุมตามหลักเกณฑ์ ยิ่งกว่านั้นสมาชิกหลักคนในชนชั้นพ่อค้าเจ้าของท้าสมรภูมิก็อยู่ในโลกอิสลาม ซึ่งมีประชุมกฎหมายชัดเจนว่าด้วยทักษะในฐานะทรัพย์สิน

ดังนั้นประมวลกฎหมายที่เขียนขึ้นที่เมืองต่างๆ ในเอกสารเขียนตั้งแต่ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ดี ประมานหนึ่งในสี่เป็นเรื่องของท้าสั่วนๆ (Matheson and Hooker 1983: 205) ท้าสมรภูมิที่แน่นอนตามกฎหมาย โดยปกติมีค่าครึ่งหนึ่งของอิสระน ในแต่ละสินใหม่ที่ต้องจ่ายโดยหรือแก่เจ้าของ ถ้าจะยังคงการเบรียบเทียบ ความคล้ายกันกับนอร์สของกรีก ก็ควรก้าวไปสู่แนวคิดเชิงทฤษฎีเรื่องอิสราภาพว่าเป็นภาระต้องข้ามกับการเป็นทักษะ ในเมืองใหญ่ที่ใช้ภาษาไม้ถ่และที่ ชูลาเวซีใต้เรือบว่าคำ “เมร์เดกา (merdeka)” เริ่มสื่อความหมายไม่เพียงแต่ “อิสระน” แต่บางอย่างที่ใกล้เคียงกับอิสราภาพเชิงนามธรรมสำหรับประเทศและอาณาจักรที่สำหรับปัจจุบุคคลด้วย (Reid 1983: 21 – 22) แต่ความตรงข้ามกับแบบนี้ยังคงรวมศูนย์อยู่แต่ในเมืองที่ประกอบด้วยคนหลาภูมิหลากหลายภาษาและมีผลน้อยมากต่อภูมิภาคโดยรวม

หากแรงงานได้มากจากภาระผูกพัน เราชาระเรียกว่าเป็นระบบ “การผลิตในลักษณะทักษะ” หรือไม่ ชื่อเรียกเช่นนี้จะหมายความถ้าการใช้ทักษะ ทำให้สามารถรวมศูนย์ควบคุมกลุ่มคนงานขนาดใหญ่ผู้ผลิตในระดับที่แตกต่างไปจากเศรษฐกิจที่อิงครัวเรือน มีหลักฐานอยู่บ้างว่าผู้หญิงที่อยู่ในสภาพพันธนาการสิบกว่าคน บางครั้งทอผ้าให้กับเจ้านายคนเดียวโดยผลิตผ้าส่วนเกินไปขายได้ และมีการบุกเบิกที่ดินใหม่ๆ สำหรับการเพาะปลูกโดยบ่าวไพร์ซายผู้ไม่มีทางเลือกในเรื่องนี้ (เพิงอ้าง : 22 – 23, 171) คนงานเหมือน คนเรือ และคนงานก่อสร้าง มักจะเรียกันว่าทักษะ แต่หลักฐานเรื่องการดูแลคนเหล่านี้แสดงว่าพวกเขารажานทำงานบางวันสำหรับเจ้านาย และบางวันสำหรับตนเอง หรือไม่ก็ยังผลผลิตในปริมาณที่กำหนดให้แก่เจ้านาย ระบบพันธนาการของเอกสารเขียน

ให้ทำให้การโดยกิจย่างแรงงานคล่องตัวมากตามคำสั่งของอภิชน แต่ในเรื่องอื่นๆ ระบบี้ไม่ได้ทำให้ วิธีการผลิตแตกต่างไปมากจากระบบฟิวดัลหรือระบบครัวเรือน

การเคลื่อนย้ายแรงงานในขอบเขตที่กว้างขวาง กระทำในนามของกษัตริย์ผู้อ้างสิทธิ์ใน แรงงานของราชภูมิทั่วประเทศ แรงงานที่มีอยู่ส่วนใหญ่สามารถเรียกมาช่วยในการสังคม ในการ ตามเสด็จกษัตริย์ และในงานฉล่องหรือโครงการอสังหาริมทรัพย์ ในการเรียกร้องที่รุนแรง ที่สุดเกิดขึ้นที่สยามในศตวรรษที่ 17 ที่เกณฑ์ให้เพื่อหัวเมืองมาทำงานให้หัวเมืองปีละหกเดือน— ภาระเหมือนกับหัวเมืองในที่อื่นๆ แต่ในด้านการปฏิบัติแล้ว การระดมกำลังคนจะทำได้ก็โดย ผ่านทางชุมชนและเจ้าน้าที่ที่ราชภูมิเหล่านี้เป็นบริหารติดตาม (clients) เท่านั้น ยิ่งพวกร้อย ห่างไกลจากราชสำนักมากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นไปได้น้อยมาก ที่จะอุทิศเวลาส่วนใหญ่ของตนสนองพระ ประสังค์ของกษัตริย์ ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบมีความมั่นคง ความสามารถของราชสำนักในการ ระดมแรงงานนอกเหนือจากป่าไม้ในสังกัดจริงๆ จะค่อยๆ ลดน้อยลงเนื่องจากการเรียกร้องสิทธิ์ ของผู้อุปถัมภ์โดยตรง

สำหรับการก่อสร้างป้อมปราการและพระราชวัง กษัตริย์มักจะใช้บ่าไฟร์ประเกทต่ำสุด— เชลยสังคม ในอ่าเจห์ “กษัตริย์ใช้พวกร้อยตั้ดไม้ ชุดหินจากเมือง ทำปูนฉาบ และก่อสร้าง” (Beaulieu 1666: 108) ที่มະละกาڭเช่นเดียวกัน แต่ในทั้งสองกรณี กษัตริย์ลดภาระที่จะต้องเลี้ยง ดูแรงงานเหล่านี้โดยปล่อยให้ว่างงานครึ่งเวลาเพื่อทำงานเลี้ยงตัวเอง (Alburquerque 1557: 135)

การระดมชนชั้นช่างฝีมือ มีความสำคัญเป็นพิเศษในระบบการผลิต ชั้นผู้ครองประเทศ ตระหนักดี เนื่องด้วยช่างฝีมืออันจำเป็นในการทำอาชีวสังคม การทำที่ราษฎร์สำนักจะระดมคนพวกร้อย แต่แรกก็มีเหตุผลด้านการทหาร ค华里็ตซ์ เวลส์ (1934: 141) ชี้แจงว่าอยุธยาใช้วิธีแบ่งกองทัพตาม แบบอนเดียโบราณออกเป็นสี่เหล่า แต่แทนเหล่าที่สี่ซึ่งได้แก่ร่มม้าด้วยช่างฝีมือ กฎหมายศักดินา แบ่งครึ่งหนึ่งของประชากรที่จะระดมมาเพื่อการสังคมเป็นช่างฝีมือสิบกรุนอย่างเป็นทางการ แต่ละ กรุนจะมีข้าราชการของกรุนเองรับผิดชอบประสานงานบริการหนึ่งคน— มีกรุนช่างสี ช่างแกะ ช่าง สลัก ช่างกลึง ช่างหล่อ ช่างทำเครื่องปั้น ช่างทำแบบหล่อ ช่างปิดทอง ช่างทองแดง และช่าง ปูน (เพิงอ้าง: 151) เมื่อถึงศตวรรษที่ 17 ช่างเทียบกันแล้วพอเรียกได้ว่ามีความสงบ กรมเหล่านี้ก็ ได้ขยายเข้ามายังแวดวงพลเรือน แต่ยังคงผูกพันอยู่กับราชสำนักหรือชุมชนผู้มีอำนาจ “ดังนั้นจึง เป็นเรื่องยากที่บุคคลธรรมดายื่นหน้าที่จะใช้บริการ แม้แต่ช่างที่ฝีมือธรรมดาที่สุด” (Crawfurd 1828: 322)

เมืองมะกัสชาร์ ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วมีหลักฐานนำสันใจในวิธีที่ช่างถูกเกณฑ์แรงงาน โดยรัฐ ซึ่งเริ่มต้นจากสภาพที่เกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีอะไรเลยใน ค.ศ. 1500 พงศาวดารของก้า (มะกัสชาร์) บันทึกการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ๆ ในการผลิตพร้อมกับกษัตริย์องค์ใหม่แต่ละองค์ ในรัช

สมัยของพระเจ้าตูนีปัลังกา (Tunipalangga:1584 – 66) มีการผลิตอิฐ ดินเป็น ปืนใหญ่ และของอื่นๆ หลายอย่างเป็นครั้งแรกในมะกัศชาร์ ยังมีบันทึกอีกว่า กษัตริย์องค์นี้ได้แต่งตั้งเจ้าพนักงาน ห้ายคน เรียกว่า ตูมมะก้าjan-nanggang (tumakkajan-nangngang) จากราชศัพท์ jan-nang ในภาษา มะกัศชารซึ่งมีความหมายว่า “หัวหน้างาน”—cf. เจนัง ในภาษาอลายู ให้ดูผลงานช่างแต่ละ ประเภท “ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างปูนบ้าน ช่างต่อเรือ ช่างทำไม้ซาง ช่างทำเครื่องทองแดง ช่างปูน ช่างกลึง ช่างทำเชือก” (Sejarah Goa: 25) สำหรับคำ ตูมมะก้าjan-nanggang ความหมายที่ให้ไว้คือ “หัวหน้าผู้ประกอบวิชาชีพ” (Wolhoff and Abdurahim: 86) แต่นี่ไม่ควรทำให้เราสันนิษฐานว่า กลุ่มช่างฝีมือมีอิสระในการทำงานตามสัญญาภัยในตัวเมือง เจ้าหน้าที่เหล่านี้เทียบได้กับหัวหน้า กรมของสยามผู้มีหน้าที่จัดระเบียบควบคุมพันธกิจของช่างฝีมือต่อราชสำนัก (Ligtvoet 1880: 98 – 99; Cense 1979: 175) การที่พงศาวดารเขียนว่า พระเจ้าตูนีปัลังกา เป็นกษัตริย์องค์แรกที่เกณฑ์ ให้ราษฎรของพระองค์ทำงานนั้น มีความสำคัญ (Sejarah Goa: 30) พระเจ้าตูนีจัลโล (Tunijallo: 1566 – 90) ผู้สืบราชสมบัติต่อมาเพิ่มช่างทำลูกศรเข้าในบัญชีช่างพร้อมผู้ควบคุม และ ยังได้ตั้งตำแหน่งใหม่เป็นหัวหน้าของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลช่างฝีมือต่างๆ (เพิงอ้าง: 50) ผู้ดูแลงดงามนี้จะเป็นข้าราชการชั้นสูงและเชื้อพระวงศ์ มีหน้าที่รอดมช่างฝีมือทุกประเภทในนามของราชสำนัก

คงจะไม่ถูกต้องที่จะระบุว่า ระบบสังคมและเศรษฐกิจของอาณานิคม เชิงได้เป็นแบบ ฟิวดัลหรือระบบทาส หัวใจของระบบทั้งสองในยุโรปนั้นอยู่ที่พันธะทางกฎหมายที่ทั่วราชอาณาจักร และ ศาสนาจักรยอมรับ ภายใต้กฎหมายในเมืองในยุโรปสมัยฟิวดัลและโรมโบราณ มีเงื่อนไขของอิสรภาพที่ กว้างขวางอันมีบทบาทสำคัญในการสะสมเงินทุนซึ่งในที่สุดก็ก่อให้เกิดเงินทุน เมื่อ เบรียบเทียบกันแล้วระบบของอาณานิคมเชิงได้เป็นเรื่องเฉพาะตัวและเรื่องของเงินมากกว่า ความจริงก็คือความสำคัญมากกว่ากฎหมาย และทุกคนมีเจ้านา เงินนั้นจำเป็นในการซื้อ ความจริงก็คือผู้คนโดยทางหนึ่งสิน มิใช่ซื้อแรงงานชั่วคราวโดยจ่ายค่าแรง การสะสมเงินทุน นั้นเป็นเรื่องอันตราย แต่ใช่ว่าจะเป็นไปไม่ได้ นอกจากว่าจะสะสมบ่าวไพรเพื่อคุ้มครองและใช้ ประโยชน์เงินทุนนั้นด้วย

ความยุติธรรมและกฎหมาย

เจ้านครเบรียบสมเมื่องดาลัง (ผู้เชิดหุ่น) ราชภูมิของพระองค์ก็เหมือนนาယัง (หุ่น) และ กว้างขวางเหมือนไส้ตะเกียงที่ใช้ในงานบันทิงนี้ เพราเจ้านครสามารถจะทำอย่างไรกับ ราชภูมิของพระองค์ได้ตามใจชอบ . . . เจ้าครมีกฎหมาย ส่วนผู้เชิดหุ่นมีตะเกียง เพื่อ ป้องกันไม่ให้ออกนอกทางที่ถูกต้อง . . . ดังนั้นเจ้านคร อัครมหาราเนนาบดี และชุนนางผู้ใหญ่

ในราชสำนัก ควรดำเนินการป่าครองปะเทศให้ถูกทำนองคลองธรรมเพื่อผู้คนจะได้มีความ
ผูกพันรักใคร่ พากเข้าจะต้องได้เห็นคนผิดถูกทำโทษ คนบริสุทธิ์ไม่ถูกตามรังควาย และคน
ทั้งหลายที่ถูกกล่าวโทษอย่างผิดๆ จะต้องได้รับการปลดปล่อยทันทีและได้รับค่าชดเชยที่ต้อง¹
ทนทุกข์ทรมาน

(Javanese code *Niti Praja*, trans. Raffles 1817 I: 276 – 77)

แหล่งที่มาของกฎหมายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปรากฏว่าหลักนี้
มักจะมีการคัดลอกและแปลธรรมศาสตร์ของอินเดียโบราณ ในราชสำนักต่างๆ นักจากเวียดนามที่
ประมวลกฎหมายราชวงศ์ถังมีบทบาทคล้ายๆ กัน ในศตวรรษที่ 16 และ 17 ตำรากฎหมายอิสลาม
เริ่มมีอิทธิพล ส่วนอีกทางหนึ่งกฎหมายเบียบพื้นเมืองที่ถ่ายทอดปากต่อปากคงมีการตีความโดยผู้
อาชุโสของหมู่บ้าน เจ้านครที่เข้มแข็งที่สุดดูเหมือนจะมีอำนาจทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดแต่ผู้
เดียว ขณะที่ในหลายพื้นที่ แต่ละหมู่บ้านและชุมชนตามเชื้อชาติจะรักษาระบบบุติธรรมของ
ตนไว้

แต่ในวงการอื่นๆ ลักษณะพิเศษเฉพาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ระบบต่างๆ
เหล่านี้เกือบทั้งหมดเต็มไปด้วยชีวิตชีว่า ความยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วและตรงไปตรงมา
โจทก์และจำเลยให้การในคดีด้วยตัวเองและต้องกล่าวคำสาบานที่ซับซ้อนเพื่อกระตุนให้พูดความ
จริง ในกรณีที่หลักฐานไม่เพียงพอ ทั้งสองฝ่ายจะต้องผ่านพิสูจนกรรมซึ่งถือว่าเป็นการทดสอบ
ความผิดที่พระเจ้าเห็นชอบ โทษประหารชีวิตเป็นเรื่องปกติ โดยเฉพาะสำหรับความผิดอาญาหรือ
หมิ่นประมาทด้วยชั้นปักร่อง แต่การลงโทษอย่างอื่นๆ ก็เกือบทั้งหมดเป็นค่าปรับ ความผิดเรื่อง
ทรัพย์สิน โดยเฉพาะการไม่ยอมใช้หนี้ถือเป็นเรื่องร้ายแรงมาก

ตำรากฎหมายอินเดีย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายพะมู (มานว-ธรรมศาสตร์) เป็นที่
เคารพนับถืออย่างมากในพม่า สยาม เขมร และ ชาว-บาหลี ว่าเป็นเอกสารที่กำหนดกฎระเบียบ
ธรรมชาติ ซึ่ง กษัตริย์ต้องรำงไว้ ตำราเหล่านี้ได้มีการคัดลอก แปล และผสมผสานกับประมวล
กฎหมายท้องถิ่น โดยที่พม่าและสยามจะยึดมั่นในข้อความเดิมอย่างเคร่งครัด ส่วนที่ในชามี
แนวโน้มแรงกว่าที่จะปรับให้เข้ากับความต้องการของท้องถิ่น (Hoadley and Hooker 1981: 1 –
29) ถือกันว่าเป็นเรื่องสำคัญที่เจ้าผู้ครองประเทศและผู้พิพากษาจะต้องมีตำราศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ไว้
ในครอบครอง แต่ดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยได้เปิดดูในคดีความเฉพาะราย (Pallegoix 1854 I: 357;
Sangermano 1818: 87; Lingat 1952: 111 3 12; Pigeaud 1967 I: 306 3 07) ตำราเหล่านี้ไม่
เอื้อต่อการตัดสินเฉพาะเรื่องอย่างรวดเร็ว ในทางปฏิบัติตามที่เห็นได้ชัดจากคำบอกรเล่าของคน
ภายนอกที่สังเกตการณ์ในส่วนต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คดีต่างๆ ตัดสินตามกฎหมายของผู้
ครองประเทศที่คุณอำนาจและชนบธรรมเนียมของท้องถิ่น แม้แต่กฎหมายที่บัญญัติโดยสุลต่าน

มลายู (*Undang-undang Melaka*: 88) กล่าวว่าคำพิพากษาควรกำหนดโดย “กฎหมายของเมืองหรือหมู่บ้าน” เมื่อพากษอลั่นดามามีอิทธิพลในเมืองท่าเรือตอนเหนือของชวา ได้พยายามซ้ำแล้วซ้ำอีกที่จะทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นดำเนินงานด้านความยุติธรรมตาม “ต่ำรากกฎหมายเก่า” โดยเชื่อว่าสภាភที่พากษาเห็นเป็นการทำผิดไปจากอุดมดีที่มีระเบียบมากกว่า (Hazeu 1905: 119 – 21) รายงานถึงศตวรรษที่ 20 จึงได้เข้าใจว่าประเพณีมุขปาฐะ มีความสำคัญมากกว่าประเพณีนิยมที่เป็นลายลักษณ์อักษรในการดำเนินงานยุติธรรมในชวา

ความยุติธรรมนั้นผู้ปกครองเป็นผู้ให้ และข้อความที่ยกมาในตอนต้นของหัวข้อนี้ได้ชี้ว่า ความยุติธรรมเป็นส่วนสำคัญของความเป็นกษัตริย์ กษัตริย์ในอุดมคติจะพิจารณาคดีด้วยพระองค์เองและพิพากษาตัดสินในท้องพระโรงหรือใต้ต้นโพธิ์ที่จัตุรัสของเมือง ประเพณีนี้ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในพิลีปปินส์ คนทั้งหมู่บ้านจะมาชุมนุมกันเพื่อฟังคำตัดสินโดยผู้ใหญ่บ้าน หรือภรรยาตัดสินผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการยุติธรรมในนามของกษัตริย์ ในทุกคดีที่โทษไม่ถึงพระราชนิพัทธ์ ข้าหลวงท้องถิ่นผู้ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการยุติธรรมในนามของกษัตริย์ ในทุกคดีที่โทษไม่ถึงพระราชนิพัทธ์ ข้าหลวงเช่นเดียวกับกษัตริย์เองจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา แต่โดยหลักการแล้วจะเป็นผู้ตัดสินความเอง มีการกล่าวถึงพม่าในศตวรรษที่ 18 ว่า “ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงทุกคน” มีอำนาจตัดสินคดีความ ดังนั้นจะมีห้องพิจารณาคดีติดกับบ้านพักเพื่อแสดงว่าความยุติธรรมของกษัตริย์ทุกคนเข้าถึงได้ (Symes 1827 II: 19; cf. Sangermano 1818: 18)

ระบบกฎหมายที่พัฒนาไปได้ก่อให้สุดอาชญาดีแก่พม่าที่คดีจะต้องยื่นเป็นลายลักษณ์อักษร และทนายสามารถเป็นตัวแทนโจทก์และจำเลยในคดีได้ แต่อย่างไรก็ตามแม้แต่ที่นี่ “คดีความจะจบลงอย่างรวดเร็วกว่าที่จะเป็นปกติวิสัยในซีกโลกของเรามาก” มักจะเสร็จสิ้นในหนึ่งวัน “โดยมีข้อแม่เสมอว่าคุ้มครองไม่ใช่คนราย” (Sangermano 1818: 86) ในสยามคำว่า “ทุกข์” จะต้องเขียนและผ่านการพิจารณาหลายครั้งก่อนที่ข้าหลวงจะตัดสินคดี แต่คุ้มครองตัวการต้องแต่งข้อแก้ต่างต่อศาลด้วยตนเอง ตามที่เล่ากัน ผู้หญิงจะทำได้ดีกว่าผู้ชาย เพราะมีชีวิตชีวาและคล่องกว่า (Gervaise 1688: 88) นีก็อีกเช่นเดียวกัน “ทุกคดีควรจบในสามวัน” แม้ว่าบางคดีก็ใช้เวลาเป็นปี (La Loubère 1691: 86) ที่บูรุใน “ไม่มีคดีใดที่ใช้เวลาสองวัน” (Dasmarinas 1590B: 7) ส่วนที่บันเต็น คดีความโดยทั่วไปจะเริ่มและเสร็จสิ้นในเย็นวันเดียวกัน (Lodewycksz 1598: 127)

ในโลกของชาวเก้า กระบวนการทางศาลดูเหมือนจะเป็นไปด้วยวิชาจัทั่งหมด “พากษาไม่มีกฎหมาย [ที่เป็นตัวอักษร] จะพิจารณาจากเหตุผล . . . คนพากษ์ไม่เคยรู้จักเรื่องทนาย เสมือนศาล คำให้การของโจทก์แก่ฟ้องແย়ং และคำให้การต่อสู้คดี และวิธีการอื่นๆที่จะยึดหรือขยายเวลา

ของคดีออกไป” กัลวาโอลได้เขียนไว้ (1544: 127) ด้วยความรู้สึกอิจฉาชาวโมลุกกะ ความแปลกใจของเขากล้ายกับของ หวาน ชูง (1537: 127) เรื่องพ่อค้าชาวมะละกา “แม้ว่าพวกเขายังต่อรองราคาก็ซื้อขายกันเป็นพันๆ กิโล่ทำสัญญาเป็นตัวหนังสือ แต่จะผูกมัดตัวเองโดยซื้อไปยังสวรรค์ และสัญญานี้เขาจะไม่กล้าฝ่าฝืน”

แต่ทว่าทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วิธีที่จะตัดสินความบริสุทธิ์หรือความผิดจะเหมือนกัน ถือกันว่าจะเป็นสวรรค์ของจะลงโทษผู้ทำผิด ถ้าเข้าพุทธเจ้า ดังนั้นคุ้พิพากจะต้องกล่าวคำสาบานที่ชัดชื่น เซื่อเชิญให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษหากทำผิด คำสาบานของพม่าเป็นผลงานยอดเยี่ยมด้านความน่ากลัวของสยองเกล้า ที่ชานเจร์มานิน (1818: 87 – 90) เขียนไว้เต็มสามหน้า “ขอให้คนผู้ที่ไม่พูดความจริงตายด้วยโรคที่ทำให้บวมอักเสบ ปวดมวนในท้อง และอาเจียรเป็นโลหิต . . . ขอให้ร่างกายของเขาแตกเป็นชิ้นๆ ขอให้สูญเสียข้าของทั้งหมด ขอให้เป็นโรคที่เน่าเหม็นและแผลเปื่อย . . . ขอให้ร่างกายเต็มไปด้วยตุ่มหนองและฟื้มม่วง . . . ขอให้ตายด้วยคมดาบคมหอก และอาวุธทุกชนิด และทันทีที่ตายขอให้ตอกนรกรหงษ์ทั้งแปดและนรกราก 120 ชูม. . . และหลังจากที่ทันทุกชั่วโมงต้องรับการตรวจทานทุกประเภท ขอให้กล้ายเป็นสัตว์ หมู หมา ฯลฯ” ตามคำของครอว์เฟร์ด (1820 III: 88 – 89) ชาวชวานมีคดีขึ้นศาลสาบานอย่างง่ายๆ “ถ้าข้าพเจ้ากล่าวเท็จ ขอให้ประสบความพินาศ แต่ถ้าข้าพเจ้าพูดความจริง ขอให้ได้รับพรของศาสตราแห่งพระผู้เป็นเจ้า และนักบุญทั้งหลายแห่งชวา และเจ้านายหนือหัวของข้าพเจ้า”

ถ้าหลังจากคำสาบานเช่นนี้ คุ้กรณียังคงยืนยันคำให้การที่ต่างกันและไม่มีพยานที่เชื่อถือได้ เว่องก์จะเปลี่ยนการตัดสินของสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยระบบพิสูทธิกรรม รูปแบบของพิสูทธิกรรมที่แพร่หลายที่สุดคือการดำเนินน้ำทั้งตัว โดยผู้ที่ต้องผลักขึ้นมาหายใจเป็นคนแรกจะถูกตัดสินว่าเป็นคนผิด ถ้าแบบหนึ่งได้แก่การจุ่มมีดลงไปในน้ำเดือดหรือดีบุกที่ละลาย วิธีการแบบเดียวกันนี้ทั้งสองวิธีเป็นทางเลือกหลักในพม่า (Fitch 1591: 309; Sangermano 1818: 90) ในสยาม (van Vliet 1636: 71; Gervaise 1688: 89) ในเขมร (Chou Ta-kuan 1297: 23) ในพิลิปปินส์ (Colin 1663: 85) ในมาลูกู (Galvão 1544: 131) และทว่าทั้งสองแบบ (Undang-undang Melaka: 88 – 89; Dasmarinās 1509B: 7; Hoare 1620: fol. 172; Hsieh 1820: 17 – 18) การพิสูทธิกรรมแบบเดียวกันนี้ยังใช้กันอยู่ที่บอร์เนียวนามาจนถึงศตวรรษที่แล้ว (St. John 1862 I: 77; Rutter 1929: 175)

วิธีปฏิบัติในสยามได้มีชาวเปอร์เซียที่มาเยือนเล่าไว้ดังนี้

เมื่อคุ้คดีไม่สามารถตกลงกันได้ . . . พวกราษฎร์จะไปพิจารณาที่ศาลที่ตั้งอยู่ที่วัดในเมืองน้ำที่ให้ผลผ่านสยาม ตรงที่น้ำลึกไม่ถึงคีบ ทั้งโจทก์และจำเลยจะต้องดำเนินให้มีดศรีษะในเวลาเดียวกัน . . . ผู้ที่ให้การตามความเป็นจริงจะไม่ตื่นเต้นและอยู่ได้นานกว่าที่จะสามารถอยู่ได้ แต่ผู้ที่โกหกจะว้าวุ่นใจและไม่สามารถ

ควบคุมหัวของคดี คำให้การที่เป็นเท็จ จะลุยขึ้นมาจากน้ำเหมือนฟองที่ข้างในกลวงและแตกแยกออก คดีขึ้นอย่างไร

เข้าเพ็

การทดลองนี้จริงๆแล้วได้ผลมากกว่าที่คิด เพราะชาวสยามอ้างว่าเมื่อเข้าด้วยไปให้หัวอยู่ใต้น้ำเข้าจะเห็นสิ่งน่ากลัวสารพัดอย่าง (Ibrahim 1688: 127)

ลา ลูแปร์ ผู้เป็นคนเขี๊สงสัย (1691: 87) ประทับใจกับประสิทธิผลของระบบน้อยกว่า เขา

ยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของเขาว่าอยุธยา “ชายฝรั่งเศสผู้หนึ่งถูกชาวสยามขโมยดีบุกไป มีคน

โน้มน้าวให้เขายุ่งเมื่อลงไปในดีบุกที่ลับลาย เขาดึงมือออก ก็ใหม่เกือบทั้งมือ ส่วนคนสยามผู้มีเล็บ

เหลี่ยมมากกว่าเขأتัวรอดไปได้ ผนไม่รู้ว่าเขาทำอย่างไรมีลึงไม่เหมือน และถูกปล่อยไปว่าไม่มี

ความผิด และ 6 เดือนหลังจากนั้น ในอีกคืนหนึ่ง . . . เขากลับตัดสินว่าผิดฐานชิงทรัพย์ . . . แต่

เหตุการณ์เช่นนี้บันทึกไม่สามารถโน้มน้าวชาวสยามให้เปลี่ยนรูปแบบได้”

มีวิธีการอื่นๆอีกมากให้เลือกพิสูจน์ความจริงของทั้งสองฝ่าย ในกลุ่มหมู่เกาะมักเป็นไปได้

ที่จะเลือกต่อสู้ด้วยอาวุธเพื่อตัดสินคดี ในสยามบางที่สองฝ่ายจะลุยไฟ การเลือกวิธีพิสูจน์ดู

เหมือนจะอยู่ในมือของจำเลย “ไม่ใช่เจตนาของผู้พิพากษาแต่เป็นของจำเลย และถ้าโดยบังเอิญ

ใจก็ไม่ประสงค์จะใช้วิธีการทดลองที่จำเลยเลือก จำเลยก็จะพ้นผิด” (Dasmariñas 1590B: 7)

การประหารชีวิตเป็นไทยที่กำหนดสำหรับความผิดในวงกว้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ความผิดที่เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ การกบฏในทุกที่เป็นความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต และ

โดยปกติแล้วมาตรฐานกรรมก็ เช่นเดียวกัน แต่การปล้นบนทางหลวงและการลอบบวงเพลิงก็เป็น

ความผิดขั้นประหารชีวิตเหมือนกันในพม่า (Sangermano 1818: 84 – 85) การใช้ถ้อยคำหมิน

ประมาทกับหัวหน้าในฟิลิปปินส์ (Morga 1606: 277) การขโมยของวัดหรือแสดงความไม่เคารพวัด

ในสยาม (van Vliet 1636: 72) การปลอมแปลงเงินตราหรือขโมยของหลวงในโลกมลายู

(Dasmariñas 1590: 7; Scott 1606: 110) ก็ เช่นเดียวกัน ที่อาเจห์สนมสีคันถูกประหารอย่าง

ทารุณใน ค.ศ. 1636 เพราะขโมยงานเงินจากวัง และชายผู้หนึ่งถูกประหารใน ค.ศ. 1642 เพราะ

ขโมยม้า (Ito 1984: 172 – 73) การเป็นซื้อกับภราษฎรของชาวมลายูขั้นสูงมีโทษประหารชีวิต ใน

โลกมลายูและชาวรูปแบบการประหารชีวิตที่มีเกียรติคือใช้กริชแหงที่หัวใจ ตามคำขอของมหาวาน

(1433: 88) ในชาวไม้มีวันใหม่ที่ไม่มีการประหารเช่นนี้ และเป็นเรื่องปกติในมະละกา (Pires 1515:

266) และ บูรีไน (Dasmariñas 1590B: 7 – 8) แต่สำหรับพวกรกบฏและผู้ทำผิดร้ายแรงอื่นๆที่

ต้องทำให้เห็นเป็นเยี่ยงอย่างที่สะเทือนขวัญ ก็มีการตายหลายแบบที่สຍดสຍองยิ่งกว่า—การตัดหัว

การเสียบไม้ประจาน การตัดแขนขา ผ่าทั้งเป็น ทั้งตากเดดตากฝนในท่าที่ทรมานแสนสาหัส ให้

ซังเหยียบ หรือให้เสือกิน

นอกจากเวียดนาม ซึ่งครั้งหนึ่งเคยใช้รูปแบบการลงโทษทางกายของເອເຍีตะวันออก (และการตัดหัว—Dampier 1699: 58 – 59) การลงโทษทางกายในรูปแบบที่รุนแรงน้อยกว่าใช้กันน้อยมาก อาทัตุกุชาจีนรู้สึกแปลงที่เนหลายนี้ที่การเชี่ยนเป็นเรื่อง “ไม่เคยได้ยินมาก่อน” (Chou Ta-kuan 1297: 22; cf. Ma Huan 1433: 88) การทิบลงโทษเช่นนี้ไม่ค่อยได้ใช้กันอาจมีสาเหตุตามที่ครอว์ฟิร์ด (1820 III: 105) ได้ให้ไว้ว่าการทุบตีร่างกายถือเป็นการหมิ่นประมาท ร้ายแรง แต่อย่างไรก็ตามในสยามและพม่ามีระบบการเมียนอาชญากรที่ถูกจับประจันไปตามท้องถนน เพื่อให้ตະโກนบอความผิดของตนออกมานด้วยเสียงที่ดังมากพอกควร (van Vliet 1636: 72; Shway Yoe 1882: 516 – 17)

ความผิดส่วนใหญ่จะถูกลงโทษให้เสียค่าปรับหรือการลงโทษที่หนักขึ้นซึ่งจะลดลงมาเป็นแค่ปรับ โบลิเยอ (1666: 101) ได้ไปเห็นวิธีดำเนินการที่มีผู้ยืนยันว่าเป็นเรื่องปกติในศาลแห่งหนึ่งที่อาเจห์ใน ค.ศ. 1621 ชายผู้หนึ่งถูกตัดสินให้ถูกโบย 30 หายเพราเพื่อนบ้านร้องทุกข์ว่าชายผู้นี้ได้แอบดูภรรยาของเขารอาน้ำ “เจ้าหน้าที่ลงโทษพร้อมที่จะปฏิบัติงาน ลากชายผู้นั้นจากศาลไป 3 – 4 ก้าว และชูแขนขึ้น ตอนนี้นักโทษก็เริ่มต่อรอง และเสนอให้เงิน 6 มัต (หรือเงินทอง) เจ้าหน้าที่เรียก 40 แต่ขณะที่ผู้ทำผิดริบอที่จะตอบตกลง เขาก็ถูกโบยอย่างแรงเร่งหนึ่งครั้ง จนต้องรีบตกลงที่ 20 มัต ซึ่งเข้าจ่ายสด และด้วยเหตุนี้ก็มีความจำเป็นเพียงโบยเลือด้าเข้าด้วยหวาย 29 ที.. . ข้อตกลงนี้ทำต่อหน้าทุกคนและผู้พิพากษาได้เห็นทุกสิ่งทุกอย่าง”

ในคดีลักขโมยหรือทำร้ายร่างกาย ผู้ที่ถูกพิพากษาว่าผิดโดยปกติแล้วไม่เพียงแต่จะชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังจะต้องจ่ายจำนวนพอกันแก่ชัตติร์หรือผู้แทนพระองค์ด้านตุลาการ (Pires 1515: 267; La Loubère 1691: 87; Sulu Code 1878: 91) แต่ที่มาลูกผู้พิพากษาได้รับเพียงหนึ่งในลิบของค่าเสียหาย (Galvão 1544: 126) ในกรณีที่ไม่มีผู้เสียหาย หรือที่บันเต็น บางครั้งแม้แต่ในคดีฆาตกรรม ก็จ่ายค่าปรับเพียงครั้งเดียวแก่หลวง (Scott 1606: 171) ประมาณกูหมายของยุคหนึ่งเต็มไปด้วยค่าปรับต่างๆ ตามความผิด และประเภทของผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย คักกล่าวเป็นสูตร *dandaku danda* (ดันดากู ดันดา: “ข้าปรับด้วยค่าปรับ”) ปรากฏบ่อยครั้งในอารีกโนราณที่ชวาและสูมาตราอันเป็นส่วนหนึ่งของสาระสำคัญของพระราชอำนาจ (Hall 1976: 80) ในรัชนาดเล็กที่ไม่ได้มีการค้ามากนัก ค่าปรับเช่นนี้คงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประมุข

ผู้ถูกตัดสินว่าผิดที่ไม่สามารถจ่ายค่าปรับจะตกเป็นทาสไม่ใช้นักโทษ ถ้าหากเป็นเรื่องลักขโมย ทำร้ายร่างกาย หรือหนี้ค้างชำระแก่ฝ่ายหนึ่ง ผู้ผิดจะตกเป็นทาสจนกว่าจะใช้เงินที่ค้างจนหมด เมื่อค่าปรับค้างจ่ายเป็นของหลวง คนผิดอาจถูกขายเพื่อนำเงินมาจ่ายค่าปรับหรือกักไว้เพื่อทำงานให้หลวง ความถี่ที่คนตกเป็นทาสเนื่องจากความผิดที่เทียบกันแล้วเป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆ

โดยเฉพาะต่อทัวร์พยัลิน ทำให้คนภายนอกมองว่าภูมายเข้มงวดมากในเรื่องนี้ เมื่อเทียบกับกับท่าทีที่ผ่อนคลายเรื่องความผิดต่อบุคคล (Morga 1606: 277; Plasencia 1589: 179) แต่อย่างไรก็ตามควรจะนึกว่าในเอกสารนี้ได้ผู้คนหวาดกลัวการตากเป็นทาสอย่างกว้างขวาง

ส่วนเรื่องภูมายอิสลาม ขอบเขตที่ภูมายนี้ใช้บังคับผิดกันมากตามเวลาและสถานที่ ประมวลภูมายอิสลามแตกต่างจากรูปแบบของเคเชียตัวนักอิสลามให้เป็นไปได้ที่ได้รับอนุญาตให้มี หลากหลายเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะความถี่ในการลงโทษประหารทำให้พิการ และการบอย ไม่มีแนวคิดเรื่องพิสูจน์กรรม และการลงโทษการถ่อมตัวทางศีลธรรม เช่น การพนัน การดื่มสุรา และการประพฤติผิดทางเพศ เช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อยที่ทำการค้าอื่นๆ พ่อค้ามุสลิมคงได้รับอนุญาตให้มีระบบการพิพากษาคดีของตนเองต่างหากในเมืองท่าที่ไม่ได้เป็นมุสลิม แม้แต่รัฐในชาติที่เป็นมุสลิมแต่ในนาม ตามประติกจะอนุญาตให้ชาวมุสลิมผู้ค่อนข้างเคร่งศาสนาใน เคามัน (kauman) หรือย่านที่พักอาศัยรอบๆ หรือในเมืองมีสิทธิถูกดำเนินคดีโดยภูมายอิสลามตามการตีความของมุสลิมผู้ทรงความรู้ (Hazeu 1905: 56, 151) เมื่อรัฐเองได้เป็นมุสลิมแล้ว ก็ได้มีการรวมภูมายอิสลามเข้ากับภูมายของรัฐด้วย กระบวนการนี้มิได้เข้าแทนที่ภูมายท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์ แต่ก็ไปได้ไกลมากที่อาเจหินศตวรรษที่ 17 รัฐมุสลิมทั้งหมดมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นจากต่ำประมวลภูมายอิสลามที่มีบทบาทสำคัญในท้องถิ่นในเรื่องภูมายานานิชย์และภูมายส่วนบุคคล ประมวลภูมายமலைในศตวรรษที่ 16 และศตวรรษต่อๆ มาได้ลอกแบบอาหรับอย่างใกล้เคียงมากในเรื่องการขาย การลงทุน และการล้มละลาย ทั้งนี้คือเป็นเพราะไม่มีตัวแบบพื้นเมืองที่จะให้แก่ชุมชนพ่อค้าผู้พูดหลายภาษาที่ต้องการภูมายเข่นนั้น ภูมายมุสลิมเรื่องการแต่งงาน การหย่าร้าง และมรดกได้มีการรวมเข้าในประมวลภูมายமலைเป็นส่วนใหญ่ แม้ตามธรรมชาติจะไม่ได้รวมอยู่ในระเบียบปฏิบัติของมลายู ในเรื่องศีลธรรมทางเพศ คุณดัง-คุณดัง เมลากา มักจะเลือกใช้บทลงโทษของพื้นเมืองที่เบากว่า นอกเหนือบทลงโทษของอิสลาม (Liaw 1976: 31 – 40) แต่ในเรื่องคดีอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพระราชอำนาจ อิทธิพลระยะยาวของอิสลามต่อระเบียบปฏิบัติในเอกสารนี้ได้มีค่อนข้างน้อย

การกำหนดใช้ภูมายอิสลามที่เครื่องครัด ห้ามเล่นการพนัน และดื่มสุรา และบทลงโทษ การลักขโมย จะต้องได้ผู้ครองนครที่เข้มแข็งพร้อมที่จะเข้ากับอุดมการณ์ในเมือง ต่อสู้กับชนบุรุษเพื่อท้องถิ่น กษัตริย์อาเจหินที่เข้มแข็งที่สุด สุลต่าน อิสกันดาร์ มูดา (1607 – 36) ผู้บันทึกเหตุการณ์ที่ชื่นชมในพระองค์มากเขียนไว้ว่าเป็น “ผู้ปกครองที่บังคับประชาชนให้นับถือศาสนาอิสลามและสาดมนต์วันละห้าครั้ง อดอาหารระหว่างเดือนรอมฎอน (Ramadhan) และเลือกอดอาหารเป็นพิเศษอีกหนึ่งมื้อ และห้ามทุกคนไม่ให้ดื่มเหล้าหรือเล่นการพนัน” (Raniri 1644: 36) เรารู้ว่าสุลต่านองค์นี้สั่งให้ประหารชีวิตชาวอาเจหินมาสองคนเป็นอย่างน้อยด้วยการกรอกน้ำตะกั่วลงคอ (แม้ว่า

พระองค์เองจะเสวยน้ำจันท์อย่างมากในงานเลี้ยง) ส่วนพระมิราดูสีบราซสมบัติต่อจากพระองค์ได้ส่งตัดมือลูกจ้างชาวอังกฤษสองคนใน ค.ศ. 1642 ที่พิพากษากลั่นเหล้า (Ito 1984: 170 – 71) แต่โดยทั่วไปแล้วการห้ามดื่มสุราและการพนันที่เกี่ยวข้องกับการชนไก่ ทำได้ไม่นานนักไม่ว่ารัฐไหน เพราะพฤติกรรมเหล่านี้ได้หยั่งรากลึกมากในสังคม

การลงโทษตามวิธีของอิสลาม อันได้แก่การตัดมือขวา ขาซ้าย มือซ้าย และอื่นๆ ท่านองนี้ในการขโมยทรัพย์สินที่มีค่าเท่ากับทองอย่างน้อยหนึ่งกรัม บังคับใช้ที่รัฐอิสลามต่างๆ หลายรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่ออิทธิพลของอิสลามอยู่ในระดับสูงสุด—ที่บันเต็น ระหว่าง ค.ศ. 1651 และ 1680 ในสมัยสุลต่านอาเกิง (Dampier 1699: 97) ที่บูรุไนในศตวรรษที่ 16 (Dasmariñas 1590B: 7) และที่รัฐมลายูบางรัฐ และมากินดาเนา ในสมัยต่อมา (Skeat 1953: 55, 124; Luwaran: 68) อาเจะห์มีศาลอิสลามที่ตัดสินลงโทษตามวิธีการตัดอวัยวะตลอดศตวรรษที่ 17 และอาคันตุกุผู้มากันอย่างต่อเนื่องรายงานว่าได้เห็นคนที่ถูกตัดแขนตัดขาตามท้องถนน (ดูรูปที่ 20) แม้ว่าผู้กระทำการมีความผิดฐานจะถูกเนรเทศไปยังเกาะชาบัง ซึ่งห่างจากฝั่งไม่มากนัก (Warwijck 1604: 14; Bowrey 1680: 314; Dampier 1699: 96) ในสมัยสุลต่าน อิสกันดาร์ มุดา การทำให้พิการไปกลับเกินกว่าที่กำหนด ในศาสนาราษฎร อีกการตัดจมูก ริมฝีปาก หู และ อวัยวะเพศ ของราชภรรมาที่ทำให้สุลต่านไม่พอใจทั้ง (Beaulieu 1660: 102; Mundy 1667: 135)

ขณะที่รัฐมุสลิมหลายรัฐได้เพิ่มหลักนิติศาสตร์ของอิสลามพอเป็นสัญลักษณ์ในระบบกฎหมายของตน อาเจะห์ในสมัยนี้ได้เริ่มรับเจตนารามณ์ของกฎหมาย แนวคิดเรื่องพิสูทธิกรรม พร้อมด้วยสมมติฐานว่าจะเบี่ยบส่วนรัฐจะเผยแพร่ทำผิดโดยไม่ต้องใช้กฎหมายลักษณะ พยานหลักฐานที่ชัดชื่อน อยู่นอกเหนือกฎหมายอิสลาม รัฐอิสลามส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบพิสูทธิกรรม มลายูได้เคลื่อนคลุ่มระบบด้วยรูปลักษณ์ของอิสลาม โดยทั้งสองฝ่ายจุ่มมือลงไปในน้ำ หรือน้ำมันที่กำลังเดือด หรือดีบุกที่ละลายเพื่อหยอดเศษมือที่ Jarvis บกложนจากคัมภีร์อัลกุรอานเข้ามา (Undang-undang Melaka: 88 – 89) แต่ที่อาเจะห์มีบันทึกว่าสุลต่าน อิสกันดา รา尼 (Iskanda Thani: 1637 – 41) ห้ามใช้ระบบพิสูทธิกรรมแบบดั้งเดิมในนามของอิสลาม (Raniri 1644: 45) นี้เป็นจุดสูงสุดหนึ่งในการเคลื่อนห่างไปจากไสยศาสตร์และเข้าไปทางภูมิปัญญาเมืองที่อิงกฎหมายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็ดูเหมือนว่าจะเป็นช่วงระยะสั้นๆ เพราะมีการกลับมาใช้พิสูทธิกรรมอีกในอาเจะห์ตอนปลายศตวรรษ (Ito 1984: 178 – 79)

ประสิทธิผลของระบบเหล่านี้แตกต่างกันมาก ในที่ซึ่งประมุขเข้มแข็งมีมีมาตรฐาน ปกคลุมประชานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาคันตุกุมักจะประทับใจที่อาชญากรรมอยู่ในอัตราต่ำ ที่ เดร์นาเต กัลวาโอด (1544: 129) เชื่อว่า “มาตรฐานแบบจะไม่มีเลย” ดังนั้นเมื่อเกิดขึ้นก็ถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงมาก ในยุคหลังจากนั้นในกรุงเทพศตวรรษที่ 19 ปาลเกักษ์

(1854 l: 367) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “นำประหลาดใจว่าในเมืองประชากลีเสนีชีวิตจะมีความยุ่งยากและความไม่เป็นระเบียบน้อยมาก แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ออกเดินตรวจตรา แต่เราก็ไม่เห็นหมู่ที่หารือกัดตระเวนไปทั่วทิศ เช่นที่เมืองในยุโรป” ไม่ต้องสงสัยเลยว่าที่เป็นเช่นนี้ได้ก็ เพราะหลักของการรับผิดชอบร่วมกัน คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านจะต้องรับผิดชอบต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน ไม่เพียงแต่สยามและมาลูกูเท่านั้น โลกมลายูโดยทั่วไปก็เป็นเช่นนี้ (Sulu Code 1878: 95; Wilkinson 1908: 5) ถ้าไม่สามารถบอกรู้ว่า “ได้ว่าขโมยหรือชาตกรเป็นใคร ชุมชนที่มีผู้พับพหหรือหลักฐานอื่นๆจะถูกปรับในอัตราที่เท่ากัน” หมายความ “ด้วยวิธีนั้น พากเขาก็จะได้รู้ความจริง เพราะผู้ที่ต้องจ่ายเงินจะสืบคลีค้ายคดี” (Galvão 1544: 129)

แต่ถ้าด้านหนึ่ง เมืองการค้าที่มีผู้คนหลากหลายบ้างเมืองเกือบเรียกได้ว่าไม่มีเชื้อมีแปพากเจ้าหน้าที่ไม่มีความสามารถหรือเต็มใจที่จะควบคุมกลาสีต่างชาติที่ทะเลวิวาทกันที่ท่าเรือมะละกาใน ค.ศ. 1500 ดูเหมือนจะเป็นเมืองแบบนี้จนพ่อค้าต่างชาติต้องนอนในเรือเพื่อความปลอดภัย (Varthema 1510: 226) บันเต็นอีกหนึ่งศตวรรษต่อมา ก็กล่าวเป็นแบบนี้อีกเมืองหนึ่ง ประสบการณ์ของเอ็ดมันด์ สกอตต์ ที่เมืองนี้ (1606: 105) ทำให้เขาว่า “พูดเรื่องอื่นไม่ได้มากันนัก นอกจาก ชาตigrum การลักขโมย สงเคราะห์ ไฟไหม้ และการบูร” ลูกต่านอิสกันดาร์ มุดาอ้างเหตุผลสนับสนุนการปักครองแบบทวาราชย์ของพระองค์ในอาเจห์โดยกล่าวว่า เมื่อก่อนนี้เป็น “ที่พักพิงสำหรับชาตigrum และ ใจ ที่ซึ่งผู้เข็งแรงกว่าเหยียบยำผู้อ่อนแอก และผู้ใหญ่กัดซี่ผู้น้อย ที่ซึ่งผู้คนต้องป้องกันตัวเองต่อสู้กับใจร้ายที่เมืองตุลอนกลางวันແสกๆ และต้องตั้งเครื่องกีดขวางที่บ้านของตนเองในยามค่ำคืน” (Beaulieu 1666: 62)

แม้ว่ารูปแบบโดยทั่วไปแล้วจะยินยอมให้ชนกลุ่มน้อยมีอิสระทางด้านตุลาการบ้างพอควร ประมุขบางคนยึดหลักนี้จนเกือบจะเกิดจลาจล ราชากแห่ง จัมบีที่ตอนใต้ของสุมาตราเตือนชาวอังกฤษให้ระวังราชภูมิของพระองค์เองที่ “มักจะชอบลักขโมย ดังนั้นเราคงไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อมีเรื่องกับพวกรี้น์นอกจากจะจับได้คานหังคาน เนื่องจากเจ้าก็จะทำอะไรกับคนพวกรี้น์ได้” (Westby 1615: 167 – 68) ชาวยุโรปมีส่วนในสภาระการณ์เริกภูระเบียนนี้โดยชอบไปยังปะโยชัน ในทุกโอกาสด้วยความที่เห็นอกว่า นายทหารองกฤษคนแรกในตะวันออก เจมส์ แลงคาสเตอร์ เรียกร้องให้ยกษัตริย์แห่ง บันเต็นอนุญาตให้เข้าสังหารผู้ที่เข้าพบในบริเวณที่พักอาศัยของคนอังกฤษในเมืองนั้นได้สำเร็จ “หลังจากถูกสังหารไปสี่ห้าคน เรายังคงยื่อย่างสงบเงียบพอสมควร” (Lancaster 1603: 115)

รูปที่ 20 นักไทยชาวอาเจะหันหลังจากถูกตัดมือและเท้า

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นด้านหนึ่งของระบบสังคมที่รูปลักษณ์เฉพาะของເອເຊີຍ ตะວັນອອກເຈີຍໄດ້ເຫັນໄດ້ຫັດເປັນພິເສດ ແມ່ແດ່ອີທີພລຂອງສາສນາອີສລາມ ຄຣີສຕໍ່ສາສນາ ພຸທະ ສາສນາ ແລະ ປວັນສູງຂອງຂໍ້ອຈະເພີ່ມຂຶ້ນເຮືອຍາງາຍໃນຂອບເຂດຂອງຕະເປີນເວລາກວ່າສີຄຕວະຮົງມີໄດ້ ນໍາມາຍຄວາມວ່າໄດ້ຂັດຮູບແບບທີ່ມີອູ້ທ້າວໄປອອກໄປໄດ້ ດີວກວະອີສະວະຍ່າງສູງແລະຄວາມສຳຄັນໃນດ້ານ ເສຣະໜູກິຈຂອງສຕຣີ ໃນຄຕວະຮູທີ່ 16 ແລະ 17 ກຸມິກາຄນີ້ເປັນດ້ວຍ່າງຂອງປະສົບກາຣົນປລາຍສຸດ ດ້ານหนີ່ໃນປະເທິນແລ່ານີ້ ຄົງໄມ່ຄູກນັກຄ້າຈະພູດວ່າໜູຟີງເທົາເຖິມໜາຍ—ຈົງຈາແລ້ວມີນ້ອຍວກກາຣ ນາກທີ່ທັງສອງຝ່າຍຈະແ່ງຂັນກັນຕຽງໆ ໜູຟີງມີໜັນທີ່ແຕກຕ່າງຈາກໜາຍ ທຳນາ ແລະ ເກື່ອງຂ້າວ ທອິ້ນ ແລະ ຂາຍຂອງ ຍິ່ງກວ່ານັນບທບາທໃນກາຣສື່ບພັນຮູ້ຍັງໃຫ້ພລັງຄໍານາຈເຊີງມາຍາກາຣແລະ ພິທີກຣມເຊື່ອໜັ້ງໜ້າຍ ຍາກທີ່ຈະແ່ງໄດ້ ບໍ່ຈະຍືແລ່ານີ້ອ້າຈອອີບາຍໄດ້ວ່າເຫຼຸດໄດ້ຄ່າຂອງຄູກສາວ່າມີເຄຍເປັນປັບປາໃນເອເຊີຍ

ตะวันออกเฉียงใต้ในจีน อินเดีย และตะวันออกกลาง ตรงกันข้าม “ยิ่งมีลูกสาวมากเท่าใด ก็ยิ่งรายมากขึ้นเท่านั้น” (Galvão 1544: 89; cf. Legazpi 1569: 61)

ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทรัพย์สมบัติจะผ่านจากฝ่ายชายไปยังฝ่ายหญิงโดยการแต่งงาน—กลับกันกับสินเดิมของยุโรป เวียดนามในสมัยใหม่ เป็นกรณียกเว้นในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับอีกหลายเรื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะความคืบหน้าของการบีบให้รับระบบอำนาจจากฝ่ายบิดาที่เข้มข้นของจีนซึ่งเริ่มในศตวรรษที่ 15 ส่วนในเวียดนามได้จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 แล้วฝ่ายชายก็ยังคงสืบทอดประเพณีที่คงจะต้องเป็นรูปแบบเก่าแก่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมอบสินสดด้วยตนเองแต่งงาน และแม้แต่พำนักอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิง (Yu 1978: 92 – 96)

สำหรับผู้เผยแพร่คริสต์ศาสนารุ่นแรกๆ การเรียกสินสดเป็นธรรมเนียมที่ไม่ถูกต้อง เป็นรูปแบบของการซื้อภรรยา (Chirino 1604: 262; Polanco 1556: 209) แม้ว่ามีการใช้ศัพท์ของตลาดเป็นครั้งคราวในการนี้ เช่นเดียวกับคุณธรรมอื่นๆ ที่จริงแล้วธรรมเนียมสินสดแสดงให้เห็นถึงมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจของผู้หญิง และมีส่วนทำให้พวกระมีภาระเป็นอิสระ ตรงข้ามกับแอฟริกาซึ่งเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการเรียกสินสด ทรัพย์สินที่ได้มาจะตกเป็นของพ่อเจ้าสาวและในที่สุดก็จะเป็นมรดกทางฝ่ายชาย ผู้หญิงเชียะตะวันออกเฉียงใต้ได้ประยุกต์โดยตรงจากระบบบัน (Boserup 1970: 48 – 49; Goody 1976: 8) โดย ปีเรส (1515: 267) ได้กล่าวอย่างหนักแน่นสำหรับชาวมลายูที่เข้ารู้จัก “ฝ่ายชายต้องให้ทอง 10 ดาชิล และ 6 นัส แก่ฝ่ายหญิงเป็นสินสดซึ่งต้องตกเป็นสิทธิของเธอจริงๆ” ในกรณีอื่นๆ สินสดจ่ายแก่พ่อแม่ของเจ้าสาวผู้จะโอนทรัพย์สินบางส่วนให้กับลูกสาวของตน

ที่ตรงกันข้ามกับธรรมเนียมจีนอย่างชัดเจนก็คือคู่บ่าวสาวมักจะพำนักที่หมู่บ้านของฝ่ายหญิงมากกว่าของฝ่ายชาย นี้เป็นประเพณีในประเทศไทย พม่า และมลายู (La Loubère 1691: 51; Pallegoix 1854 I: 230; Shway Yoe 1882: 59; Wilkinson 1908A: 37) ประมวลกฎหมายอาชญาภาพเชียะตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างอย่างชัดเจนจากของอินเดียหรือจีน (ในเวียดนาม) ที่เชื่อกันว่าเป็นต้นแบบโดยยืนยันเหมือนกันว่าทรัพย์สินคู่สมรสจะต้องถือร่วมกันและจัดการร่วมกัน (Lingat 1952: 38 – 39, 135 – 41, 153, 166) ในเรื่องการรับมรดก ลูกทุกคนมีสิทธิเท่ากันไม่ว่าจะเป็นเพศใด แต่ลูกหรือคนที่ดูแลผู้สูงอายุอาจได้ส่วนแบ่งมากกว่า (La Loubère 1691: 52; Reynolds 1979: 935; Plasencia 1589: 181) กฎหมายอิสลามที่กำหนดให้ลูกชายได้มรดกเป็นสองเท่าของลูกสาวไม่เคยมีการบังคับใช้อย่างจริงจังเลย (Saleeby 1905: 66; Geertz 1963: 47, 81) หลักกฎหมายอันเข้มงวดของจีนที่ภรรยาไม่มีสิทธิมีสิ่งในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของครอบครัวได้เลือกลดอัตราไปในประมวลกฎหมายเวียดนามศตวรรษที่ 19 แต่ไม่ได้เป็นไปในทางปฏิบัติเลย (Lingat 1952: 30 – 36, 92 – 96)

ภาวะที่ค่อนข้างจะเป็นอิสระของผู้หญิงครอบคลุมไปถึงความสัมพันธ์ทางเพศด้วยวรรณกรรมของເອົ້າຕະວັນອອກເຈິ່ງໃຕ້ໃນຍຸນື້ນໍາທຳໃຫ້ເຮົາໄມ້ມີຄວາມເຄື່ອບແຄລງທີ່ວ່າຜູ້หญິງມີບຫບາຫທີ່ແພັ້ນຂັ້ນໃນການເກີ່ວພາວາສີແລະແສດງຄວາມຮັກ ແລະເວີກຮ້ອມມາກເທົ່າກັບໃຫ້ໃນແໜ່ຄວາມສົມໃຈທາງດ້ານເປັດແລະອວຣມນີ ວຽກຮ້ອມບຽບຍໍາຫັດຕ່າງທ່າທາງທີ່ຕົ້ງຕາວຕົ້ງໃຈຂອງພະເອກ ແລະເສັ່ນໜີທີ່ດິດດູດຜູ້หญິງຍ່າງກວະຕີອ້ອື່ອລັ້ນ ແລະໄດ້ທຳໃນລັກຊະນະເຕີຍກັນກັບຝ່າຍໜິງ ສາຮະຂອງວຽກຮ້ອມຫັ້ນເອກຂອງມລາຍຸແລະໜາກີ້ອຸປ່ຽນປ່າງໜ້າຕາທີ່ດົງດາມມີເສັ່ນໜີຂອງພະເອກເຫັນປັ້ນໜີ (Panji) ແລະ ຢັ້ງ ຕູວະໜີ (Hung Tuah) “ດ້າ ຢັ້ງ ຕູວະໜີ ຜ່ານນາ ຜິງທີ່ແຕ່ງງານແລ້ວຈະພະໄປຈາກອ້ອມກອດຂອງສາມີເພື່ອຈະໄດ້ອອກໄປດູ້ເຂາ” (Sejarah Melayu 1612: 78; cf. Wangbang Wideya: 113; Rassers 1922: 29) ເຮື່ອງຂອງຄວາມຮັກຫວານຫື່ນ້ຳນັ້ນມີຄວາມໂດດເດັ່ນເຫັນເຕີຍກັບວຽກຮ້ອມໃນທີ່ອື່ນໆຂອງໂລກ ເຮື່ອງຈາວຂອງປັນໜີທີ່ໄປຕາມຫາຫຼຸງຜູ້ເປັນທີ່ຮັກເປັນຕົວຍ່າງທີ່ດີພວະເປົ້າທີ່ນີຍົມກັນຍ່າງກວ້າງຂວາງໃນຫວາະຫວ່າງສະຕວຽບທີ່ 15 ແລະ 17 ຈາກຫວາກີ້ແພ່ວ່ລາຍໄປຢັ້ງໂລກມລາຍຸ ໃນສະຕວຽບທີ່ 18 ກີ້ໄປດົງປະເທດໄທ ພມ່າ ແລະເຂມ່າ (Rassers 1922; Pigeaud 1967: 206 – 09; Dhaninivat 1956)

ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นอัจฉริยะของເອເໜີຕະວັນອອກເຈີ່ງໃຫ້ທີ່ໄດ້ເດີນຄືອກລອນສົມຜັດສື່ບວກທັດຂອງໜາວັນທີ່ເຮັດວຽກວ່າ ປັນດູນ ໃນພາກພາມລາຍຸ ແລະ ຄໍາ ໃນພາກພາຕະກຸລູໄຕຫລາຍພາກພາ ກລອນພວກນີ້ໄມ້ໄດ້ເກີ່ວກັບເຮືອງຄວາມຮັກເສນອໄປ ແຕ່ກຳລອນທີ່ມີລັກຜະນະເພາະຕົວແລະວ່າກັນສດຖາ ສ່ວນໃໝ່ແລ້ວຈະເປັນການຕອບຕົ້ນຮ່ວມ່ວ່າຈະຍັງແລະຫຼົງທຶນໆ ອ້ອງສອງໄຟເຈົ້າເຮືອງການແຕ່ງງານ ໃນຮູບແບບຂອງສົມຜັດທີ່ຈະຍັງແລະຫຼົງທຶນໆ ໃນດ້ານປົງປັງພາກພາ ແລະ ຄຳກຳລ່ວມເປັນນັຍ້ທີ່ ໜ້າປະໂລນ (Compton 1979) ການແຂ່ງຂັນວ່າກຳລອນສົມຜັດປະກອບດົງຕົວໃນຮູບແບບຄ້າຍາກັນນີ້ເປັນທີ່ ນີ້ມີກຳນົດໃນພິລິປິປິນສົມຜັດປະກອບດົງຕົວໃນຮູບແບບຄ້າຍາກັນນີ້ເປັນທີ່

กลอน (*balak*) เป็นการตอบโต้ระหว่างชายและหญิงและส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวกับเรื่องความรักฉันหนุ่มสาว ใช้กันเป็นสองแบบคือตอบโต้กันในเรื่องของความรัก ความชั่วทั้งมวล . . . ด้วยความเฉียบคมและรวดเร็วอย่างน่าทึ่ง หรือไม่ก็ใช้เครื่องดันตีหรือส่องชี้ . . . เล่นเครื่องดนตรีแล้วก็พูดตอบกลับ (*Alcina* 1668 III; 34 – 35)

พวกรเข้าใจว่ามีความนุ่มนวลเพื่อคุ้มตัวกัน จะแสดงบทวักกันและเกี้ยววักกัน (ทางเครื่องดนตรี) ด้วยความรู้สึกหรืออารมณ์ส่วนมากกว่าคำพูดจากปาก (เพิ่งอ้าง: 68 – 69)

โจ ตั้กวน (1297: 17) มีวิธีบรรยายที่เต็มไปด้วยสีสันเช่นเคยถึงสิ่งที่หนูนิ่งเขมราคหัวง
จากสามีในสมัยของเข้า “ถ้าสามีถูกเรียกตัวไปเก็บสิบวัน ภารຍามักจะพูดว่า ‘ฉันไม่ใช่ภิญญาณ
จะให้ฉันนอนคนเดียวได้อย่างไร’ อุดมคติเรื่องภารຍาซื้อสัตย์ตลอดเวลาที่อยู่ข้างหลังระหว่างที่

สามีเดินทางเป็นลิ้งที่ยืนยันอยู่บนหน้าหันสีอมหากาพย์ที่ได้มาจากอนเดีย แต่ไม่ใช่ในชีวิตประจำวัน ในงานแต่งงานของชาวชวา ตามคำของแรฟเฟลล์ส (1815 I: 318) เจ้าบ่าวจะถูกเตือนอย่างจริงจังว่า “หากเจ้าบังเอญต้องจากเชื้อไปทางบกเป็นเวลาเจ็ดเดือนหรือหนึ่งปีโดยไม่ให้อะไรแก่เชื้อในการยังชีพ . . . การแต่งงานของเจ้าก็จะสิ้นสุดลง หากภรรยาของเจ้าประสังค์เข่นนั้นโดยไม่ต้องมีพิธีหรือดำเนินการอื่นใดอีก” กฎหมายเวียดนามตามที่ประกาศใช้ในศตวรรษที่ 15 (อีกเรื่องหนึ่งที่แตกต่างอย่างชัดเจนจากประเพณีจีน) ได้กำหนดเวลาการจากไปเมื่อกัน ห้าเดือนหรือ สิบสองเดือนถ้าหากมีลูกด้วยกัน (Lingat 1952: 89n)

การแสดงออกที่ทำให้เห็นจริงเห็นจังที่สุดถึงฐานะอันเข้มแข็งของผู้หญิงในเรื่องเพศ คือศัลยกรรมที่เจ็บปวดต้องของคชาติที่ผู้ชายต้องทนเพื่อเพิ่มความสุขทางเพศแก่ผู้หญิง ที่นำเสนอในใจก็คือปรากฏการณ์นี้เพริ่กระจายไปทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีในส่วนอื่นๆ ของโลก อย่างไรก็ตามศัลยกรรมเช่นนี้มีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกใน ภารตะ ของอินเดีย คงจะเป็นการอ้างถึงธรรมเนียมปฏิบัติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสำรวจหลักฐานทางชาติพันธุ์ วรรณนาอย่างระมัดระวังเมื่อเร็วๆ นี้ (Brown, Edwards, and Moore) เสนอแนะว่าวิธีที่ดีที่สุดที่จะเข้าใจปรากฏการณ์นี้ก็คือคิดว่าเป็นการสำแดงของอำนาจและภาระที่ผู้หญิงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับ ผู้เขียนได้ซึ่ง (โดยอ้างหลักฐาน เตาซุก ถึงแม้ว่าการลิบอวะสีบพันธุ์ของหญิงในปัจจุบันก็ยังทำกันในอินโดนีเซีย และมีรายงานใน มะกัสชาร์ ศตวรรษที่ 17—Garvaise 1701: 139) ว่าผู้หญิงบางคนก็ลิบปูมกระสันและปกปิดเป็นความลับจากชาย ดูเหมือนจะอ้างว่าเพื่อเพิ่มความสุขทางเพศของผู้หญิง รูปแบบของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นๆ ดูเหมือนว่าจะตรงกันข้ามกับบางแห่งในแอฟริกาที่ศัลยกรรมมุ่งเพิ่มความสมใจทางเพศในผู้ชายหรือลดในผู้หญิง

ศัลยกรรมที่ให้ความที่สุดคือการสอดเขมโลหะเดริมด้วยลูกล้อ เดือย หรือ ตะปูหัวใหญ่ชันิดต่างๆ ในพิลิปปินส์ตอนกลางและตอนใต้ และบางส่วนของบอร์เนีย ปีก้าเพ็ตตา (1524: 43) เป็นคนแรกในบรรดาชาวญี่ปุ่นผู้คนสนเทห์ที่บรรยายธรรมเนียมปฏิบัตินี้

บุรุษเพคทั้งใหญ่และเล็กจะให้แหงปลายองคชาตของตนจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งด้วยลักษณะเกลี่วท้องหรือดีบุกซึ่งมีขนาดใหญ่เท่ากับขนาดห่าน ที่ปลายทั้งสองของลักษณะของบุรุษติดสิ่งคล้ายๆ เดือยมีจะงอยยื่นออกมาของบางคนก็เหมือนหัวตะปูเกรี้ยน ปอยที่เดียวที่ผ่านเข้าด้วยกันคือดูองคชาตของชายคนทั้งผู้หญิงอายุและคนหนุ่มเพราะผนิมไม่อย่างจะเชื่อ ตรงกลางลักษณะมีรูอยู่หนึ่งรูให้ปัสสาวะออกมานะ . . . พวคนนี้บอกว่าผู้หญิงของพวคนเข้าด้วยกันนั้น และถ้าไม่ทำพวคนเชื้อจะไม่ยอมให้ข้องแก่ด้วย เมื่อผู้ชายต้องการข้องแก่กับภรรยา เชือกจะจับองคชาตไม่ใช่ในแบบปกติแล้วก็เริ่มสอดใส่อย่างนุ่มนวลที่สุดโดยให้เดือยอยู่ด้านบนก่อน ต่อจากนั้นก็ส่วนอื่นเมื่อเข้าไปแล้วก็จะอยู่ในท่าปกติ และองคชาตก็อยู่ข้างในในท่านั้นจนกระทั่งเริ่มอ่อนตัว มีฉะนั้นแล้วก็จะดึงออกมามาได้

ปรากฏการณ์เหมือนกันนี้มีค่อนข้างอีกหลายคันได้บรรยายไว้ในภาษาต่างๆของวีชาญา และที่มินดาเนา (Loarca 1582: 116; Pretty 1588: 242; Dasmariñas 1590A: 417 – 18; Carletti 1606: 83 – 84; Morga 1609: 278) และเห็นตรงกันในเรื่องวัตถุประสังค์ที่อธิบายกันเสมอว่าเพื่อเพิ่มความสุขทางเพศโดยเฉพาะแก่ฝ่ายหญิง คนบางพวกละบอร์เนียตะวันตกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะพวกละบัน และ กายัน ยังคงรักษาธรรมเนียมนี้ไว้จนถึงสมัยใหม่ ตำนานที่ถ่ายทอดกันมาด้วยปากต่อปากของคนพวกละบันถ่าที่ตั้งต้นของธรรมเนียมปฏิบัติคือหญิงผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่ง พบว่าเพศสัมพันธ์โดยไม่มีเครื่องช่วย เช่นนี้ให้ความพึงพอใจน้อยกว่าการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Harrison 1964: 165 – 66)

ในส่วนอื่นๆของเอกสารเชียดตะวันออกเฉียงใต้ ผลลัพธ์เช่นเดียวกันได้มาด้วยศัลยกรรมที่เจ็บปวดน้อยกว่า แต่อาจจะประณีตมากกว่าโดยการสอดลูกกลมหรือรังสั่งเล็กๆเข้าไปได้หนังที่หุ้มของคชาตอย่างหลวงฯ รายงานแรกสุดมาจากการจารึกในมุสลิม หม่าลวน (1433: 104) เขารายงานว่าในสยาม

เมื่อชายมีอายุถึงปีที่ 20 จะมีคนจับหนังที่หุ้มอวัยวะเพศแล้วใช้มีดแหลมบาง . . . เปิดหนังและสอดลูกปัดดีบุกหนึ่งเหลาเข้าไปข้างในหนัง ปิดและรักษาแล้วด้วยสมุนไพร . . . ลูกปัดดูเหมือนพวงอรุณ . . . ถ้าหากเป็นกษัตริย์ . . . หรือพระมุขที่ยิ่งใหญ่ หรือคนร่ำรวย ก็จะใช้ทองคำทำลูกปัดที่ข้างในกลวง มีทรายใส่อยู่หนึ่งเม็ด . . . ลูกปัดพวกละบันจะมีเสียงกรุ๊งกริ๊ง ชี้่ถือกันว่าไฟเราะ

นักเขียนชาวญี่ปุ่นมากนัยบันทึกปรากฏการณ์เดียวกันนี้ที่หลักฐานดีระหว่างศตวรรษที่ 15 และ 16 และ トイเม ปิเรส (1515: 102 – 03) กล่าวว่าในเป็นลักษณะพิเศษของผู้ชายหลังสาวดีในหมู่พ่อค้าต่างๆที่มาเยือนมะละกา “ขุนนางหลังสาวดีใส่มากถึง 9 ลูกมีเสียงแหลม หุ่ม และสูงของคนตระที่ไฟเราะ ลูกปัดมีขนาดเท่าลูกพลัม อาวาร์ส ในเมืองเรา และพวกละบันมาก . . . ก็จะใช้ตะกั่ว” ปิเรสยังเสริม อาจจะในลักษณะเดียวกันว่า “พวกลูกหญิงมลายูของเรารีอกดีใจมาก เมื่อผู้ชายหลังสาวดีมาบ้านเมืองตนและชอบผู้ชายพวกละบันมาก เหตุผลก็จะต้องเป็นเสียงประสานอันไฟเราะนี้เอง” จุดประสงค์หลักดูเหมือนจะเป็นความพึงพอใจของผู้หญิง เมื่อนายพลเรือชาวอาลันดาเจคอบ วันเนค ถ้ามด้วยความประหลาดใจว่ารังสั่งทองเล็กๆที่เสียงไฟเราะที่คุณไทยผู้ร่ำรวยในปัตตานีใส่ที่องคชาตใช้ประโยชน์อะไร ก็ได้คำตอบว่า “พวกลูกหญิงได้ความสุขสุดจะบรรยายจากสิ่งนี้” (van Neck 1604: 226; cf. Fitch 1591: 308)

การเสริมลูกปัดที่องคชาตใช้กันไก่ลงไปจนถึง มะกัสชาร์ ที่ซึ่ง “ผู้ชายจะมีหนึ่งลูก สองลูก หรือมากกว่านั้นที่องคชาตของตน ขนาดเท่ากับของสยาม แต่ไม่กลวงหรือมีเสียงดัง หากแต่ทำ

ด้วยงาช้างหรือกระดูกปลาที่แกะง” (van der Hagen 1607: 82) อิสลามได้กำจัดธรรมเนียมนี้อย่างรวดเร็ว แต่พวกโตราจัน ที่มิได้เป็นอิสลามและอยู่ลึกเข้าไปใน ชุมลาเวซียังคงเสริมใส่ลูกกลม

รูปที่ 21 ศิวลึงค์ที่วัดคินดุศตราวุษที่ 15 จันดี ชุมกุห์ ในชุมากลาง

แบบนั้นในศตวรรษที่ 19 (Adraini and Kruyt 1912 – 14 II: 392) อย่างน้อยที่ขาดหนึ่งในลูชอน กลางผู้ชายเสริมลูกกลม “ขนาดเม็ดถั่วเขียว” (Dasmarinas 1590A: 444) แม้ว่าจะมีการยืนยันว่าชาวมีรัชังแบบสยามจากแหล่งข้อมูลรองแหล่งเดียวเท่านั้น (Pigafetta 1524: 95) แต่ก็คงมีอะไรประเทานั้นก่อนจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม เพราะศิวลึงค์ที่วัดศตวรรษที่ 15 สองแห่งที่ชุมกุห์ และ เจตุ ไกล ชูราการ์ต้าประดับด้วยลูกกลมขนาดเล็กสามหรือสี่ลูก (Stutterheim 1930: 31 และดูรูปที่ 21) ทั้งศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนาได้ทำทุกอย่างที่จะกำจัดธรรมเนียมนี้ พิธีสุนนัต

ของมุสลิมในวัยแรกรุ่นให้ทางเลือกสำหรับพิธีแกร็บเข้าสู่สถานภาพผู้หญิง¹ เจ้าหน้าที่สเปนจะเมียนชาวเมืองวิชายาที่พบว่าใส่เข็มองคชาต (Dasmarinas 1590A: 418) พomoaถึงกลางศตวรรษที่ 17 เราก็ไม่ได้ยินเรื่องศัลยกรรมเพื่อการคุณอีกในพื้นที่ชายฝั่งของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຕ້ທີ່ເຂົາໄປດີ່ງໄດ້ຈ່າຍ

การแต่งงาน

รูปแบบการแต่งงานที่สำคัญคือการมีคู่สมรสคนเดียวโดยที่การหย่าร้างเป็นเรื่องค่อนข้างง่ายสำหรับทั้งสองฝ่าย ชิริโน (1640: 319) กล่าวว่าเข้า “อยู่ในพิลิปปินส์เกือบสิบปี โดยไม่ได้เห็นผู้ชายแต่งงานกับผู้หญิงหลายคน” แต่กับผู้ปักครองประเทศแล้วมีข้อยกเว้นที่น่าทึ่งในเรื่องนี้ สำหรับพวงนี้แล้วการมีสัมภានจำนวนมากเป็นทั้งการแสดงถึงสถานภาพและอาชญากรรมทางการค้า เจ้าประเทศราชจะส่งข้ามามาเป็นชายข้าของกษัตริย์ “ในรูปแบบของบรรณาการ การแสดงความจงรักภักดี และถือหน้าพิพัฒน์สัตยา” (Geertz 1980: 35) รูปแบบที่ปฏิบัติกันทั่วไปมากกว่าในกลุ่มคนรายคือการมีเพศสัมพันธ์อย่างฉบับช่วยกับหาสในครัวเรือนของตน ความสัมพันธ์เช่นนี้มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการแต่งงานโดยไม่มีพิธีและสิทธิข้ออยมากในการรับมรดกของลูกที่เกิดมา ทางที่ดีที่สุดควรจะถือว่าเป็นด้านหนึ่งของระบบทาง

สำหรับคนธรรมดางานใหญ่ รูปแบบการมีคู่สมรสคนเดียวได้แรงเสริมจากความสะอาดเรื่องการหย่าร้าง ซึ่งนิยมใช้ในการจบชีวิตสมรสที่ไม่เป็นที่พอใจ ในพิลิปปินส์ “การแต่งงานคงอยู่ตราบที่ยังป่องดองกันดี เพราะพวกเขากำหนดด้วยสาเหตุที่หยุมหิมที่สุดในโลก” (Chirino 1640: 321; cf. Morga 1609: 275) ในสยามก็เช่นเดียวกัน “สามีภรรยาอาจแยกกันตามใจชอบจัดการกับข้าของและลูกโดยไม่มีปัญหา กันอีกต่อไป และอาจแต่งงานใหม่ถ้าเห็นว่าดีโดยไม่ต้องกลัวความอภัยศหรือการลงโทษ” (Schouten 1636: 86; cf. La Loubère 1691: 53; van Vliet 1636: 86) หลังจากนั้นก็มีผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพวากามที่เรียดนามตอนใต้ (Aymonier 1891: 30 – 31) และชาวชราว่าโดยมากพวากผู้หญิงมักจะเป็นผู้เริ่มเรื่องการหย่าร้าง “ผู้หญิงเมื่อไม่พอใจสามีอาจขอเลิกสัญญาสมรสเมื่อได้ก็ได้โดยจ่ายเงินให้สามีจำนวนหนึ่งตามที่ธรรมเนียมกำหนด” (Raffles 1817 I: 320) ทั้งทั้งโลกของชาวเกาะดูเหมือนจะมีกฎว่าภรรยา (หรือพ่อแม่ของเธอ) เก็บ

¹ แต่บางคนอาจเอาสองพิธีมาปักกัน กลุ่ม สู้อาดู (Huauipn) ซึ่งมิใช้มุสลิมเรียกการบากองคชาตของเด็กชาย (pasunate) ตามคำาหารับสำหรับสุนัต (Velseri 1986)

ลินสอดไวดากสามีเป็นผู้ริบิ่มดำเนินการหย่า แต่ต้องลงคืนหากเชอเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบ (Plasencia 1589: 813; Dasmariñas 1590A: 410 – 11; Pires 1515: 267; Beaulieu 1666: 100; Polanco 1556: 209) อย่างน้อยในฟิลิปปินส์ (Chirino 1614: 321) และสยาม (La Loubère 1691: 53; van Vliet 1636: 86) ลูกที่เกิดจากการสมรสจะแบ่งกันเมื่อย่า คุณโตจะไปกับแม่ คุณที่สองจะไปกับพ่อ ต่อไปเรื่อยๆในทำนองนี้

บันทึกประจำวันของศาลที่มะกัสซาร์ในศตวรรษที่ 17 เปิดโอกาสให้เราได้เห็นรูปแบบของความถี่ในการหย่าร้างที่ระดับน้อยของสังคม ซึ่งคงจะไม่พ้นการได้ตัวรองเรื่องการเมืองและทรัพย์สินมาแล้ว แม้แต่ที่มะกัสซาร์ก็อาจคาดหวังได้ว่าในการหย่าร้างมิได้ระบุว่าเป็นการตัดสินของชายผู้ทรงอำนาจ ก ที่จะเปลี่ยนคู่ครอง แต่ทว่า “นาย ก และ นาง ฯ แยกจากกันและกัน” (คำศัพท์ที่ใช้คือ *sikattoi* ซึ่งมาจากกราก *katto* แปลว่า “ตัดออก”) เส้นทางชีวิตที่มิได้ผิดปกติธรรมดายังคงผู้หญิงในกลุ่มอภิชนคือเส้นทางชีวิตของกราเอ็ง บัลลา-จาવายา (Karaeng Balla-Jawaya) เชอเกิดใน ค.ศ. 1634 ในตระกูลสูงที่สุดตระกูลหนึ่งของมะกัสซาร์ เมื่ออายุได้ 13 ปีเชอแต่งงานกับกราเอ็ง บันโต-มาวนนู (Karaeng Bonto-marannu) ต่อมามาเชาได้เป็นผู้นำในสังคมที่ยังไม่คุ้นเคยของมะกัสซาร์ เชอแยกกับเขามีอายุ 25 ปี และมี่นานก็แต่งงานกับคู่แข่งของเข้า กราเอ็ง กราวนรุ่ง (Karaeng Karunrung) นายกรัฐมนตรีผู้มีฝีมือ เมื่ออายุ 31 (ใน ค.ศ. 1666) เชอแยกทางกับเข้า อาจเป็นเพราเวชาถูกเนรเทศ และสองปีหลังจากนั้นเชอก็แต่งงานกับอาฐุ ปาละก์ก้า ผู้อยู่ในระหว่างดำเนินการที่จะพิชิตประเทศไทยของเชอด้วยความช่วยเหลือของชาวสหลันดา เมื่ออายุ 36 เชอก็แยกกับเข้าและในที่สุดถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 86 ปี (*Lontara'-bilang Gowa*: 95 – 199) สุภาพสตรีที่มีชาติตระกูลสูงอีกคนหนึ่ง กราเอ็ง ตังกัลลา (Karaeng Tangngalla) หมันดังแต่ยังเด็กกับสุลต่านในอนาคต โมหัมมัด ชาอิด (Mohammad Said) และกับเข้า และเมื่ออายุ 17 ปีก็แต่งงานกัน ต่อมามีอายุได้ 28 ปี เชอก็แยกทางกับเข้าอีก ซึ่งเชอปราภูในบันทึกประจำวันของศาลอีกใน ค.ศ. 1649 เชอแต่งงานกับ กราเอ็ง เลเอ็งเกเซ (Karaeng Leengkese) พี่ชายของ กราเอ็ง เป็ลลา-จาવายา หลบปีต่อมามาเชอแยกทางกับเข้า แต่ใน ค.ศ. 1657 เมื่ออายุได้ 43 เชอกลับมาหาเข้า และอยู่ด้วยกันจนเชอเสียชีวิตใน ค.ศ. 1661 (*Lontara'-bilang Gowa*: 87 – 119; cf. *Sejarah Gowa*: 66)

การที่ประชากรมุสลิมของอินโดนีเซียและมาเลเซียส่วนใหญ่มีอัตราการหย่าร้างเกินร้อยละ 50 มาจนถึงทศวรรษ 1960 มักจะกล่าวว่าเป็นเพราเวชากิจกรรมของศาสนาอิสลามที่สนับสนุนทำให้การหย่าร้างง่ายสำหรับผู้ชาย แต่ที่สำคัญมากกว่ามากก็คือรูปแบบภาวะอิสระของสตรีทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหมายความว่ากราหย่าร้างมิได้ลดวิถีทางดำรงชีวิต สถานภาพ หรือเครือข่ายการสนับสนุนของญาติลงไปอย่างเด่นชัด (van Vollenhoven 1918: 79; Nash 1965: 253;

Djamour 1959: 139) เมื่อบันทึกเรื่องที่ชาวยอมรับผู้หญิงอายุ 22 หรือ 23 ที่อยู่กับสามีคนที่ 4 หรือ 5 เอิร์ล (1837: 59) กล่าวว่าทัศนคตินี้เป็นผลมาจากการเสรีภาพและความเป็นอิสระด้านเศรษฐกิจของผู้หญิงโดยแท้ (cf. Crawfurd 1820 I: 78 – 79; St. John 1862 I: 165 – 67)

จนกระทั่งศตวรรษที่ 18 สังคมยุโรปซึ่งนับถือคริสต์ศาสนา ก็ยังเป็นสังคมที่ “บริสุทธิ์” ในเชิงปรียบเทียบ คืออายุแต่งงานโดยเฉลี่ยข้าเป็นพิเศษ (ในช่วงยี่สิบ) และผู้ไม่แต่งงานเลยมีสัดส่วนสูง อีกทั้งการตั้งครรภ์ก็มีอัตราต่ำ ตามมาตรฐานของสมัยต่อมา (ในอังกฤษ อัตราที่สูงขึ้นจากเพียงร้อยละ 12 ของเด็กที่เกิดใน ค.ศ. 1680 เป็นร้อยละ 50 เมื่อถึง ค.ศ. 1800—Stone 1984: 46; Wrigley and Schofield 1981: 254 – 60) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างจากรูปแบบสังคมบริสุทธิ์อย่างสิ้นเชิงในหลายด้าน และสำหรับนักสังเกตการณ์ชาวยุโรปสมัยนั้นแล้ว ดูเหมือนว่าผู้คนหมุนกับเรื่องเพศ ชาวโปรตุเกสขอบคุณว่าพากมลากู “หลงตนเองไว้และหมดเวลาไปกับเรื่องรัก” (Barbosa 1818 II: 176; cf. Barros 1503 II, vi: 24; Eredia 1613: 31, 40) ส่วนชาวชวา เช่นเดียวกับชาวพม่า สยาม และฟิลิปปินส์ ตามอุปนิสัยแล้ว “เต็มไปด้วยตัณหาทั้งชาดและหญิง” (Scott 1606: 173) ซึ่งก็หมายความว่าเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานถือเป็นเรื่องธรรมดายังพรหมจารีเมื่อแต่งงานไม่ได้เป็นสิ่งที่คาดหวังของทั้งสองฝ่าย หากมีการตั้งครรภ์ก็เป็นผลจากกิจกรรมทางเพศก่อนแต่งงาน ก็คาดหวังว่าทั้งคู่จะแต่งงานกัน และหากไม่เป็นเช่นนั้นก็อาจหันไปพึงการทำแท้งหรือ (อย่างน้อยในฟิลิปปินส์) การฆ่าทารก (Dasmarinias 1590A: 427)

แต่ในชีวิตแต่งงาน ความซื่อสัตย์และจริงรักก็ถือเป็นคุณสมบัติใหม่ๆ ที่ยังความประหลาดใจแก่ชาวยุโรป ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงที่บันจาร์มาซิน “ซื่อสัตย์อย่างแน่แม่นี้เมื่อแต่งงาน แต่เหลวแหลกมากเมื่อเป็นภรรยา” (Beeckman 1718: 41; cf. Valentijn 1726 III: 312; Low 1848: 196; Finlayson 1826: 309 – 10) ในชุมชนที่ตั้งแต่ก่อนสมัยอิสลาม การล่วงประเวณีกับหญิงเด็กๆ จนข้ามกันไป แต่กับหญิงที่แต่งงานแล้ว (ในชั้นสูง?) จะต้องโทษประหารชีวิต (Schurhammer 1977: 530) แม้แต่บันทึกเหตุการณ์ชาวสเปนผู้มีความเห็นในแบบเดียวกันในเรื่องหลักศีลธรรมทางเพศของชาวฟิลิปปินส์ บางครั้งก็ยอมรับว่า “พวากผู้ชายปฏิบัติต่อภรรยาเป็นอย่างดีและรักใคร่เช่นตามสมควร” (Legazpi 1569: 61) ส่วน กัล瓦โอล (1544: 89) ก็ประหลาดใจว่าพวากหญิงชาวไมลุก์จะทำได้อย่างไร “แม้ว่าจะออกไปกับกลุ่มผู้ชายอยู่เสมอ และเกือบจะเปลือยกาย . . . ยังคงบริสุทธิ์และดีอยู่ได้ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ในพวากที่สำมะเลเทมาเช่นนี้” ผู้สังเกตการณ์ในศตวรรษที่ 19 (Cameron 1865: 131) อาจจะถูกที่สันนิษฐานว่ามีความเกี่ยวข้องกันระหว่างความง่ายดายในการหย่าร้างในชนบทมลายูและความรักที่ดูเหมือนจะเป็นลักษณะเด่นของการแต่งงานของมลายู ภาระอิสระทางเศรษฐกิจของฝ่ายหญิงและความสามารถของพวากเชอที่จะผลประโยชน์จากการแต่งงานให้คงอยู่ ศักดิ์อตต์ เป็นที่พอกใจ ทำให้สามีเช่นเดียวกับภรรยาต้องพยายามรักษาภาระแต่งงานให้คงอยู่ ศักดิ์อตต์

(1606: 127) ได้ยกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบเช่นนี้มีผลอย่างไรในการขัดขวางชาญ ต่างชาติที่คุ้นเคยกับรูปแบบที่แตกต่างไป เขาวิจารณ์การที่ขายจีนคนหนึ่งทุบตีภรรยาชาวเวียดนามของเขานะในบันเต็นว่า เหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าภรรยาเป็นชาวพื้นเมือง “เพราคนชาวยะไม่ยอมให้มาตอบตีผู้หญิงของชาติดิน”

ที่น่าแปลก็คือเมื่อเอ่ยถึงพระมหาวิหารของญี่ปุ่นในแบบปัจจัยสำคัญในการแต่งงาน แทนที่จะเป็นคุณประโยชน์กลับเป็นเครื่องขัดขวาง ในพิลิปปินส์ก่อนยุคสเปน ตามคำของมอร์ก้า (1609: 278) มีผู้เชี่ยวชาญ (ทางพิธีกรรม?) ที่มีหน้าที่ทำให้หญิงสาวเสียความบริสุทธิ์ “ถือกันว่าการเป็นสาวบริสุทธิ์เป็นอุปสรรคขัดขวางการแต่งงาน” ในทางสาดีและเมืองท่าอื่นๆ ของพม่าและสยาม มีการขอให้พ่อค้าต่างชาติสอนเจ้าสาวให้เข้าสู่สถานภาพใหม่ (Verthema 1510: 202 – 04; cf. Lach 1965: 654) ที่นี่ครومพระเป็นผู้ทำให้เยื่อพระมหาวิหารของเด็กรุ่นสาวขาดในพิธีที่ค่าใช้จ่ายสูง พิธีนี้แสดงว่าได้ผ่านเข้าสู่สถานภาพเป็นผู้ใหญ่และกิจกรรมทางเพศแล้ว (Chou Ta-kuan 1297: 17 – 18) งานเขียนของชาวยะวันตกให้ความตื่นเต้นมากกว่าคำอธิบายสำหรับธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนั้น ซึ่งมักชวนให้คิดว่าชายเอี่ยดตะวันออกเฉียงใต้นิยมให้ผู้หญิงของตนได้ประสบการณ์ ดูเหมือนจะเป็นไปได้มากกว่าสำหรับผู้ชายเลือดจากเยื่อพระมหาวิหารถือว่าเป็นอันตรายหรือสกปรก เช่นเดียวกับเลือดจากประจำเดือนในหลายพื้นที่

รูปแบบของกิจกรรมทางเพศก่อนแต่งงานและการหย่าร้างที่ง่ายดายรวมทั้งองค์ประกอบ เชิงพาณิชย์ที่อาจพัวพันกับการจ่ายสินสมรสทำให้เป็นที่แน่นอนว่าการแต่งงานข้าวครัวหรือการมีนางบำเรอได้กลายมาเป็นเครื่องจัดการกับการหลังให้หลี้เข้ามาของพ่อค้าต่างชาติยังเมืองท่าให้ใหญ่ๆ มากกว่าการค้าประภณี มีการเล่าถึงระบบในปัตตานีดังต่อไปนี้

เมื่อชาวต่างชาติมาค้าขายที่นี่จากต่างแดน . . . มีผู้ชายมาหาและถามว่าต้องการผู้หญิงหรือไม่ หญิงสาวและเด็กสาวก็มาด้วยและเสนอตัวเอง เข้ามาเลือกคนที่น่ารักที่สุดในพวงนี้ หากคนเหล่านั้นยอมรับจำนวนเงินที่เขาจะจ่ายเท่านั้นเท่านี้เดือน เมื่อตกลงเรื่องเงินกันได้ (ซึ่งก็ไม่มากนักสำหรับความหลากหลายมากมายเช่นนั้น) เชอก็จะมาที่บ้านเข้าและรับใช้ในตอนกลางวันในสุนนะสาใช้ และตอนกลางคืนในสุนนะภรรยา แล้วจากนั้นเขาก็ไม่สามารถไปพัวพันกับหญิงอื่น มีเช่นนั้นเข้ามีปัญหานักกับภรรยา ส่วนเชอก็เหมือนกันจะพูดจากับชายอื่น ไม่ได้เลย แต่การแต่งงานจะคงอยู่นานเท่าที่เขายังอยู่ที่นี่อย่างสงบ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อเขาต้องการจะจากไป เขาก็จะให้เชอกทุกอย่างตามที่สัญญาไว้ ดังนั้นทั้งคู่ก็จะจากันด้วยความเป็นมิตร และเชอกอาจจะไปมองหาผู้ชายอีกคนหนึ่งตามที่ต้องการได้อย่างถูกต้องโดยไม่เป็นเรื่องอื้อฉาว (van Neck 1604: 225)

มีการเล่าถึงรูปแบบเดียวกันนี้สำหรับพ่อค้าชาวชาวยะที่บันดาในหน้าลูกจันทน์เทศ (“Tweede Boeck” 1601: 77) รวมทั้งชาวยุโรปและคนชาติอื่นในเวียดนาม เขมร สยาม และพม่า (Dampier

1697: 268; Dampier 1699: 40 – 41; Symes 1827 I: 253; Navarrete 1676: 268) แมมิลตัน (1727: 28) ได้เล่าไว้ว่าระบบนี้ทำงานอย่างไรในหงสาวดีโดยให้รายละเอียดอย่างชื่นชม ที่นี่มีพิธีแต่งงานอย่างเป็นทางการสำหรับความสัมพันธ์ชั่วคราวเหล่านี้ ทั้งสองฝ่ายจะถูกผูกมัดด้วยพันธะทางกฎหมาย เช่นเดียวกับโควต้ากวน (1297: 27) ในเขมร แมมิลตันพ่อใจประโภช์สองชั้นของภรรยาพื้นเมืองเหล่านี้ที่มิได้เป็นแค่คู่นอน แต่ยังเป็นหุ้นส่วนการค้าด้วย “ถ้าสามีมีสินค้าจะขายภรรยา ก็จะตั้งร้านค้าปลีกชิ้นทำรายได้ดีกว่าขายส่ง”

สืนกันระหว่างการแต่งงานชั่วคราวและการแต่งงานถาวรคงจะไม่แน่นอนอยู่ปอยครั้ง และการสมรสระหว่างคนต่างเชื้อชาติเป็นลักษณะพิเศษของเมืองการค้าของอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ คนภายนอกเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกและน่าตำหนิที่ศาสนาไม่ได้เป็นเครื่องยับยั้งการแต่งงาน ที่มະละกา “พวงนอกศาสนาแต่งงานกับหญิงมุสลิม ส่วนชายมุสลิมก็ไปอาพาภิป้าถีอนมาเป็นภรรยา” (Ibn Majid 1462: 206; cf. Pires 1515: 268) ที่มักษัชาร์ “ผู้ชายคริสตีียนเลี้ยงดูผู้หญิงมุสลิม ผู้ชายมุสลิมเลี้ยงดูผู้หญิงคริสตีียน” (Navarrete 1676: 122 – 23) มีแต่เมื่อผู้หญิงที่ใกล้ชิดราชสำนักพญาอย่างแต่งงานกับคนต่างชาติเท่านั้นที่ทำให้เกิดการต่อต้าน เช่นในกรณีของความรักที่โซคไม่อำนวยระหว่างพ่อค้าชาวชวาลันดาและเจ้าหญิงสยามซึ่งอาจเป็นต้นเหตุให้พระเจ้าปราสาททองออกพระราชบัญญัติใน ค.ศ. 1657 ห้ามหญิงไทยแต่งงานกับต่างชาติ (Smith 1974: 285 – 87)

แม้ว่าการแต่งงานชั่วคราวจะเป็นที่รู้จักกันในโลกอิสลามในสมัยของศาสดามุ罕มัด (Bouhdiba 1975: 126 – 27) เมื่อท่านมุสลิมที่กลุ่มนี้เก่าจากมีแนวโน้มอย่างชัดเจนที่จะให้การแต่งงานชั่วคราวจำกัดอยู่ในวงของท้าวสหภูมิที่แตกต่างจากผู้ที่เป็นอิสระในเมืองที่อาจถูก “สามี” ขายให้ขายอีกคนหนึ่งและมีลิทธิในลูกน้อยมาก ที่บันเต็น เล่ากันว่าธรรมเนียมของพ่อค้าชาวจีนนั้น “ซื้อท้าวสหภูมิ . . . แล้วก็มีลูกด้วยหลายคน และเมื่อต้องกลับประเทศของเข้า . . . ก็จะขายผู้หญิงส่วนลูกก็จะพากลับไปด้วยกัน” (Scott 1606: 176) พากองกุญชาราที่ต่างๆอาจทำอะไรทำนองนี้ถ้าเราสามารถเชื่อ เจน ปีเตอร์โซน คุณ (1619: 478) ศัตวุคณสำคัญของพากเข้าได้ คุณชอบใจที่พ่อค้าชาวองกฤษที่ซูการานา (บอร์เนียตตะวันตก) ยกจนมากจน “ต้องขยันงานบ้าเรอของพากเข้า” เพื่อเอาเงินมาจ่ายค่าอาหาร

การค้าประเวณีพบน้อยกว่าการแต่งงานชั่วคราว หรือการมีนางบำเรอมาก แต่เริ่มปรากฏในเมืองใหญ่ๆ ในปลายศตวรรษที่ 16 ในทุกกรณีโสเกนีเป็นท้าสของกษัตริย์หรือขุนนางชวาสเป็นบริษัทว่าท้าวสหภูมิจะเสนอตัวในเรือเล็กๆที่เมืองกลางน้ำของบูรุในทศวรรษ 1570 (Dasmariñas 1590B: 14) ชาวชวาลันดาได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ทำงานเดียวกันนี้ที่ปัตตานีในค.ศ. 1602 แม้ว่าจะไม่ปกติธรรมด้าและเป็นที่ยอมรับของสังคมเท่ากับการแต่งงานชั่วคราว (van

Neck 1604: 225) ในทศวรรษ 1680 ข้าราชการไทยผู้หนึ่งได้รับใบอนุญาตจากกษัตริย์ให้ดำเนินธุรกิจผูกขาดการค้าประภณีในเมืองหลวงคืออยุธยาโดยใช้ผู้หญิง 600 คนที่ซึ่งมาหรือตกเป็นทาส ด้วยความผิดต่างๆ นี่ดูเหมือนว่าจะเป็นที่มาของธรรมเนียมไทยที่รายได้ก้อนใหญ่ของรัฐมาจากการค้าประภณี (La Loubère 1691: 74, 85; Pallegoix 1854 I: 311) ย่างกุ้งในศตวรรษที่ 18 ก็ เช่นกันมี “หมู่บ้านโสเกนี” เป็นทั้งหมู่บ้าน (Symes 1827 I: 252 – 53) ดูเหมือนจะเป็นไปได้ว่าโซเกนีทั้งหมดเป็นเมืองท่าใหญ่ๆ ของภูมิภาคพัฒนาขึ้นมาเพื่อสนับสนุนความต้องการของชาวญี่ปุ่นและชาวจีนที่มีความคาดหวังต่างๆ กัน และก็อาจถูกกระตุ้นด้วยความรุ่งสืบที่เพิ่มพูนขึ้น อย่างน้อยก็ในหมู่ชาวมุสลิม ในเรื่องความไม่ถูกต้องของ การแต่งงานชั้วคราวกับต่างชาติและพากนอกราชอาณาจักร

ฐานแบบกว้างๆ ของเพศสัมพันธ์—เสรีภาพก่อนแต่งงานเมื่อเทียบกับที่อื่นๆ การมีคู่สมรสคนเดียวและความชื่อสัตย์หลังแต่งงาน (ซึ่งลั้มเลิกได้อย่างง่ายดายโดยการหย่าร้าง) และสถานภาพที่เข้มแข็งของหญิงในการกรีฑา—ขัดแย้งในหลายๆ เรื่องกับระบบที่ปฏิบัติของศาสนาโลกที่กำลังมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคการค้า ความขัดแย้งที่รุนแรงที่สุดอาจเห็นได้ว่าคงมาจากกฎหมายอิสลามที่ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาสามี ทั้งในแง่กฎหมายและในแง่เศรษฐกิจและยังถูกจำกัดสิทธิอย่างเห็นได้ชัดเจนในการเริ่มดำเนินการหย่าร้าง เพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานที่เรียกว่า ซีนัคก์ (zina') กฎหมายอิสลามจะลงโทษอย่างรุนแรง พ่อแม่ชาวอาหรับจะกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้มักจะจัดให้ลูกสาวแต่งงานหลังเข้าสู่วัยรุ่นไม่นาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องแบบนี้ (Gibb and Kramers 1961: 564 – 70; 658 – 59)

มะลาก้า ก็ทำให้ไม่สามารถเพิกเฉยต่อภูมายอดิสلامโดยสิ้นเชิง แต่ในประชุมภูมายหลักได้เรียบเรียงไว้ด้วยความยืดหยุ่น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของເອເຈີຍຕະວັນອອກເຈິ່ງ ໄດ້

ถ้าชายผู้หนึ่งล่อหลวงลูกสาวของใครคนหนึ่งให้เสียตัว และพ่อรู้เรื่องเข้า ชายผู้นั้นจะถูกผู้พิพากษาปรับ 2 ¼ ด้ามิล หากการแต่งงานเป็นเรื่องสมควร ก็จะถูกบังคับให้แต่งงานและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด . . .

ถ้าชายผู้หนึ่งจับตัวหญิงที่มีใช้ยาสและข่มขืนเธอ และเธอไปแจ้งต่อผู้พิพากษา ชายผู้นั้นจะถูกผู้พิพากษาเรียกตัวและสั่งให้แต่งงานกับเธอ หากเข้าปฏิเสธที่จะแต่งงาน จะถูกปรับ 3 تاชีล 1 ป้าย และจ่ายค่าของขวัญแต่งงาน . . . แต่ตามกฎหมายของพระเจ้า หากเข้าเป็นมุสลิมที่เป็นผู้ใหญ่ เขายังถูกปรับด้วยก้อนหินจนตาย (เพิงอ้าง: 84 – 85; cf. Moyer 1975: 185 – 86)

อภิชานในเมืองที่เป็นชาวมุสลิมในศตวรรษที่ 17 ถือการลงโทษของอิสลามเหล่านี้อย่างจริงจังมากเมื่อความผิดในการล่วงประเวณีเกิดระหว่างผู้ที่แต่งงานแล้ว วัน เนค (1604: 224) ได้รู้เห็นผลความสัมพันธ์ขั้นซึ้งสาวอันศร้าวะเทื่อนใจที่ปัตตานี ขุนนางมลายูคนหนึ่งต้องฟ้าลูกสาวตัวเองด้วยการรัดคอ และอีกคนหนึ่งต้องแทงลูกชายด้วยกริช เมื่อลูกสาวที่แต่งงานแล้วถูกจับได้ว่ารับของกำนัลจากชายที่หลงรักเชอ ในօอาเจห์และบูรุในราชอาคตศ. 1600 คำตัดสินลงโทษถึงชีวิตท่านองเดียวกันนี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องครวมดา อย่างน้อยก็มีคดีหนึ่งที่ถูกลงโทษด้วยการโบยจนตายตามที่กฎหมายอิสลามกำหนด (Ito 1984: 168 – 70; Dasmariñas 1590B: 9) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อถูกด้วยการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายอิสลามอย่างเคร่งครัดดังกล่าวปรากฏข้อด้อยครั้งมากแม้ในพื้นที่ที่เคร่งในอิสลามที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 19 (Snouck Hurgronje 1893 I: 10 – 14; Saleeby 1905: 66, 92 – 93; Hsieh 1820: 20) แบบอย่างที่เข้มงวดบังคับใช้โดยกษัตริย์บางองค์ในเมืองการค้าที่มีผู้คนหลายชาติหลายภาษาคงไม่สามารถผ่านเข้าไปได้ลึกเท่าใดนักยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง

สูตรตาลักษ์ (*talak*) ของกฎหมายอิสลามที่ผู้ชายใช้ในการหย่าภรรยา (แต่ผู้หญิงใช้ไม่ได้)
โดยกล่าวคำปฏิเสธเชอแบบง่ายๆ ซ้ำกัน 3 ครั้ง เป็นที่รู้กันในเมืองท่าของภูมิภาคที่มีผู้คนหลาย
ชาติพหุภาษา และได้เข้ามายังเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของพระเป็นเจ้าในประมวลกฎหมาย
มะละกา (*Undang-undang Melaka*: 132 – 33) แต่เนื่องจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ของผู้หญิงที่อยู่ร้างอย่างน้อยก็แข็งเท่ากับของผู้ชาย ข้อกำหนดของศาสนาไม่ผลน้อยมากกับ
ครอบเนียมปฏิบัติเรื่องหย่าร้าง นักการเดินเรือผู้อยู่ในญี่ปุ่น อิบัน มาจิด (1462: 206) ได้บรรยายว่า
ชาวมลายู “ไม่ได้ถือว่าการหย่าร้างเป็นการกระทำทางศาสนา” นักสังเกตการณ์ชาวสเปนที่บูรุไน
ได้ตั้งข้อสังเกตว่าสามีลิทธิที่จะหย่าภรรยาด้วยเหตุผลที่เรื่องระทึกสุด แต่ในทางปฏิบัติ “ตาม
ธรรมดากว่าจะหย่ากันด้วยความสมัครใจ ทั้งคู่ต้องการหย่า และยินยอมที่จะคืนสินสอดกึ่ง
หนึ่งและแบ่งลูกกันสามี” (*Dasmariñas* 1590B: 9)

เจ้าสาวเด็ก?

เมื่อช่วงยุโรปแสดงความคิดเห็นเรื่องอายุเกณฑ์แต่งงานในเอกสารเดียวกันได้ พบว่า
เขากล่าวสึกประหลาดใจที่คู่บ่าวสาวอายุยังน้อย ทั้งนี้ เพราะในตอนนั้นยุโรปอยู่ในช่วงแต่งงานช้า
ซึ่งผิดธรรมดามากในประวัติศาสตร์โลก—เจ้าสาวอังกฤษอายุโดยเฉลี่ย 26 ปี และเจ้าบ่าว 28 ปีใน
ศตวรรษที่ 17 (Wrigley and Schofield 1981: 225)—นี่ก็ไม่แปลกอะไร แต่การแต่งงานอายุน้อย
มากที่ระบุในรายงานอาจสร้างความเข้าใจผิด ประมุขแห่งเกลเกล (บานหลี) รู้สึกแปลกใจที่รู้ว่า
คุณชายล้นตาที่ราชสำนักของพระองค์อายุ 23 และ 25 ยังไม่ได้แต่งงาน และกล่าวว่าในบางหลี
ผู้ชายแต่งงานเมื่ออายุ 12 และผู้หญิงจะหมั้นหมายเมื่ออายุ 9 ปี (Lintgens 1597: 77) ที่บันเต็น
ในสมัยเดียวกันช่วงยุโรประยงานว่าเจ้าสาวเด็กอายุ 5 ถึง 10 ปีจะถูกแบกเดินในขบวนไปตามถนน
และอ้างว่ามีเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กที่ยังไม่ได้แต่งงานถูกนำเข้าไปเป็นทาสใน wang หากพ่อต้อง^{ต้อง}
เสียชีวิตไป ("Tweede Boeck" 1601: 149; Mandelslo 1606: 115; Barrow 1806: 226) ลา ลู
เบร์ (1691: 51) เพียงแต่ตั้งข้อสังเกตว่าหญิงสยามแต่งงาน "อายุน้อย" เพราะสามารถตั้งท้องได้
เมื่ออายุ 12 ปี مورก้า (1609: 277) รายงานว่าระหว่างที่รอให้เจ้าสาวอายุมากพอก็จะร่วม^{ร่วม}
ประภณ์ได้ ชายพิลิปปินส์จะได้รับอนุญาตให้หลับนอนกับเพื่สาวของเธออย่างเปิดเผย

เป็นการยกที่จะเห็นว่าการแต่งงานเมื่อถึงหนึ่งปีก่อนวัยรุ่นเข้ากันได้กับรูปแบบภาระอิสระ
ของหญิงและเสรีภาพเรื่องเพศก่อนแต่งงาน แต่ก็มีเหตุผลแฝงหน้าว่าการแต่งงานเช่นนี้ไม่ใช่
บรรทัดฐาน ประการแรกการเริ่มเข้าสู่วัยแรกรุ่นดูเหมือนจะเร็วกว่าในยุโรปอันเป็นผลมาจากการสภากาด
ดินฟ้าอากาศและภูมิอากาศที่ค่อนข้างดี (Eveleth 1979: 384 – 87; Laslett 1980) แครน (1606:
180, 199) รายงานว่าเด็กสาวในเดนิชเชียร์อายุ 12 และ 13 ปีก็มีกิจกรรมทางเพศแล้ว ซึ่งก็ตรงกับ
ผลของการค้นคว้าอย่างรัดกุมของเจคอบส์ (1894 I: 209) ในเวลาต่อมาว่าเด็กหญิงอาเจห์เริ่มมี
ประจำเดือนระหว่างอายุ 12 และ 13 ปี การสำรวจในโคชินจีนศตวรรษที่ 19 พบว่าสัญญาณของ
วัยรุ่นเริ่มปรากฏในเด็กสาวอายุ 12 “อายุเฉลี่ยที่จะทำการสมรส” คือ 16 ปี 4 เดือน (Bouinais and
Paulus 1885 I: 228)

ประการที่สองการแต่งงานในญี่ปุ่นหรือชาวดัชของคนที่ร่วมภาระและอยู่ในครอบครัวเดียวกันสูงส่งซึ่ง
ประทับใจผู้สังเกตการณ์ร่วมสมัยอย่างมาก เกือบจะเป็นที่แน่นอนว่าไม่ใช่แบบปกติ ความ
ผิดปกติที่นององเดียวกันนี้ในการแต่งงานอายุน้อยมากของหญิงตระกูลชั้นนำ ได้ทำให้นัก
ประวัติศาสตร์ชาวญี่ปุ่นเข้าใจผิด (Laslett 1965: 84 – 92) ในเอกสารเดียวกันอีก

เหมือนกัน อภิชนที่นี่เป็นกังวลอย่างหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่ยอมรับไม่ได้ของลูกสาวหรือกำเนิด อันคลุมเคลือของหลานของตนจึงพยายามให้หน้าที่หมายกับคู่ครองที่เหมาะสมเมื่ออายุยังน้อย ใน เมื่อการค้าที่มั่งคั่งและเคร่งในศาสนาอิสลาม—อาเจห์ บันเต็น บูรุไน และปัตตานี—ธรรมเนียม การจัดการแต่งงานให้ลูกสาวเมื่อเข้าวัยแรกรุ่นดูเหมือนจะจะหายไปในสังคมเป็นวงกว้าง ซึ่งเป็น ปฏิกริยาตอบโต้การปล่อยเสรีเรื่องเพศก่อนแต่งงานที่แพร่หลายทั่วไป อาเจห์และบันเต็น ซึ่งเป็น ที่รู้กันดีว่าผู้หญิงแต่งงานอายุน้อยมากเป็นพิเศษในศตวรรษที่ 19 (Jacobs 1894 I: 27) ขณะที่ ข้อมูลการสำรวจสำมะโนครัวของอินโดนีเซียสมัยใหม่ยังคงแสดงอายุเฉลี่ยของเจ้าสาวต่ำเป็นพิเศษ ในพื้นที่ที่ขึ้นชื่อว่าเคร่งครัดในศาสนาอิสลาม หญิงมุสลิมสาวมาดูรา และชูนดาโดยเฉลี่ยแล้ว แต่งงานเมื่ออายุ 14 ปีกว่าในศตวรรษ 1940 ส่วนหญิงบานหลีที่บันถือศาสนาอินดูจะรวมกระหัง อายุเกือบ 18 ปี (B.P.S. 1980: 38) รูปแบบการแต่งงานที่เทียบแล้วค่อนข้างช้าสำหรับชาวบานหลี ศตวรรษที่ 20 ผู้ดูเหมือนจะไม่ได้ประสบการณ์พิเศษที่ตื่นเต้นในเรื่องค่านิยมทางศาสนาและ จริยธรรมตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ควรทำให้เราต้องรอบคอบเรื่องความประทับใจตอนแรกๆ ของชาว ยุโรป ในทำนองเดียวกันการศึกษาสมุดทะเบียนสมรสของพิลิปปินส์อย่างละเอียดเมื่อเร็วๆ นี้แสดง ว่าอายุเฉลี่ยของผู้หญิงแต่งงานครั้งแรกสูงกว่า 20.5 ปี ตั้งแต่ช่วงเวลาซึ่งข้อมูลเป็นที่เชื่อถือได้ใน ศตวรรษ 1820 (Ng 1979: 138; Owen 1985) แม้ว่าชาวยุโรปร่วมสมัยจะเชื่อว่าเจ้าสาวที่นั่นอายุ น้อยมากเป็นพิเศษ พมาก็เหมือนกัน ดูเหมือนว่าในศตวรรษที่ 17 จะมีรูปแบบการแต่งงาน ค่อนข้างช้าตามมาตรฐานของสังคมก่อนยุคก่อตั้งสถากรรรม (Lieberman 1984: 20)

ประการที่สาม แม้แต่อภิชนโดยเฉลี่ยแล้วอาจไม่ได้แต่งงานเร็วอย่างที่กรณีเด่นๆ ชวนให้คิด สุภาพสตรีคนหนึ่งในตระกูลสูงของมะกัสชาร์ที่ได้กล่าวมาแล้วแต่งงานครั้งแรกเมื่ออายุ 13 ปี แต่ สำหรับหญิงในตระกูลชุนนางแปดคนที่วันเกิดและวันแต่งงานเชื่อได้เพราะระบุได้ในบันทึก ประจำวันของศาลมะกัสชาร์ (Lotara-bilang Gowa) อายุเฉลี่ยตอนแต่งงานครั้งแรกคือ 15 ปี 9 เดือน

ผมในมีเชียงไปในทางที่จะสรุปว่าการแต่งงานในช่วงวัยแรกรุ่น (12 ถึง 14 ปี) เป็น ข้อยกเว้น ส่วนใหญ่จะอยู่แต่ในหมู่ของชนชั้นผู้มั่งคั่งที่จัดพิธีแต่งงานที่หรูหรากว่าเดินทาง ที่สุด ในหมู่คนธรรมดายังไง ผู้หญิงคงแต่งงานอายุระหว่าง 15 และ 21 ปี โดยให้พวกระบุว่า เวลา อายุหลายปีที่จะได้สนับสนุนกับการเกี้ยวพาราสี เอ็นปีที่นิยมกันในภูมิภาค

การคลอดบุตรและภาวะเจริญพันธุ์

อัตราการเกิดที่ต่ำซึ่งเป็นลักษณะของເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ໃນສັດວຽກທີ 17 ແລະກ່ອນໜ້ານັ້ນດູເໜືອນວ່າສາເຫຼຸປະການແກ້ໄຂການສັດວຽກຮະດັບພື້ນໆໃນທ້ອງທີແລະຄວາມໄມ່ມັນຄົງ (ດູບທີ 2) ແຕ່ແມ່ໃນຍາມສັບກົງອາຈານມີການຍັງກັງການເກີດທີ່ມີນັຍສຳຄັນອູ້ບ້າງທັງໂດຍເຈດາແລະໄມ່ເຈດາ

ລັກຂະນະທີ່ໄມ່ເຄີຍຈະໄດ້ເປີ່ມຢັນແປລງຂອງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ໃນກວ່າຫ້ສັດວຽກກົງຄື່ອງຊ່ວງທີ່ວ່າງການຕັ້ງຄຽກຢາວກວ່າໃນຍຸໂຮປ ສາເຫຼຸທີ່ໄດ້ເປີ່ມຢັນໃຫ້ເຈັກນິຕິໄປຈຸບັນກົງຄື່ອງຍືດຊ່ວງເວລາໃຫ້ລູກຄູດຸນມີແນວໂນມໍທີ່ທຳໃຫ້ຮະຍະເວລາທີ່ແມ່ຈະຕກໄຂອື່ນຍາວອອກໄປໂດຍເຂີ່ມປະມານເກົ້າເດືອນ ພວກແມ່ງໆໃນ ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ຈັກຮ່າງທັງເມື່ອໄມ່ນານານີ້ຈະໃຫ້ລູກຄູດຸນມອຍ່າງນ້ອຍສອງປີ “ຜູ້ໜູ້ງົງ (ໃນສຍາມ) ໄມ່ໄດ້ເຫັນມຸກ 5 ອີ່ອ 6 ເດືອນຍ່າງໃນຍຸໂຮປ ແຕ່ສອງທີ່ອາຈເປັນສາມປີ ແມ່ຂັດທີ່ໃຫ້ລູກກິນຂ້າວກັບກຳລັວຍແລ້ວກົດາມ” (Pallegoix 1854 I: 224) ກາຮສຶກຂາກາຮເກີດຍ່າງເປັນຮະບົບທີ່ໜູ້ປ້ານແຮ່ງໜູ້ທີ່ລູ້ອຸນໃນສັດວຽກທີ່ 19 ຜູ້ວ່າຮະຍະໜ່າງຮະຫວ່າງຕັ້ງທ້ອງຄື່ອ 29 ເດືອນທີ່ເກືອບຈະຕຽນກັບຮະຍະໜ່າງຕາມຮຽມຈາຕິຄ້າແມ່ຍັງເລີ່ມຈູກດ້ວຍນຸ່ມຂອງຕົນເອງ (Ng 1979: 152 – 59) ແຕ່ອ່າງໄກກົດາມແມ່ພີລິບປິນສ໌ເລຳນີ້ມີລູກປະມານທິດໃຫ້ເຂີ່ມປະມານເກົ້າເດືອນທີ່ສັນຍາມາກ

รายงานໂດຍຕຽນຫລາຍຈຸບັນຢັນວ່າແມ້ຜູ້ໜູ້ງົງເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ຈະເຮີ່ມມີລູກເຈົ້າເມື່ອເຫັນກັບຍຸໂຮປທີ່ອຸຈົນ ແຕ່ກົງຫຼຸດເຮົາດ້ວຍເໜືອນກັນ (Beeckman 1718: 42; Chou Ta-kuan 1297: 17; Marsden 1783: 284 – 85) ຜູ້ເຊີຍຈາກູ້ບາງຄນ ລວມທັງຮາຍງານສໍາຮາງປະຫາກຂອງພນ່າສໍາຮັບ ດ.ສ. 1891 ໃຫ້ເຫຼຸດຜລວ່າການເສີຍກວະເຈີຢູ່ພັນຖຸເຈົ້າເວົ້າເປົ້າພະວັດ “ກາຮອູ້ໄຟ” ຂອງແມ່ໜັງຄລອດລູກ (Sangermano 1818: 164; Shway Toe 1882: 1 – 2; Graham 1912: 148) ຂໍ້ອສັງເກດເກີຍວັກບົວລືການນີ້ແກສຸດເປັນຂອງ ລາ ລູແບຮ (1691: 66 – 67) ສໍາຮັບພວກສຍາມແລະພນ່າ ແຕ່ກາວທີ່ວົງປົງບົດແບບນີ້ໃຫ້ກັນທຸກໜຸກແທ່ງໃນແຜ່ນດິນໃຫຍ່ເອເຊີຍຕະວັນອອກເຈີຍໃຫ້ ມລາຍຸ ສຸມາດວາດອນເໜືອ ບາງສ່ວນຂອງບອຮົງເນື່ອງ ມ່ານຸ່ງເກາະໂມລູກກະ ແລະມ່ານຸ່ງເກາະວິ່ຈາຍາໃນສັດວຽກທີ່ 19 (Jacobs 1894 I: 141 – 44; Skeat 1900: 342 – 43; Marderson 1981: 513 – 15) ແສດວ່າໄດ້ກະຈາຍໄປທ້ວ່າແລ້ວໃນຍຸດການຄ້າ ຜູ້ໜູ້ງົງຄູກໍ່ຈໍາກະໄໝສະອາດ ແລະທຳໃຫ້ວ່າອຸ່ນໜັງ “ຄວາມເຢັນ” ຜູ້ທີ່ເປັນອັນຕຽມ ອັນເປັນຜລມາຈາກການຄລອດລູກໂດຍໃຫ້ນອນຍູ້ເໜືອທີ່ອຸ່ນໜັງໆໄຟເປັນຮະຍະຮະຫວ່າງ 3 ຄື່ອ 40 ວັນ ພລພລອຍໄດ້ທີ່ເກີດຂຶ້ນປ່ອຍາກົກື່ອ ຜູ້ໜູ້ງົງລູກຂຶ້ນມາ “ເກີຍມະແລດຳ” ພິວຫັນພອງຍ່າງຮຸນແຮງ (Sangermano 1818: 164) ກາຮປົງບົດເຫັນນີ້ຈາກທຳໃຫ້ຜູ້ໜູ້ງົງດູແກ່ເກີນວ່ຍ ແຕ່ເປັນທີ່ນ່າສັງສົຍວ່າຈະມີຜລຕ່ອກວາງເຈີຢູ່ພັນຖຸເຈົ້າເວົ້າທີ່ອຸຈົນ

ອີກປັງຈັຍທີ່ຍັງຄລຸມເຄລືອຄື່ອໂຮຄໜອງໃນ ກາຮສຶກຂາສມັບໃໝ່ຂອງກລຸ່ມໜູນທີ່ມີຄວາມເຂົ້ອໃນຝຶສາງເທວາດີ່ຈົ່ງກັນໃນບອຮົງເນື່ອໃນທສວຽກ 1930 (ເຜົ່າມູວຸດ) ແລະ ອິນໂດນີເຊີຍຕະວັນອອກໃນທສວຽກ 1960 (ຫຼຸມບາ) ຮະບຸອັດກາງກວະບາດຂອງໜູນໃນເປັນຮ້ອຍລະ